

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН
ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ
МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ
БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ
ШОЛУ**

МАЗМҰНЫ

ҚЫСҚАРТУЛАР.....	3
КІРІСПЕ.....	4
1. ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР.....	5
2. ҚАЛДЫҚТАР.....	11
3. МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚАЛДЫҚТАР.....	21
4. ПОЛИГОНДАР МЕН ҚАЛДЫҚТАРДЫ ЖИНАУ ОРЫНДАРЫН ТАЛДАУ.....	31
5. ЖОЙЫЛУЫ ҚИЫН ОРГАНИКАЛЫҚ ЛАСТАҒЫШТАР.....	35
6. АЙМАҚТАРДАҒЫ ЖАҒДАЙ.....	40
7. ОБЪЕКТІЛЕР ОПЕРАТОРЛАРЫНЫҢ САНЫН ТАЛДАУ.....	97
8. ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	99
9. ҚОРЫТЫНДЫ.....	100

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

ҚЫСҚАРТУЛАР

ҚР ЭК	Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі
ҚР ЭГТРМ	Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі
ҚР ЭГТРМ ЭРБК	Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитеті
ҚР ЭГТРМ «ҚОҚ АТО» ШЖҚ РМК	Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорны
ҚОҚ БАЖ	Қоршаған ортаны қорғаудың бірыңғай ақпараттық жүйесі
ЖҚОЛ	Жойылуы қиын органикалық ластағыштар
ТҚҚ	Тұрмыстық қатты қалдықтар

КІРІСПЕ

Қалдықтардың мемлекеттік кадастры қалдықтарды орналастырудың әрбір объектісі (олардың кеңістіктегі орналасуын көрсете отырып) бойынша, сондай-ақ қалдықтардың түрлері, олардың шығу көздері мен физикалық-химиялық қасиеттері (халыққа және қоршаған ортаға қауіптілігі ескеріле отырып), құрамдастық құрамы, сапалық және сандық көрсеткіштері, сақтаудың, көму мен тастаудың техникалық, гидрогеологиялық және экологиялық шарттары, пайдаланылу мен залалсыздандырылу технологиялары бойынша біріздендірілген мәліметтердің геоақпараттық жүйелер негізінде жүйелендірілген, кезең-кезеңімен толықтырылып және нақтыланып отыратын жиынтығын білдіреді.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жүргізуді Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің ведомстволық бағынысты ұйымы – «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» ШЖҚ РМК жүзеге асырады.

ҚР ЭК 19 тарауға сәйкес Өндіріс және тұтыну қалдықтарының мемлекеттік кадастры Қоршаған ортаны қорғаудың бірыңғай ақпараттық жүйесінде жүзеге асырылды және <https://oos.ecogeo.gov.kz> порталына орналастырылды.

2021 жылғы қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жүргізу нәтижелері бойынша ақпараттық шолуды (бұдан әрі – Шолу) қалыптастырудың мақсаты аймақтардағы қалдықтарды басқару саласындағы ағымдағы жай-күйді талдау және тұрмыстық қатты қалдықтармен жұмыс істеу, адамның денсаулығы мен әл-ауқаты үшін қолайлы қоршаған ортаны қалыптастыру, қоршаған ортаны қорғау мәселелері бойынша шешімдер қабылдау процесіне жұртшылықтың қатысуы үшін экологиялық ақпаратқа қол жеткізуді қамтамасыз ету сияқты компоненттерді қамтитын инфрақұрылымды дамыту бойынша шараларды қабылдау болып табылады.

Шолуды құрастыру кезінде ҚОҚ БАЖ қалдықтарының мемлекеттік кадастрының кіші жүйесіне ұсынылған объектілер операторларының деректері пайдаланылды.

Шолуда өндіріс және тұтыну қалдықтары саласында жүргізілетін мемлекеттік саясат, қалдықтарды басқару саласындағы ҚР негізгі іс-шаралары туралы ақпарат берілген. Сондай-ақ, экономика секторлары бойынша қалдықтар полигондарын, түзілген қалдықтар көлемін талдау ұсынылды. Мемлекеттік қалдықтар кадастрының жұмысын жетілдіру бойынша ұсынымдар берілді.

Шолу «ЕКО BISS» ЖШС-мен әзірленді (09.04.2018 жылғы №01989Р мемлекеттік лицензиясы. Лицензияланатын қызмет түрінің кіші түрі (түрлері): Шаруашылық және өзге де қызметтің 1 санаты үшін экологиялық аудит; Шаруашылық және өзге де қызметтің 1 санаты үшін табиғатты қорғауды жобалау, нормалау).

1. ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР

ҚР Қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы мемлекеттік саясаты Қазақстан Республикасының «жасыл» экономикаға көшуі жөніндегі тұжырымдамада айқындалған және қалдықтарды бөлек жинауды енгізуге, инвестицияларды тарта отырып, қайталама шикізаттан өнім ала отырып, оның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік арқылы қалдықтарды қайта өңдеу секторын дамытуға бағытталған. Аталған тұжырымдамаға сәйкес 2030 жылға қарай қалдықтарды қайта өңдеу үлесі 40% - ға, 2050 жылға қарай 50% - ға дейін жеткізілуі тиіс.

Осы ақпараттық шолу Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 382-бабына сәйкес жүзеге асырылатын қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жүргізу нәтижелері негізінде әзірленді.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастры қалдықтарды орналастырудың әрбір объектісі (олардың кеңістіктегі орналасуын көрсете отырып) бойынша, сондай-ақ қалдықтардың түрлері, олардың шығу көздері мен физикалық-химиялық қасиеттері (халыққа және қоршаған ортаға қауіптілігі ескеріле отырып), құрамдастық құрамы, сапалық және сандық көрсеткіштері, сақтаудың, көму мен тастаудың техникалық, гидрогеологиялық және экологиялық шарттары, пайдаланылу мен залалсыздандырылу технологиялары бойынша біріздендірілген мәліметтердің геоақпараттық жүйелер негізінде жүйелендірілген, кезең-кезеңімен толықтырылып және нақтыланып отыратын жиынтығын білдіреді.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрының мақсаттары мен міндеттері

1. Қалдықтардың мемлекеттік кадастры мемлекеттік органдарды, мүдделі жеке және заңды тұлғаларды қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз етуге қатысты технологиялық, экономикалық, құқықтық және басқа да шешімдерді бағалау, болжау, әзірлеу, сондай-ақ қалдықтардың жалпымемлекеттік кешенді есебін жүргізу үшін ақпаратпен қамтамасыз ету мақсатында жүргізіледі.

2. Қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жүргізудің негізгі міндеті жалпымемлекеттік, аймақтық және салалық ақпараттық-сараптамалық жүйелерді және қалдықтар, қасиеттер және оларды қайта өңдеу технологиялары бойынша деректер банктерін ақпаратпен қамтамасыз ету болып табылады.

Қалдықтардың барлық түрлері мен қалдықтарды орналастыру объектілері қалдықтардың мемлекеттік кадастрында есепке алынуға тиіс.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастры объектілер операторларының мынадай құжаттарын қамтиды:

- қауіпті қалдықтардың паспорты;
- қалдықтарды түгендеу бойынша есеп;
- қалдықтарды орналастыру объектісі бойынша кадастрлық іс, оның ішінде: тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің ЖАО-ның қалдықтарды жинау қоюға және жоюға арналған жер учаскесін бөлу туралы шешімі; жер учаскесінің орналасқан жері бойынша өз құзыреті шегінде тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің жергілікті атқарушы органы куәландырған жер учаскесінің шекараларын белгілеу және жер учаскесіне құқық белгілейтін құжатты беру туралы анықтаманы; қалдықтарды орналастыру объектілерін құрудың техникалық-экономикалық негіздемесін; қалдықтарды орналастыру объектілерін құру жобасына санитариялық-эпидемиологиялық сараптаманың оң қорытындысын қамтитын қалдықтарды орналастыру объектісі бойынша кадастрлық іс.

Объектілердің операторлары қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органға мынадай құжаттаманы ұсынады:

Сондай-ақ, қалдықтардың мемлекеттік кадастрына жойылуы қиын органикалық ластағыштар, пестицидтер және медициналық қалдықтар туралы мәліметтер енгізілген.

Бұдан басқа, ҚОҚ БАЖ-да қалдықтарды орналастыру объектілері мен қайталама шикізатты қабылдау пункттерінің картографиясы көзделген.

Қалдықтардың түрлері ҚР Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. 2021 жылғы 6 тамыздағы №314 бұйрығымен бекітілген қалдықтар сыныптауышының негізінде айқындалады.

Қалдықтардың сыныпталуы қалдықтардың әрбір түрінің шығу тегі мен құрамын ескере отырып әзірленген және қажет болған жағдайда оларды қауіпті немесе қауіпті емес деп жіктеу мақсатында қауіпті заттар шоғырлануының лимиттеуші көрсеткіштерін айқындайды.

Қалдықтар сыныптауышындағы қалдықтардың әр түрі алты таңбалы кодты тағайындау арқылы анықталады. Қалдықтардың түрлері қалдықтар сыныптауышына сәйкес және ҚР ЭК талаптарын ескере отырып қауіпті немесе қауіпті емес болып табылады.

Қалдықтар сыныптауышындағы қалдықтардың жекелеген түрлері құрамындағы қауіпті заттардың шоғырлану деңгейіне немесе қалдықтар түрінің қауіпті сипаттамаларының адамдардың өміріне және (немесе) денсаулығына және қоршаған ортаға әсер ету дәрежесіне байланысты әртүрлі кодтар («айна» қалдықтар түрлері) беріле отырып, бір мезгілде қауіпті және қауіпті емес деп айқындалуы мүмкін.

Қалдықтарды қауіпті немесе қауіпті емес деп және қалдықтар сыныптауышының белгілі бір кодына жатқызуды қалдықтардың иесі өздігінен жүргізеді.

Қалдықтар түзілген кезден бастап түпкілікті жойылғанға дейін қалдықтарға катысты жүзеге асырылатын операциялар қалдықтарды басқару деп түсініледі.

Қалдықтарды басқару жөніндегі операцияларға:

- 1) түзілген жерінде қалдықтарды жинақтау;
- 2) қалдықтарды жинау;
- 3) қалдықтарды тасымалдау;
- 4) қалдықтарды қалпына келтіру;
- 5) қалдықтарды жою
- 6) қосалқы операциялар
- 7) қалдықтарды жинау, тасымалдау, қалпына келтіру және (немесе) жою жөніндегі операцияларды байқауды жүргізу;
- 8) жойылған қалдықтарды жою объектілеріне қызмет көрсету жөніндегі қызмет жатады.

Қалдықтарды жинақтау деп ҚР ЭК-нің белгілі бір мерзімдері ішінде арнайы белгіленген орындарда қалдықтарды уақытша жинау түсініледі. Сонымен, қалдықтарды жинаудың максималды мерзімі: түзілу орнында 6 ай, жинау орнында 3 ай және жою немесе қалпына келтіру орнында 6 ай. Тау-кен өндіру және тау-кен өңдеу өндірістерінің қалдықтары үшін олардың пайда болу орнында жинақталуының ең ұзақ мерзімі 12 айды құрайды.

ҚР ЭК иерархия қағидаты көзделеді, бұл қалдықтардың түзілуін болдырмау және түзілген қалдықтарды басқару жөніндегі шаралардың мынадай иерархиясын қоршаған ортаны қорғау және ҚР орнықты дамуын қамтамасыз ету мүддесінде олардың артықшылығының кему тәртібімен қолдануы тиіс дегенді білдіреді (1-сурет):

- 1) қалдықтардың түзілуін болғызбау;
- 2) қалдықтарды қайталама пайдалануға дайындау
- 3) қалдықтарды қайта өңдеу;
- 4) қалдықтарды кәдеге жарату;
- 5) қалдықтарды жою.

Қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, кәдеге жарату және жою жөніндегі қызметті жүзеге асыру үшін лицензиялық тәртіп енгізіледі, тасымалдау үшін аталған қызмет түрлерін жүзеге асыратын компаниялар үшін хабарлама жасау тәртібі енгізіледі.

ҚР жаңа ЭК қалдықтардың 5 сатылы иерархиясын және олармен жұмыс істеуде міндетті «кезеңділікті» енгізді: түзілуді болдырмау/азайту-қайталама пайдалану, қайта өңдеу, кәдеге жарату, көму.

ҚР ЭК 119-бабының шеңберінде экологиялық тиімділікті арттыру бағдарламасы

қамтылады. Аталған бағдарлама шеңберінде қоршаған ортаға теріс әсерді кезеңділікпен азайту көзделеді, жоспарланған іс-шаралар кестесі қоршаған ортаға теріс әсерді кезеңділікпен азайтудың әрбір тиісті көрсеткішіне қол жеткізуді қамтамасыз ететін әрбір іс-шаралар кешені бойынша жеке айқындалады.

Қалдықтарды басқару жүйесі кәсіпорындағы қоршаған ортаны басқару жүйесінде және келесі мақсаттарға ие негізгі ақпараттық буын болып табылады:

- ҚР ЭК талаптарына сәйкес өндіріс және тұтыну қалдықтарының қоршаған ортаға теріс әсерін азайту;

- ҚР қолданыстағы нормативтік құжаттарына сәйкес қалдықтардың барлық түрлерін қалыптастыру, жою және залалсыздандыру процестерін жүйелеу.

Қалдықтарды басқару тұжырымдамасы «3Rs» деп аталатын ұғымға негізделген - reduce (қысқарту), reuse (қайталама пайдалану) және recycling (қайта өңдеу). Шығарындылардың толық алдын алу немесе оларды азайту, әрі қарай, иерархия бойынша қайталама пайдалану, қайта өңдеу, қалдықтарды энергетикалық кәдеге жарату және жою ең қолайлы болып табылады.

Халықаралық тәжірибені ескере отырып қалдықтармен қауіпсіз жұмыс істеу мынадай негізгі қағидаттарға негізделеді:

- қалдықтардың түзілуін болдырмау (өндірістің жабық циклін қолдана отырып, олардың мөлшері мен зияндылығын азайту);

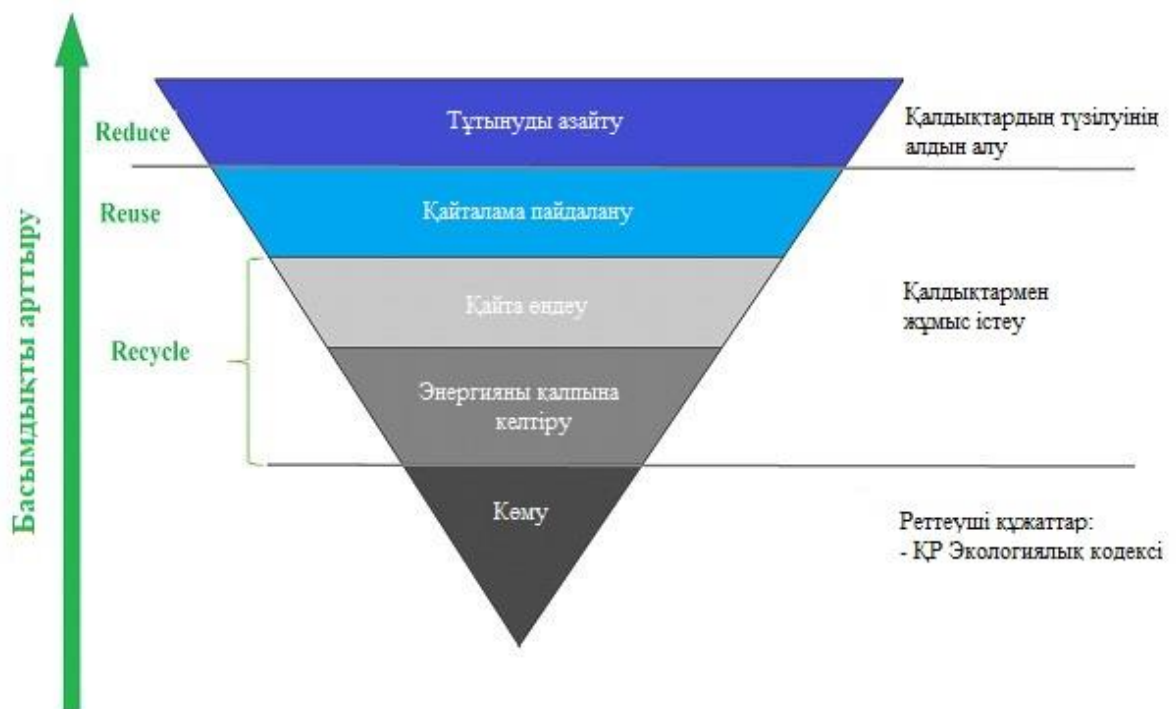
- заттардың пайдалы қасиеттері толық алынғанға дейін қалдықтарды кәдеге жарату (шикізатты қайталама пайдалану);

- қалдықтарды қауіпсіз орналастыру;

- оларды орналастыру арқылы жоюдың басымдығы;

- кәдеге жаратылмайтын қалдықтарды (қауіпті, уытты, радиоактивті) шаруашылық айналымнан шығару;

- қалдықтарды халықтың денсаулығына зиян келтірместен және қоршаған ортаға зиян келтірместен орналастыру.

1-сурет. Қалдықтармен жұмыс істеу иерархиясы

Иерархия қағидатын қолдану кезінде сақтық қағидаты мен орнықты даму қағидаты, техникалық мүмкіндіктер мен экономикалық орындылық, сондай-ақ қоршаған ортаға,

адамдардың денсаулығына және елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына әсер етудің жалпы деңгейі назарға алынуы тиіс.

Басқару жүйесі қалдықтардың технологиялық циклінің тоғыз кезеңін қарастырады:

1 кезең – технологиялық және пайдалану процестерінде, сондай-ақ оларды жою кезеңінде объектілерден болатын қалдықтардың түзілуі;

2-кезең – иесінің немесе басқа санкцияланған аумақтың аумағында белгіленген орындарда жүргізілуі тиіс қалдықтарды жинау және (немесе) жинақтау;

3 кезең – визуалды болуы мүмкін қалдықтарды анықтау;

4 кезең – белгілі бір критерийлерге сәйкес қалдықтарды сапалық жағынан ерекшеленетін құрамдас бөліктерге сұрыптау, бөлу және (немесе) араластыру;

5 кезең – экономикалық қызмет барысында қауіпті қалдықтарды түзетін қауіпті қалдықтардың паспортын жеке және заңды тұлғалар құрады және бекітеді;

6 кезең – қалдықтарды сұрыптау, тиеу, тасымалдау, қоймаға қою, белгіленген орындарда сақтау кезеңінде олардың тұтастығы мен сақталуын белгіленген әдістермен және құралдармен (ыдысқа немесе басқа сыйымдылықтарға салу арқылы, тиісті таңбалауды қолдана отырып пакеттеу, брикеттеу арқылы) қамтамасыз етуден тұратын қалдықтарды қаптау;

7 кезең – қалдықтарды қоймалау және тасымалдау. Қоймалау қалдықтар арнайы контейнерлерге жиналатын белгіленген (санкцияланған) орындарда жүзеге асырылуы тиіс. Қалдықтарды тасымалдау жол бойындағы шығындар мен қоршаған ортаның ластану мүмкіндігін болдырмайтын, сондай-ақ шамадан тыс жүктеме кезінде ыңғайлылықты қамтамасыз ететін арнайы жабдықталған көлікте жүргізілуі тиіс;

8 кезең – қалдықтарды сақтау. Қалдықтардың түріне байланысты сақтау ашық түрде, шатырдың астында, контейнерлерде, шахталарда немесе басқа рұқсат етілген жерлерде болуы мүмкін;

9 кезең – қалдықтарды кәдеге жарату. Кәдеге жаратудың бірінші кіші кезеңінде ақауы бар немесе қолданыстан шыққан бұйымдарды, олардың құрамдас бөліктері мен қалдықтарын органикалық және бейорганикалық құрамдас бөліктерді, металдар мен металл қосылыстарын халық шаруашылығында қайталама пайдалану үшін қайта өңдеуді (қалпына келтіруді) қамтамасыз ете отырып, әзірлеу (бөлшектеу), балқыту, басқа технологияларды пайдалану жолымен, сондай-ақ жаңадан түзілген бұйымдарды жою арқылы қайта өңдеу жүргізілуі мүмкін қалдықтар. Қауіпті және басқа да қалдықтарды жоюдың технологиялық циклінің екінші кіші кезеңі оларды тиісті полигондарға қауіпсіз орналастыру немесе жою болып табылады.

Кәсіпорындағы қалдықтарды басқару жүйесіне мыналар кіреді:

- қалдықтардың түзілу көлемін есептеу және қалдықтарды кәдеге жаратудың жаңа технологияларының түзілуіне және кәсіпорында технологиялық процестерді жетілдіруге сәйкес көлемдерді түзету;

- қалдықтарды уақытша сақтауға арналған арнайы контейнерлерге немесе сыйымдылықтарға жинау және сақтау;

- әзірленген және келісілген кестелер бойынша қалдықтарды кәдеге жаратуға/қайта өңдеуге және көму орындарына әкету;

- шығарылатын қалдықтардың көлемін көрсете отырып, қалдықтарды әкетуге арналған құжаттаманы ресімдеу;

- кәсіпорындағы қалдықтарды есепке алу журналдарына және деректер базасына шығару туралы ақпаратты тіркеу;

- есептерді жасау, мемлекеттік органдарға есепті деректерді ұсыну;

- түзілген қалдықтарды кәсіпорын аумағынан әкетуге шарттар жасасу.

Қалдықтарды түгендеу

Кәсіпорын объектілерінде қалдықтарды түгендеу жыл сайын жүргізіледі және кәсіпорын бөлімшелерінде түзілетін барлық қалдықтардың белгіленген тізбесі ұсынылады.

Түгендеу нәтижелері стратегиялық экологиялық мақсаттарды белгілеу кезінде

ескеріледі және олардың негізінде стратегиялық экологиялық мақсаттарға қол жеткізу бағдарламасына енгізілетін өндіріс қалдықтарын регенерациялау, кәдеге жарату, залалсыздандыру, өткізу және мамандандырылған кәсіпорындарға жөнелту жөніндегі іс-шаралар әзірленеді.

Қалдықтарды есепке алу

Барлық өндіріс және тұтыну қалдықтарының есебін жүргізуге және мамандандырылған ұйымдармен қарым-қатынасты жүзеге асыруға кәсіпорындағы ҚОҚ жауапты тұлға жауапты болып табылады.

Қалдықтармен жұмыс істеуге жауапты, қалдықтарды түгендеу негізінде өндірістік бөлімшенің өндірістік және шаруашылық қызметі нәтижесінде түзілуді регенерацияға тапсыру, кәдеге жарату, өткізу, мамандандырылған кәсіпорындарға жөнелту және полигондарда қалдықтарды орналастыру көлемдерінің бастапқы есебін жүргізеді.

ҚОҚ жөніндегі инженер жиынтық есепті дайындайды және облыстық статистикалық органға қауіпті қалдықтар бойынша есепті ұсынады, қалдықтарды ҚО-ға орналастырғаны үшін төлемдерді есептеуді дайындайды.

Қалдықтарды жинау, сұрыптау және тасымалдау

Қалдықтарды жинау, сұрыптау, сақтау, кәдеге жарату, бейтараптандыру, өткізу, орналастыру және тасымалдау тәртібі қалдықтармен жұмыс істеуге қойылатын талаптарға сәйкес («мүлдем» қауіпті емес; «мүлдем» қауіпті; «айналы») олардың қауіптілік деңгейіне қарай жүргізіледі.

Кәсіпорында қалдықтарды жинау қауіптілік деңгейі, қалдықтардың түрі, қалдықтарды өткізу, сақтау және орналастыру әдістері бойынша қалдықтармен жұмыс істеуге қойылатын талаптарға сәйкес бөлек жүргізіледі. Қалдықтарды жинау үшін қалдықтарды жинауға арналған контейнерлері бар арнайы бөлінген орындар бөлінді.

Контейнерлер таңбалануы және белгілі бір түстермен боялуы керек.

Қалдықтарды автокөлікке әкетуге және тиеуге арналған құжаттарды ресімдеуді өндірістік бөлімшеде қалдықтармен жұмыс істеуге жауапты тұлға жүзеге асырады.

Қалдықтардың барлық түрлерін тасымалдау жол бойындағы шығындар мен қоршаған ортаның ластану мүмкіндігін болдырмайтын автокөлікпен жүргізілуі тиіс.

Қауіпті қалдықтарды мамандандырылған кәсіпорындарға тасымалдау және оларды өткізу шарттық негізде жүзеге асырылады.

Қалдықтарды кәде жарату және орналастыру

Қалдықтарды кәдеге жарату және орналастыру адамдардың денсаулығына және қоршаған ортаға әсер ету белгіленген нормативтерден аспайтын тәсілдермен жүзеге асырылуға, сондай-ақ жаңадан түзілетін қалдықтардың ең аз көлемі көзделуге тиіс.

Кәсіпорын бөлімшелерінде өндіріс қалдықтарын кәдеге жарату қолданыстағы өндірістік жағдайларға сәйкес келетін бағыттар мен көлемдерде жүргізіледі.

Қалдықтарды залалсыздандыру

Қалдықтарды залалсыздандыру – қалдықтарды олардың қауіптілігін жою үшін өңдеу немесе қауіптілік деңгейін қолайлы мәнге дейін төмендету. Жаңа экологиялық кодекстің қолданысқа енгізілуімен қалдықтарды түгендеу жөніндегі есеп нысаны да өзгерді.

Қалдықтарды түгендеу жөніндегі есептің жаңартылған нысаны Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. 2022 жылғы 18 қаңтардағы «Қалдықтарды түгендеу жөніндегі есеп нысанын және оны толтыру жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» №14 бұйрығымен бекітілді. Қалдықтардың барлық түрлері Қалдықтар сыныптауышына сәйкес есепте жіктеледі. Қалдықтар сыныптауышы қауіпті және қауіпті емес қалдықтардың 80-нен астам түрін қамтиды, олар әр топ экономиканың белгілі бір секторын білдіретін 20 топқа бөлінеді.

Қалдықтарды түгендеу 2020 жылға дейін Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің м. а. 2016 жылғы 29 шілдедегі №352 бұйрығына сәйкес жүргізілді. Есептің

аталған нысаны «қызыл», «янтарлық» және «жасыл» тізімдегі қалдықтардың 40-тан астам түрін және қауіпті емес қалдықтардың 30-дан астам түрін қамтыды.

Есептің жаңа нысанын енгізумен түгенделетін қауіпті және қауіпті емес өндіріс және тұтыну қалдықтарының тізімі кеңейді. Сонымен қатар қалдықтарды түгендеу туралы есептің жаңа нысаны қалдықтардың түзілу көзі туралы көбірек мәліметтерді ашатынын атап өткен жөн, яғни объекті туралы мәліметтер – қауіптілік санаты, объектінің орналасқан жері көрсетіледі, бұл қалдықтардың шығу тегі мен оның иесі туралы неғұрлым толық және егжей-тегжейлі көріністі ашуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, есеп нысаны қалдықтарды алу-беру туралы мәліметтермен (ұйымдардың байланыстары, құжаттама) кеңейтілді, бұл сонымен қатар қалдықтардың қозғалысын бақылауға және түзілуден қайта өңдеуге/жоюға дейінгі деректерді салыстыруға мүмкіндік береді.

2. ҚАЛДЫҚТАР

ҚР ЭК 317-бабына сәйкес өндіру, жұмыстарды орындау, қызметтер көрсету процесінде немесе тұтыну процесінде түзілген, иесі қалдықтар деп тікелей танитын не заңның талаптарына орай жоюға немесе қалпына келтіруге жіберуге тиісті, немесе жою немесе қалпына келтіру жөніндегі операцияларға ұшыратуға ниеттенетін не ұшырататын кез келген заттар, материалдар немесе нәрселер (оның ішінде, өздерінің тұтынушылық қасиеттерін жоғалтқан тауарлар) қалдықтар деп түсініледі.

Мыналар қалдықтарға жатпайды:

- 1) бөлінетін газ (шаң-газ-ауа қоспасы) құрамында атмосфераға шығарылатын заттар;
- 2) сарқынды сулар;
- 3) алынбаған ластанған топырақ қабатын қоса алғанда, өздерінің табиғи қалпында жатқан ластанған жерлер;
- 4) жермен тығыз байланысты жылжымайтын мүлік объектілері;
- 5) алынған ластанбаған топырақтар;
- 6) құрылыс қызметі процесінде жерде жұмыстарды жүргізу кезінде өздері табиғи қалпында жатқан жерден алынған және жобалау құжатына сәйкес, өздері бөлініп алынған сол бір құрылыс алаңының аумағында құрылыс салу мақсатында өзінің табиғи күйінде пайдаланылып жатқан немесе пайдаланылатын кең таралған пайдалы қатты қазбалар;

7) Қазақстан Республикасының жекелеген қару түрлерінің айналымын мемлекеттік бақылау саласындағы заңнамасына сәйкес кәдеге жаратуға жататын атыс қаруы, оқ-дәрілер және жарылғыш заттар.

Қалдықтардың түрлерін анықтау оны ҚР ЭК 338-бабына сәйкес сыныптау жолымен жүргізіледі. Шығу тегіне, қасиеттеріне және басқарылу технологиясына сәйкес ортақ белгілері бар қалдықтардың жиынтығы қалдықтардың түрі деп түсініледі.

2.1 Қауіпті қалдықтар

ҚР ЭК 342-бабына сәйкес мынадай қасиеттердің біріне немесе бірнешеуіне ие қалдықтар қауіпті деп танылады:

1. HP1 жарылу қауіптілік;
2. HP2 тотығу қасиеттері;
3. HP3 өрт қауіптілік;
4. HP4 тітіркендіргіштік әсер;
5. HP5 өзіндік ерекшелікті жүйелі уыттылық (нысана-ағзаға аспирациялық уыттылық);
6. HP6 өте қатты уыттылық;
7. HP7 канцерогендік;
8. HP8 жегілеуші әрекет;
9. HP9 инфекциялық қасиеттері;
10. HP10 бала туу үшін уыттылық;
11. HP11 мутагендік;
12. HP12 сумен, ауамен немесе қышқылмен жанасу кезінде уытты газдардың түзілуі;
13. HP13 сенсбилизация;
14. HP14 экоуыттылық;
15. HP15 бастапқы қалдықтардан жанама түрде бөлінетін, жоғарыда санамаланған қауіпті қасиеттерді көрсете алу қабілеті;
16. C16 жойылуы қиын органикалық ластағыштар (ЖҚОҚ).

1-кестеде 2020-2021 жылдардағы ҚР бойынша қауіпті қалдықтар қозғалысы бойынша деректер көрсетілген.

ҚР бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	2 649 914,2	479 299,1
Түзілгені	137 828,0	42 090,2
Басқа тұлғалардан түскені	16 063,9	1 006,3
Қайта өңделді, қайталама пайдаланылды, кәдеге жаратылғаны	30 711,8	4 924,0
Залалсыздандырылғаны	299,0	393,0
Көмілгені	28 885,2	31 245,9
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	15 142,4	2 051,2
Жылдың соңында болғаны	2 757 951,9	480 234,6

Қауіпті қалдықтардың қозғалысы туралы деректерді талдай отырып, 2021 жылы түзілген қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 69,5%-ға азайды деген қорытынды жасауға болады.

ҚР ЭК 347-бабына сәйкес қауіпті қалдықтарды қалпына келтіру немесе жою жөніндегі операцияларды жүзеге асыратын тұлғалар, қауіпті қалдықтарды түзушілер, кәсіпкерлік субъектілері қалдықтардың көлемін, түрін, шығу тегін, межелі пункттерін, қауіпті қалдықтарға қатысты көзделген жинау жиілігін, тасу әдісін және жұмыс істеу әдісін хронологиялық есепке алуды жүзеге асыруға міндетті. Қауіпті қалдықтар бойынша есепке алу жазбалары кемінде бес жыл сақталуға тиіс.

Қалдықтарды басқару саласындағы бастапқы статистикалық деректер ҚР ЭК 384-бабында айқындалған есептілік негізінде қалдықтардың мемлекеттік кадастрының мәліметтеріне сәйкес «ҚОҚ АТО» ШЖҚ РМК-да қалыптастырылады.

Өндірістің қауіпті қалдықтарының 90%-дан астамы пайдалы қазбаларды өндіру және байыту қалдықтарынан тұрады.

Пайдалы қазбаларды өндіру және байыту қалдықтарының түрлеріне мыналар жатады:

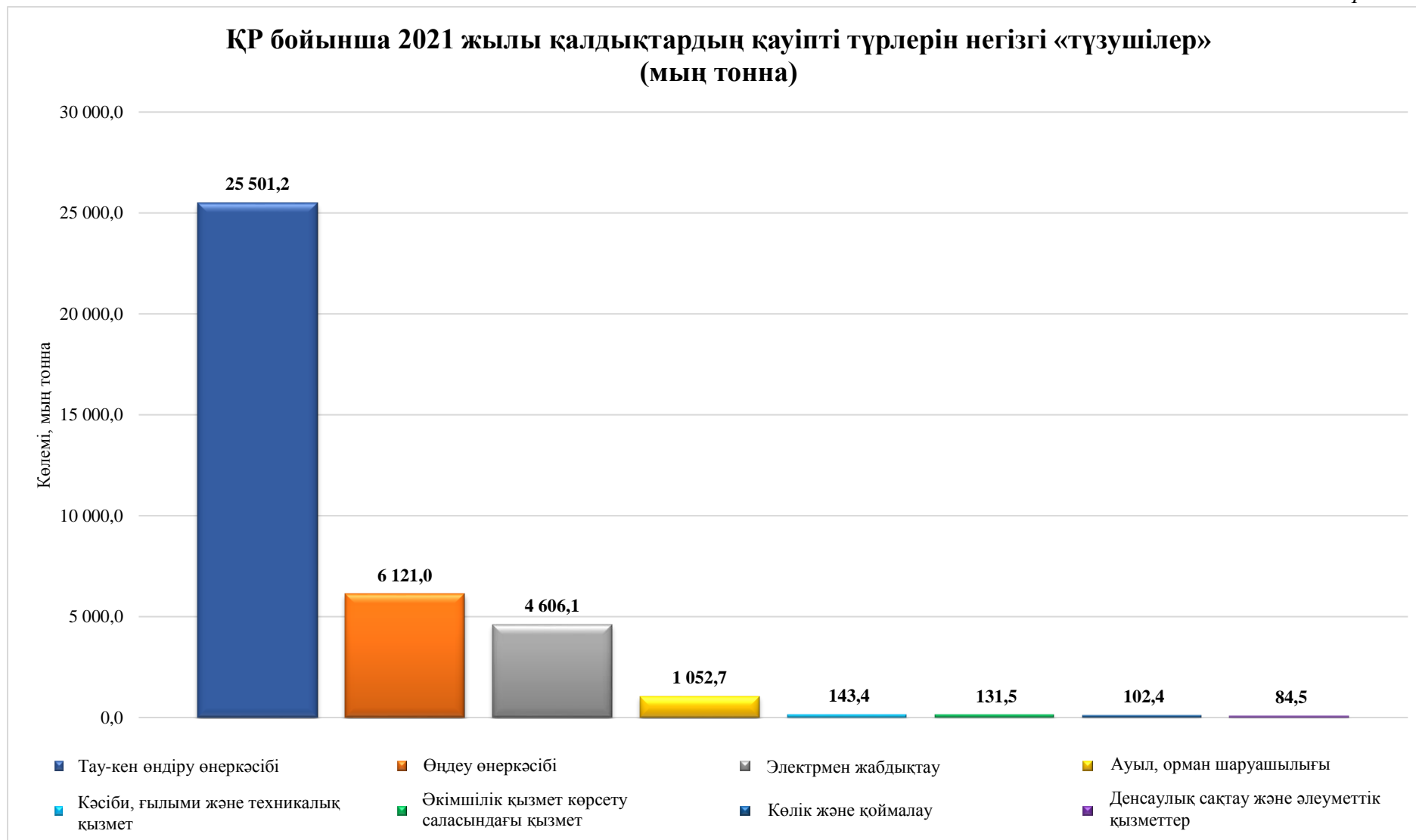
- Ашық байытудың аршынды жыныстары;
 - Шахта өндірісінің негізгі жыныстары;
 - Тұқымдар, шламдар, байыту қалдықтары (флотация);
- Өндіру және байыту қалдықтарының негізгі бөлігі түзілетін салалар:
- Көмір өнеркәсібі;
 - Қара металлургия;
 - Түсті металлургия;
 - Химия өнеркәсібі (минералды тыңайтқыштар өндірісін қоса алғанда).

2021 жылғы ең көп түзілу көлеміндегі қауіпті қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	12 613,9
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	5 500,7
01 03 04*	Сульфидті кендерді өңдеудің қышқыл түзуші шламдары	5 539,3

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

11 02 07*	Құрамында қауіпті заттары бар мыс гидрометаллургиясының қалдықтары. Құрамында қауіпті заттары бар басқа қалдықтар	4 992,7
01 04 07*	Құрамында металл жоқ минералдарды физикалық және химиялық өңдеуден қауіпті заттары бар өзге де қалдықтар	3 871,5
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	2 815,2
10 01 15	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлескен жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	1 795,1
01 03 06	01 03 04 және 01 03 05 көрсетілмеген өзге шламдар	1 351,8
10 06 01	Мыстың бастапқы және қайталама өндірісінен алынған шлактар	656,6
01 03 05*	Құрамында қауіпті заттары бар басқа қалдықтар	454,8
16 01 17	Қара металдар	319,0
01 05 06*	Құрамында қауіпті заттар бар бұрғылау ерітіндісі және өзге де бұрғылау қалдықтары (шлам)	233,5
01 05 05*	Құрамында мұнай бар бұрғылау қалдықтары (шлам) және бұрғылау ерітіндісі	189,4

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Бүгінгі таңда қалдықтардың қауіпті түрлерін негізгі «түзушілер» тау-кен өнеркәсібі болып табылады (1-диаграмма, 3-кесте).

Осы сала бойынша түзілген қалдықтардың жалпы көлемі 2021 жылы 25 501,2 мың тоннаны құрады, ал 2020 жылы 91 189,6 мың тоннаны құрады. 2020 жылмен салыстырғанда осы салада қалдықтардың түзілу көлемінің 72%-ға төмендеуі байқалады.

Тау-кен өнеркәсібі Қазақстан экономикасының негізгі салаларының бірі болып табылады. Оның айрықша ерекшелігі – өндірілетін пайдалы қазбалардың алуан түрлілігі және соның нәтижесінде кен орындарын барлау мен пайдалану саласында да, жер қойнауын пайдалану процестерін логистика саласында да жұмыс істейтін кәсіпорындардың көптігі. Қауіпті қалдықтардың түзілу көлемінің төмендеуі өндіріске қалдықсыз технологиялардың енгізілгенін көрсететін оң үрдісті көрсетеді.

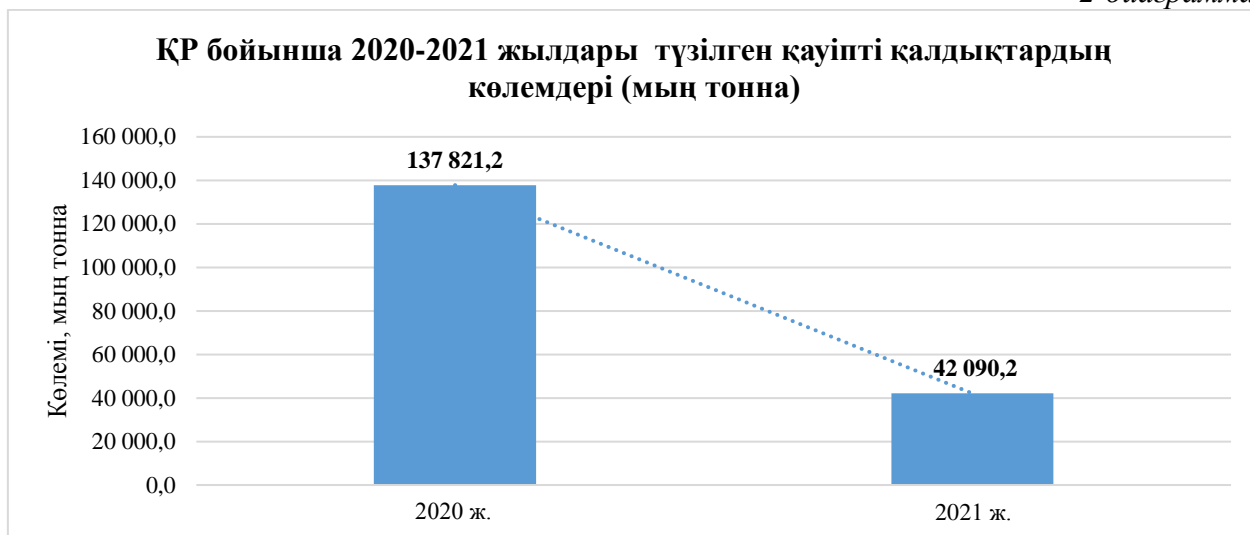
3-кесте

2021 жылы экономика секторлары бойынша түзілген қауіпті қалдықтар көлемі

№ р/с	Қызмет түрі	Түзілу көлемі (мың тонна)
1	Тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді қазу	25 501,2
2	Өңдеу өнеркәсібі	6 121,0
3	Электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауаны баптау	4 606,1
4	Ауыл, орман және балық шаруашылығы	1 052,7
5	Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	143,4
6	Әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет	131,5
7	Көлік және қоймалау	102,4
8	Денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер	84,5
9	Сумен жабдықтау, кәріз жүйесі, қалдықтарды жинау мен таратуды бақылау	65,9
10	Құрылыс	30,7
11	Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	15,3
12	Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік камсыздандыру	12,1
13	Өнер, ойын-сауық және демалыс	11,2
14	Білім беру	7,5
15	Қызметтердің басқа түрлерін ұсыну	6,0
16	Жылжымайтын мүлікпен операциялар	3,4
17	Тұру және тамақтану қызметтері	0,7
18	Экстерриториалдық ұйымдар мен органдардың қызметі	0,5
19	Қаржылық және сақтандыру қызметі	0,3

Қауіпті қалдықтардың ең аз мөлшері түзілетін қызмет саласы ақпараттық қызметтер саласы болып табылады - 2021 жылы түзілу көлемі 0,025 мың тоннаны құрады, бұл 2020 жылдың көлемінен 1,6% - ға төмен.

2-диаграмма

2-диаграммада соңғы екі жылдағы қауіпті қалдықтардың түзілу динамикасы көрсетілген. Қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 70%-ға төмендеді.

1-картада ҚР аймақтары бөлінісінде 2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

2.2 Қауіпті емес қалдықтар

Қауіптілік қасиеттері жоқ және қоршаған ортаға, адамдардың өміріне және (немесе) денсаулығына дербес немесе басқа заттармен байланыста тікелей немесе ықтимал қауіп төндірмейтін қалдықтар қауіпті емес қалдықтар деп танылады.

4-кестеде 2020-2021 жылдардағы ҚР бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы бойынша деректер көрсетілген.

4-кесте

ҚР бойынша 2020-2021 жылдардағы қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	13 296 932,9	8 454 631,4
Түзілгені	320 103,1	735 674,6
Басқа тұлғалардан түскені	1 335,3	3 514,4
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	94 027,2	108 679,8
Көмілгені	127 844,9	332 309,2
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	3 191,6	5 452,2
Жылдың соңында болғаны	13 521 152,6	8 702 395,4

Қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы туралы деректерді талдай отырып, 2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың болуы 36%-ға төмендеді, ал түзілген қалдықтардың көлемі 2 еседен астам өсті деген қорытынды жасауға болады. 2020-2021 жылдардағы қайта өңделген және қайталама пайдаланылған қалдықтардың көлемі іс жүзінде бірдей деңгейде қалды.

Түзілген қалдықтардың басым бөлігін өнеркәсіптік өндіріс, тау-кен және байыту қалдықтары алады (5-кесте), оларға аршылған жыныстар, шламдар және байыту қалдықтары жатады.

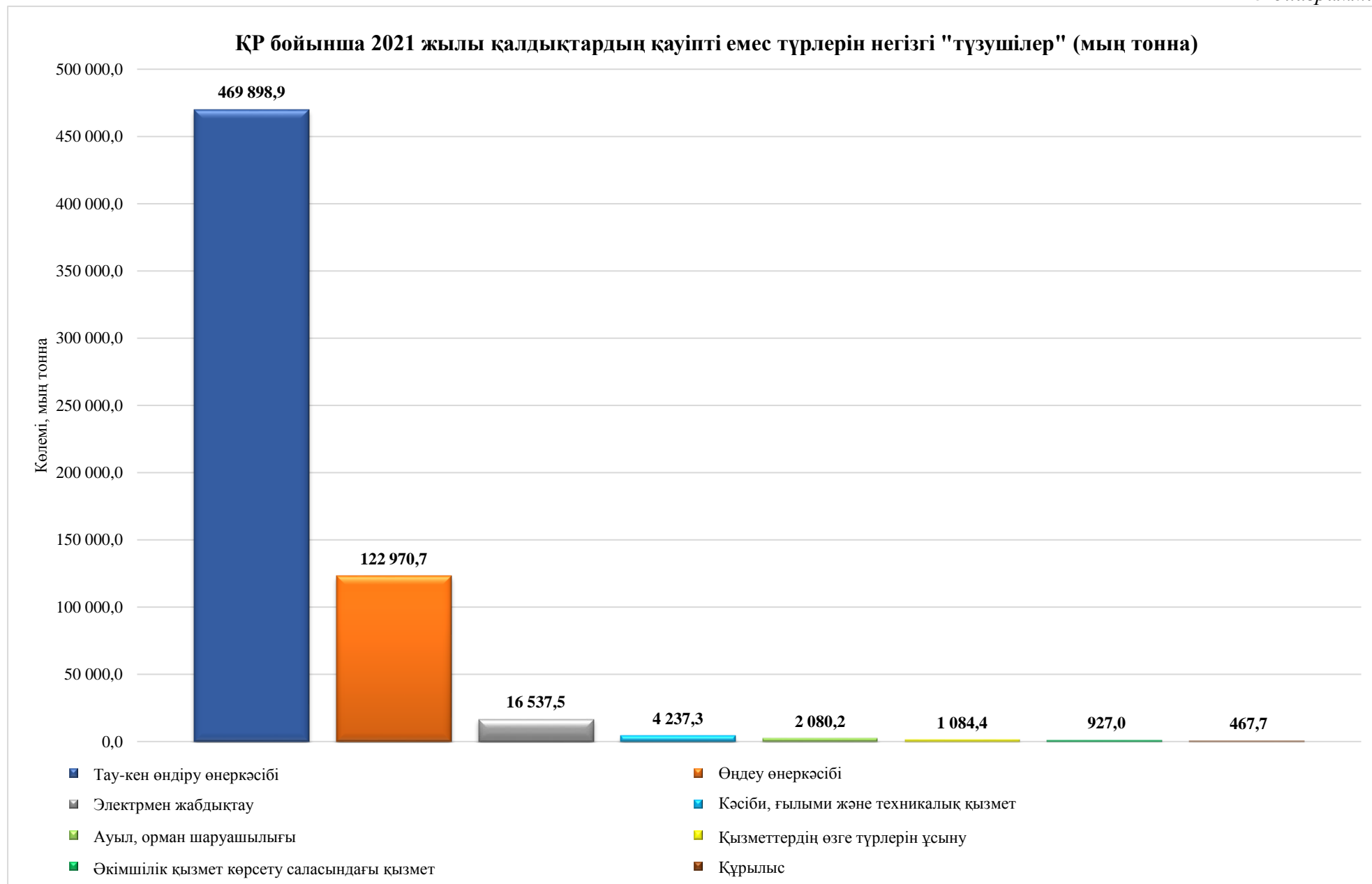
**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШӨЛУ**

Жылу энергетикасы секторының басым бөлігі (ЖЭО, ГРЭС) көмір отынын жағу кезінде жұмыс істейді, соның салдарынан күл мен күл шлактары түзіледі. Аталған сектор қалдықтарының көлемі пайдалы қазбаларды өндіруден кейін түзілудің екінші сатысына ие.

5-кесте

2021 жылы ең көп түзілу көлеміндегі қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	444 282,1
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	191 434,5
01 04 12	01 04 07 және 01 04 11-де айтылғандарды қоспағанда, минералдарды жуудан және тазартудан қалған үйінділер (шламдар) және басқа да қалдықтар	51 243,4
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	12 007,8
01 03 06	01 03 04 және 01 03 05 көрсетілмеген өзге шламдар	9 570,2
01 03 99	Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	7 780,5
10 01 15	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	5 320,2
10 02 02	Қайта өңделмеген шлак	1 956,4
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	1 945,5
01 03 09	01 03 07-де айтылған қалдықтарды қоспағанда, саз балшықты өндіруден алынған қызыл шлам	1 931,8
06 01 99	Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	1 024,3

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

3-диаграммада ҚР бойынша 2021 жылғы қауіпті емес қалдықтардың негізгі «түзушілерінің» көлемін ашады. Қауіпті емес қалдықтардың ең көп көлемі түзілген экономикалық қызметтің сегіз негізгі түрі ұсынылған.

Тау-кен өндіру өнеркәсібі бойынша түзілген қалдықтардың жалпы көлемі 2021 жылы 469 898,9 мың тоннаны құрады, бұл 2020 жылға қарағанда 168 554 мың тоннаға немесе 56%-ға артық.

Экономиканың барлық секторлары бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі туралы біршама толық ақпарат 6-кестеде келтірілген.

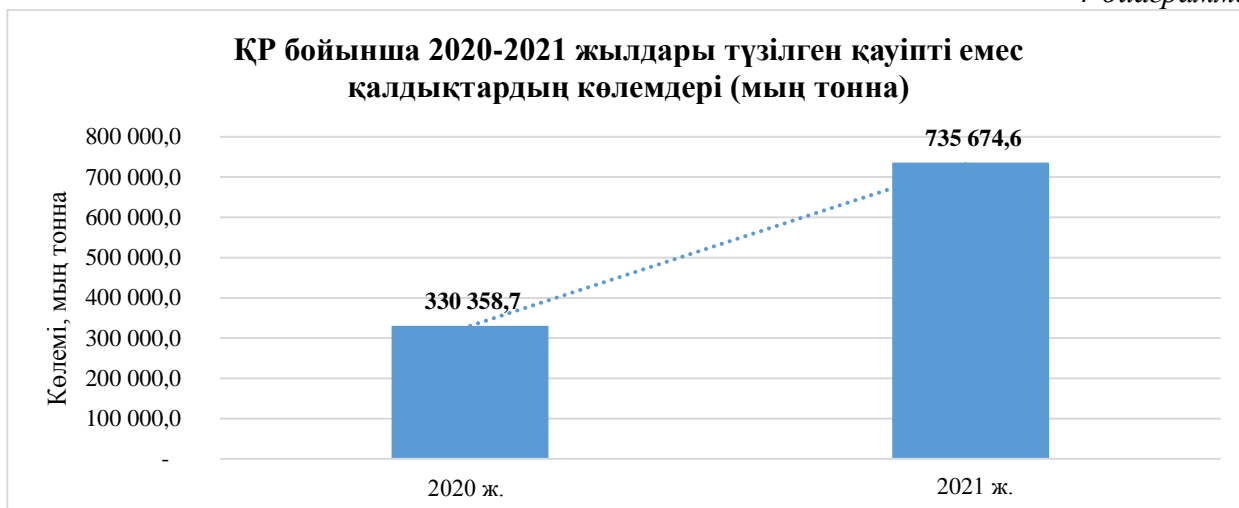
6-кесте

2021 жылы экономика секторлары бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі

№ р/с	Қызмет түрі	Түзілу көлемі (мың тонна)
1	Тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді қазу	469 898,9
2	Өңдеу өнеркәсібі	122 970,7
3	Электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауаны баптау	16 537,5
4	Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	4 237,3
5	Ауыл, орман және балық шаруашылығы	2 080,2
6	Қызметтердің басқа түрлерін ұсыну	1 084,4
7	Әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет	927,0
8	Құрылыс	467,7
9	Сумен жабдықтау, кәріз жүйесі, қалдықтарды жинау мен таратуды бақылау	361,6
10	Көлік және қоймалау	107,8
11	Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	64,2
12	Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру	51,1
13	Денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер	35,0
14	Жылжымайтын мүлікпен операциялар	29,9
15	Өнер, ойын-сауық және демалыс	29,2
16	Білім беру	26,9
17	Тұру және тамақтану қызметтері	15,0
18	Қаржылық және сақтандыру қызметі	8,1
19	Ақпарат және байланыс	1,3

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың ең аз көлемі түзілген салаға ақпараттық қызметтер саласы да кіреді. 2021 жылы түзілу көлемі 1,3 мың тоннаны құрады. 2020 жылы осы салада 0,5 мың тонна түзілді. 2021 жылы өсу 2 еседен астамды құрады.

4-диаграмма

Қалдықтардың қауіпті емес түрлеріне қоршаған ортаға, адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндірмейтін қалдықтар жатады. 2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылға қарағанда айтарлықтай өсті – 400 мың тоннадан астам (4-диаграмма), бұл қалдықтарды сыныптау бөлігіндегі заңнаманың өзгеруімен түсіндіріледі.

ҚР жаңа Экологиялық кодекстің және Қалдықтар сыныптауышының енгізілуімен бұрын «жасыл» тізімдегі қалдықтар ретінде сыныпталған қауіпті қалдықтар қауіпті емес санатқа көшті.

2-картада ҚР аймақтары бөлінісінде 2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

3. МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚАЛДЫҚТАР

ҚР Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы №ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығымен бекітілген «Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларын бекіту туралы» санитарлық қағидаларға сәйкес медициналық қалдықтар-бұл медициналық қалдықтар – медициналық қызметтер көрсету және медициналық манипуляциялар жүргізу процесінде түзілетін қалдықтар.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметі бойынша, медициналық-санитарлық қызметтің жалпы қалдықтарының шамамен 85% - ы жалпы қауіпті емес қалдықтар болып табылады. Қалған 15%-ы жұқпалы, химиялық немесе радиоактивті болуы мүмкін қауіпті материалдар болып саналады (5-диаграмма).

5-диаграмма

Кейбір жағдайларда жүргізілетін медициналық қалдықтарды ашық жағу нәтижесінде диоксиндер, фурандар және басқа да улы ауаны ластағыш заттар түзілуі мүмкін.

Медициналық қалдықтарды қауіпсіз басқару жоғары сапалы, адамға бағытталған медициналық қызмет көрсетудің, сондай-ақ азаматтардың құқықтарын қамтамасыз етудің, пациенттерді, қызметкерлерді қорғаудың және қоршаған ортаны қорғаудың негізі болып табылады. Медициналық қызметтердің кең спектрінің элементі ретінде медициналық қалдықтарды қауіпсіз басқару медициналық қызметке байланысты инфекциялар (МКБИ) санын азайтуға, халықтың сенімін арттыруға, қызметтерді пайдалану деңгейін және олардың тиімділігін арттыруға, сондай-ақ оларды ұсыну шығындарын азайтуға көмектеседі.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы 1979 жылы медициналық қалдықтарды қауіпті топқа жатқызды және оларды қайта өңдеу бойынша арнайы қызметтер құру қажеттілігін көрсетті.

1992 жылы Базель конвенциясы қалдықтардың 45 түрін анықтады, олардың тізімі клиникалық қалдықтармен ашылады.

Осы Конвенцияның қағидаларын дамытуға Қазақстан Республикасы Жоғарғы кеңесінің 1994 жылғы 8 шілдедегі заңы қабылданды, бұдан әрі 2002 жылғы 4 желтоқсандағы «Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы туралы» №361 заңы қабылданды, ол Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 18 қыркүйектегі «Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы туралы» №193-IV кодексінің енгізілуіне байланысты күшін жойды. Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 7 шілдедегі «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» №360-VI

кодексімен күші жойылды.

Денсаулық сақтау жүйесі саласындағы заңнамалық базаның тұрақты өзгеруімен Қазақстан Республикасы азаматтарының денсаулық сақтауға конституциялық құқығын іске асыру мақсатында Денсаулық сақтау саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейтін «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» кодекстің жүйесі мен оны құру тәсілі жетілдірілді.

Медициналық қалдықтарды қауіпсіз және экологиялық негізделген жоюды қамтамасыз ету жөніндегі шаралардың арқасында мұндай қалдықтардың денсаулыққа және қоршаған ортаға теріс әсерін, оның ішінде қауіпті химиялық және биологиялық заттардың, соның ішінде дәріге төзімді микроорганизмдердің қоршаған ортаға байқаусызда шығарылуы нәтижесінде алдын алуға және сол арқылы пациенттердің, денсаулық сақтау қызметкерлерінің және жалпы халықтың денсаулығын қорғауға болады

Медициналық қалдықтардың негізгі көздері:

- ауруханалар және басқа медициналық мекемелер;
- зертханалар мен зерттеу орталықтары;
- мәйітхана және патологиялық мекемелер;
- жануарларды зерттеу және тестілеу жүргізілетін зертханалар;
- қан банктері және қан алу қызметтері;
- қарттар үйлері.

Қоршаған ортаға әсері

Медициналық қалдықтарды өңдеу және жою қоршаған ортаға қоздырғыштардың немесе уытты ластағыш заттардың шығарылуы нәтижесінде денсаулыққа жанама қауіп төндіруі мүмкін. Өңделмеген медициналық қалдықтарды полигондарға шығару, олар дұрыс салынбаған жағдайда, ауыз судың, беткі және жер асты суларының ластануына алып келуі мүмкін.

Медициналық қалдықтарды химиялық дезинфекциялаушы заттармен өңдеу, егер бұл заттарды өңдеу, сақтау және жою экологиялық негізделген тәсілдермен жүзеге асырылмаса, қоршаған ортаға химиялық заттардың шығарылуына алып келуі мүмкін.

Қалдықтарды жағу кеңінен қолданылады, бірақ дұрыс емес жану немесе сәйкес емес материалдардың жануы ластағыш заттардың атмосфераға шығарылуына және күл қалдықтарының түзілуіне алып келеді. Құрамында хлор бар немесе хлормен өңделген жанатын материалдар адам ағзасы үшін канцероген болып табылатын және денсаулыққа бірқатар жағымсыз әсерлерімен байланысты диоксиндер мен фурандар түзуі мүмкін. Ауыр металлдарды немесе жоғары металлды материалдарды (атап айтқанда қорғасын, сынап және кадмий) жағу улы металлдардың қоршаған ортаға таралуына алып келуі мүмкін.

Медициналық қалдықтарды залалсыздандыру негізінен өртеу арқылы жүреді. Қалдықтарды жағу технологиясының кемшілігі-қалдық күлмен бірге Бу, көмірқышқыл газы және азот оксидтерін қоса алғанда, газ тәрізді шығарындылардың пайда болуы. Бірақ бұл шаралар, ең алдымен, медициналық қызметтердің көптеген түрлері денсаулыққа қауіпті болуы мүмкін қалдықтарды тудыратындығымен байланысты. Бұл медициналық қалдықтарды қауіпсіз жою адамдар үшін ықтимал қауіптерді азайтуы мүмкін.

Демеркуризация – бұл сынап объектілерін одан әрі кәдеге жарату арқылы залалсыздандыру үшін жүргізілетін іс-шара. Сынап буының аздап әсер етуі ауыр патологияларға алып келуі мүмкін емес, дегенмен әр адамда демеркуризация туралы ең аз болса да түсінік болуы керек.

Біздің еліміздегі медициналық қалдықтармен жұмыс істеу жүйесі, ең алдымен, инфекциялық принциптің таралуын болдырмауға бағытталған.

Медициналық қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі санитарлық нормативтерді сақтау халық пен қоршаған ортаның эпидемиологиялық және экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Денсаулық сақтау мекемелерінің уытты қоқыстары мұқият өңделеді және толығымен жойылады.

Адам денсаулығына уытты қауіп төндіретін ЕПК-дан пайдаланылған материалдарды А сыныбындағы медициналық қалдықтармен бірге жалпы полигондарға шығаруға тыйым салынады.

2020 жылғы 7 шілдедегі Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы №360-VI кодекстің 100-бабына сәйкес қалдықтардың иелері Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасына сәйкес қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органға медициналық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы жыл сайынғы есеп (бұдан әрі – есеп) түрінде оларды мемлекеттік қалдықтар кадастрына енгізу үшін ақпарат береді.

Медициналық қалдықтар бойынша ақпарат жыл сайын есепті жылдан кейінгі жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша электрондық және (немесе) қағаз жеткізгіштерде беріледі. Есеп нысаны ҚР Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 30 қарашадағы №ҚРДСМ-219/2020 бұйрығымен бекітілген

Бұрын медициналық қалдықтармен жұмыс туралы есептер Мемлекеттік қалдықтар кадастры жүйесінде тапсырылған. Қазіргі уақытта бұл функция (<https://ecoportal.kz/>) Бірыңғай экологиялық порталда жүзеге асырылады.

Медициналық қалдықтар қауіптілік дәрежесі бойынша қауіптіліктің 5 сыныбына бөлінеді:

1) А сыныбы – тұрмыстық қатты қалдықтарға ұқсас қауіпті емес медициналық қалдықтар;

2) Б сыныбы – қауіпті (эпидемиологиялық) медициналық қалдықтар;

3) В сыныбы – төтенше өте (эпидемиологиялық) қауіпті медициналық қалдықтар;

4) Г сыныбы – құрамы бойынша өнеркәсіптікке жақын токсикологиялық қауіпті медициналық қалдықтар;

5) Д сыныбы – радиоактивті медициналық қалдықтар.

Б-Д сыныптарындағы медициналық қалдықтар қауіпті қалдықтар болып табылады.

3.1. «А» сыныбындағы медициналық қалдықтар

«А» сыныбындағы медициналық қалдықтарға құрамы бойынша тұрмыстық қатты қалдықтарға жақын, биологиялық сұйықтықтармен немесе жұқпалы аурулармен байланыста болмаған эпидемиологиялық қауіпті емес, уытты емес қалдықтар жатады. Оларға кеңсе тауарлары, қаптауыштар, жиһаздар, тұтынушылық қасиеттерін жоғалтқан тауарлық-материалдық құндылықтар, жұқпалы аурулар мен туберкулезден басқа аумақтарды тазарту, орталықтандырылған тамақтандыру мен ЕПК бөлімшелері мен денсаулық сақтау объектілерін өңдеуден алынған есептер жатады.

Барлығы 2021 жылы ҚР-да 344 957,1 мың м³ «А» сыныбындағы қалдықтар түзілді, оның 323 530,5 мың м³-і тараптық ұйымдарға залалсыздандыруға (кәдеге жаратуға) берілді.

7-кестеде Денсаулық сақтау ұйымдарының есептеріне негізделген ҚР облыстары бөлінісінде «А» сыныбындағы медициналық қалдықтардың түзілу көлемі бойынша деректер көрсетілген.

7-кесте

**2021 жылы «А» сыныбында түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері
(<https://ecoportal.kz/>)**

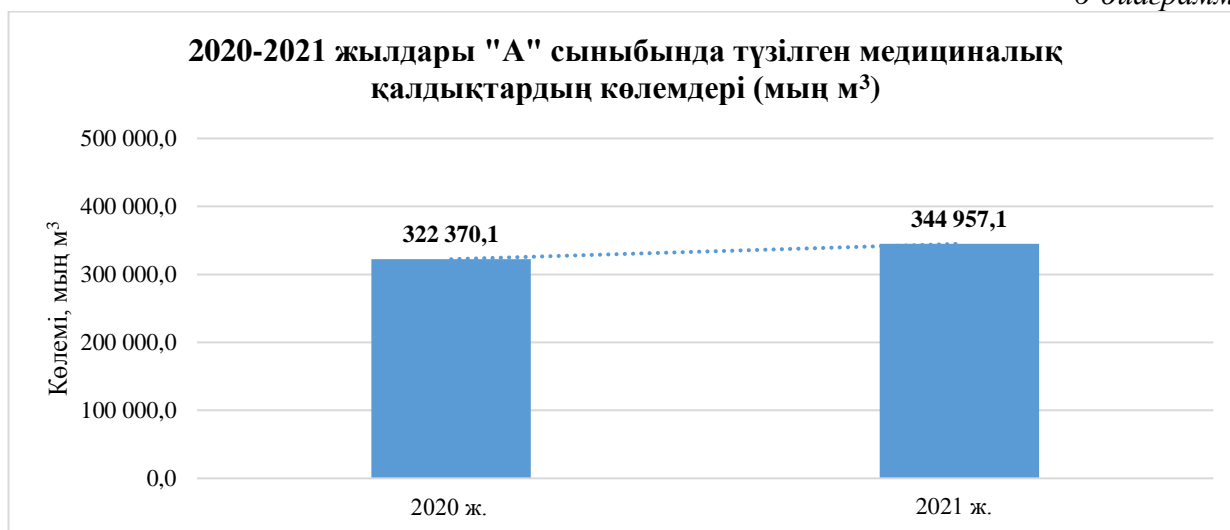
Аймақ	Түзілу көлемі (мың м³)
Ақмола облысы	22,5
Ақтөбе облысы	1,4
Алматы облысы	479,3
Атырау облысы	3,0

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Шығыс Қазақстан облысы	2,3
Жамбыл облысы	1,4
Батыс Қазақстан облысы	0,3
Қарағанды облысы	179,4
Қостанай облысы	21 412,3
Қызылорда облысы	7,8
Маңғыстау облысы	0,0
Павлодар облысы	2,6
Солтүстік Қазақстан облысы	322 660,3
Түркістан облысы	4,3
Алматы қ.	24,4
Астана қ.	10,9
Шымкент қ.	144,9
Барлығы	344 957,1

2021 жылы есептілікке сәйкес «А» сыныбындағы қалдықтардың ең көп саны Алматы, Қарағанды, Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарында түзілді.

6-диаграмма

6-диаграммаға сәйкес 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда «А» сыныбындағы түзілген медициналық қалдықтар көлемінің өсу динамикасы байқалады.

Аталған өсім 2021 жылы медициналық ұйымдардың негізгі бөлігі пандемиядан кейін күрделі жөндеу жұмыстарына және орынжайларды өндеуге ұшырағандығына байланысты болуы мүмкін.

3.2. «Б» сыныбындағы медициналық қалдықтар

В сыныбындағы медициналық қалдықтар-эпидемиологиялық қауіпті қалдықтар. Оларға жұқтырған және ықтимал жұқтырған қалдықтар; материалдар мен құралдар, қанмен және/немесе басқа дене сұйықтықтарымен ластанған заттар; патологиялық қалдықтар; органикалық операциялық қалдықтар (органдар, тіндер және т.б.); инфекциялық бөлімшелерден тамақ қалдықтары жатады.

Оларға мыналар жатады:

- 1) ықтимал жұқтырғандар (қанмен, секрециялармен ластанған);
- 2) патологиялық-анатомиялық қалдықтар;
- 3) операциядан кейінгі органикалық қалдықтар;

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

4) инфекциялық, тері-венерологиялық бөлімшелердің қалдықтары, оның ішінде тағамдық қалдықтар;

5) микробиологиялық бөлімшелердің қалдықтары (патогенділіктің 3-4 тобы);

6) виварийлердің биологиялық қалдықтары.

2021 жылы ҚР-да барлығы 15 995,7 мың тонна «Б» сыныбындағы қалдықтар түзілді, оның ішінде:

- 15 717,5 мың тонна тараптық ұйымдарға залалсыздандыруға (кәдеге жаратуға) берілді;

- 107,2 мың тонна денсаулық сақтау объектісінің өзі өртеу әдісімен залалсыздандырылды;

- 108,9 мың тонна, денсаулық сақтау объектісінің өзі өртемейтін әдіспен залалсыздандырылды.

8-кестеде Денсаулық сақтау ұйымдарының есептеріне негізделген ҚР облыстары бөлінісінде «Б» сыныбындағы медициналық қалдықтардың түзілу көлемі бойынша деректер көрсетілген.

8-кесте

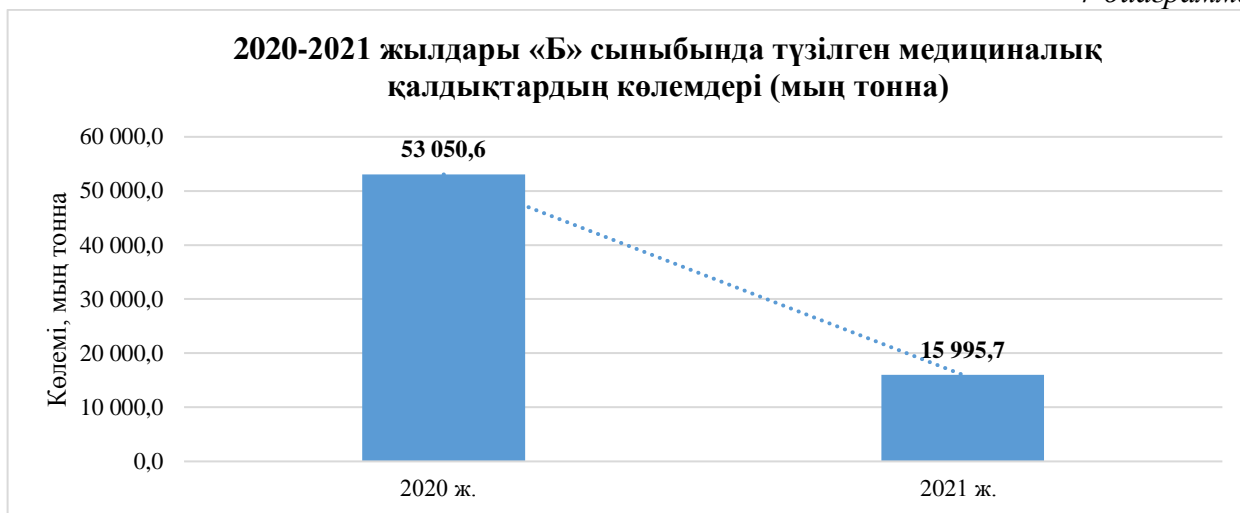
**2021 жылы «Б» сыныбында түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері
(<https://ecoportal.kz/>)**

Аймақ	Түзілу көлемі (мың тонна)
Ақмола облысы	28,7
Ақтөбе облысы	4,8
Алматы облысы	2 951,3
Атырау облысы	2,6
Шығыс Қазақстан облысы	6 138,8
Жамбыл облысы	2,1
Батыс Қазақстан облысы	14,7
Қарағанды облысы	7,5
Қостанай облысы	191,2
Қызылорда облысы	53,9
Маңғыстау облысы	0,0
Павлодар облысы	38,9
Солтүстік Қазақстан облысы	6 250,1
Түркістан облысы	25,0
Алматы қ.	105,6
Астана қ.	7,6
Шымкент қ.	172,6
Барлығы	15 995,7

Есептерге сәйкес, Алматы, Шығыс Қазақстан және Солтүстік Қазақстан облыстары 2021 жылғы «Б» сыныбындағы медициналық қалдықтар түзілуі бойынша көшбасшы болып табылады.

7-диаграммада «Б» сыныбында түзілген медициналық қалдықтар көлемінің азаюын көрсетілген. Сонымен 2021 жылы «Б» сыныбындағы медициналық қалдықтардың түзілу көлемінің 37 054,9 мың тоннаға төмендеуі байқалады.

7-диаграмма

3.3.«В» сыныбындағы медициналық қалдықтар

В сыныбы-төтенше эпидемиологиялық қауіптілігі бар қалдықтар. Әдетте, бұл ауыр жұқпалы аурулармен ауыратын науқастармен байланыста болған жұқпалы бөлімшелердің қалдықтары, микробиологиялық зертханалардың қалдықтары және басқалар. Олар В сыныбындағы қалдықтарға қарағанда әлдеқайда аз түзіледі (шамамен 10 есе).

«В» сыныбындағы медициналық қалдықтарға мыналар жатады:

- 1) аса қауіпті инфекциялармен ауыратын науқастармен жанасатын материалдар;
- 2) микробиологиялық бөлімшелердің қалдықтары (патогенділіктің 1-4 тобы);
- 3) туберкулез және микологиялық ауруханалардың қалдықтары;
- 4) анаэробты инфекциясы бар пациенттердің қалдықтары.

2021 жылы ҚР-да барлығы 1 575 257,5 мың тонна «В» сыныбындағы қалдықтар түзілді, оның ішінде:

- 1 575 173,6 мың тонна тараптық ұйымдарға зиянсыздандыруға (кәдеге жаратуға) берілді;

- денсаулық сақтау объектісінің өзі 6,5 мың тоннаны өртеу әдісімен залалсыздандырды;

- 54,8 мың тонна, денсаулық сақтау объектісінің өзі өртемейтін әдіспен зарарсыздандырылды.

9-кестеде денсаулық сақтау ұйымдарының есептеріне негізделген ҚР облыстары бөлінісінде «В» сыныбындағы медициналық қалдықтардың түзілу көлемі бойынша деректер көрсетілген.

9-кесте

2021 жылы «В» сыныбында түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері (<https://ecoportal.kz/>)

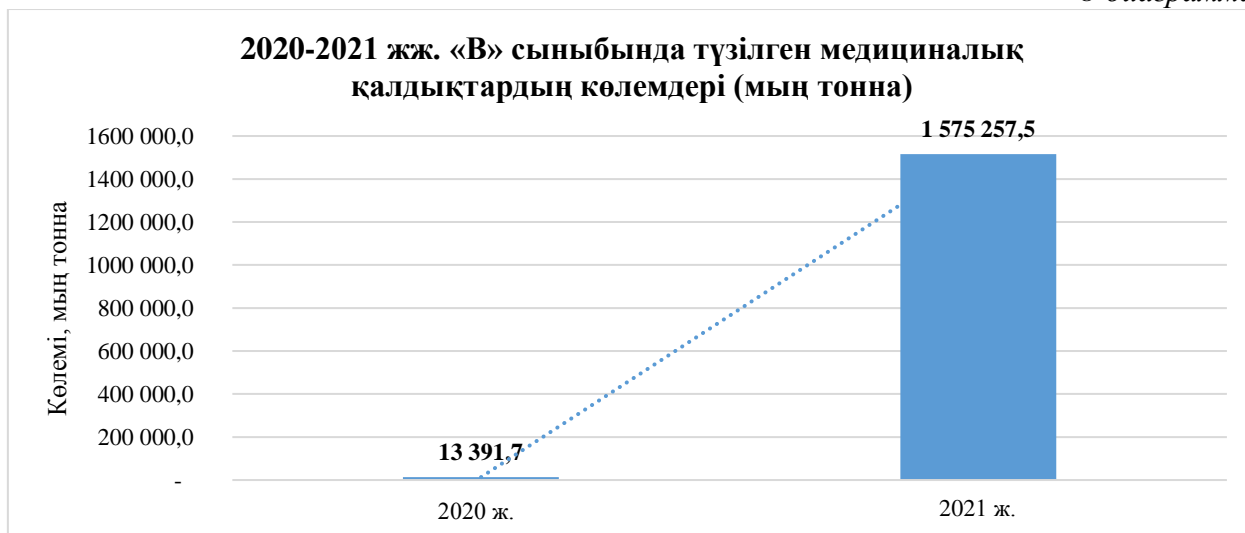
Аймақ	Түзілу көлемі (мың тонна)
Ақмола облысы	58,2
Ақтөбе облысы	0,0
Алматы облысы	1 574 715,4
Атырау облысы	26,8
Шығыс Қазақстан облысы	60,9
Жамбыл облысы	0,2
Батыс Қазақстан облысы	1,1

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Қарағанды облысы	3,4
Қостанай облысы	1,3
Қызылорда облысы	2,7
Маңғыстау облысы	0,0
Павлодар облысы	0,1
Солтүстік Қазақстан облысы	346,1
Түркістан облысы	0,4
Алматы қ.	6,6
Астана қ.	1,1
Шымкент қ.	33,2
Барлығы	1 575 257,5

Есептерге сәйкес, Алматы және Солтүстік Қазақстан облыстары 2021 жылғы «В» сыныбындағы медициналық қалдықтар түзілуі бойынша көшбасшы болып табылады.

8-диаграмма

8-диаграммада 2020-2021 жылдардағы «В» сыныбында түзілген медициналық қалдықтар көлемінің динамикасын көрсетілген. Сонымен, 2021 жылы көлемнің 100 еседен астамға айтарлықтай өсуі байқалады.

3.4. «Г» сыныбындағы медициналық қалдықтар

«Г» сыныбының қалдықтарына токсикологиялық қауіптілікке ие, жағу кезінде зиянды заттардан бөлінетін медициналық қалдықтар жатады. Оларға, атап айтқанда: құрамында сынап бар заттар; одан әрі пайдалануға жатпайтын дәрілік препараттар мен дезинфекциялау құралдары; сондай-ақ арнайы аппаратураны пайдаланудан қалған қалдықтар жатады.

«В» сыныбындағы медициналық қалдықтарға мыналар жатады:

- 1) мерзімі өткен дәрі-дәрмектер, диагностикалық препараттар және дезинфекциялау құралдары және олардан шыққан қалдықтар;
- 2) химиялық препараттар;
- 3) құрамында сынап бар заттар мен аспаптар;
- 4) флуоресцентті шамдар.

ҚР бойынша 2021 жылғы «Г» сыныбындағы қалдықтарының түзілу көлемі келесідей:

- құрамында сынап бар заттар – 101 789 дана, оның ішінде тараптық ұйымдарға

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

залалсыздандыруға (кәдеге жаратуға) берілді-103 145,2 дана;

- сұйық дәрілік заттар-296 л, оның ішінде денсаулық сақтау объектісі өздігінен жану әдісімен зарарсыздандырды – 293,5 л, жанбайтын-292,0 л, тараптық ұйымдарға залалсыздандыруға (кәдеге жаратуға) берілді-295,0 л;

- өзгелері - 11 686 кг.

10-кестеде денсаулық сақтау ұйымдарының есептеріне негізделген ҚР облыстары бөлінісінде «Г» сыныбындағы медициналық қалдықтардың түзілу көлемі бойынша деректер көрсетілген.

10-кесте

**2021 жылы «Г» сыныбында түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері
(<https://ecoportal.kz/>)**

Аймақ	Құрамында сынап бар заттар (дана)	Дәрілік заттар, сұйық (л)	Өзгелер (кг)
Ақмола облысы	1 548	0,04	82,3
Ақтөбе облысы	57	0,01	0,0
Алматы облысы	772	0,5	0,0
Атырау облысы	117	0,5	0,1
Шығыс Қазақстан облысы	78 872	0,1	0,0
Жамбыл облысы	2 325	0,0	112,4
Батыс Қазақстан облысы	666	1,5	600,0
Қарағанды облысы	1 263	0,1	589,2
Қостанай облысы	964	0,0	0,0
Қызылорда облысы	137	0,0	434,7
Маңғыстау облысы	150	0,0	0,0
Павлодар облысы	445	0,0	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	5 762	1,0	46,5
Түркістан облысы	3 606	0,0	3 844,0
Алматы қ.	2 385	0,8	3 307,8
Астана қ.	1 445	292,0	6,4
Шымкент қ.	1 275	0,0	2 662,0
Барлығы	101 789	296,5	11 685,5

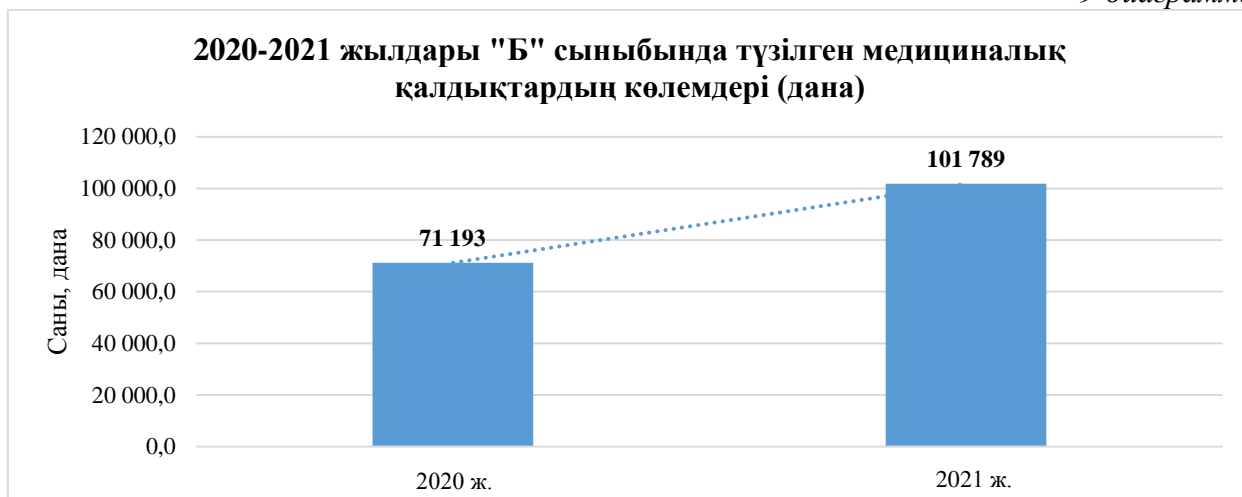
Есептерге сәйкес құрамында сынап бар заттардың түзілуі бойынша 78 872 дана көрсеткіші бар Шығыс Қазақстан облысы және 5 762 дана мәні бар Солтүстік Қазақстан облысы көш бастап тұр.

Дәрілік заттар (сұйық) түзілуі бойынша 292,0 л көрсеткішімен Астана қаласы көшбасшы болып табылады.

Өзге де медициналық қалдықтардың ең көп мөлшері Түркістан облысында 3 844,0 кг, Алматы қаласында – 3 307,84 кг және Шымкент қаласында – 2 662,0 кг көрсеткішпен түзілді.

Ақтөбе, Алматы, Шығыс Қазақстан, Қостанай, Маңғыстау және Павлодар облыстарында өзге де медициналық қалдықтар түзілмеген.

9-диаграмма

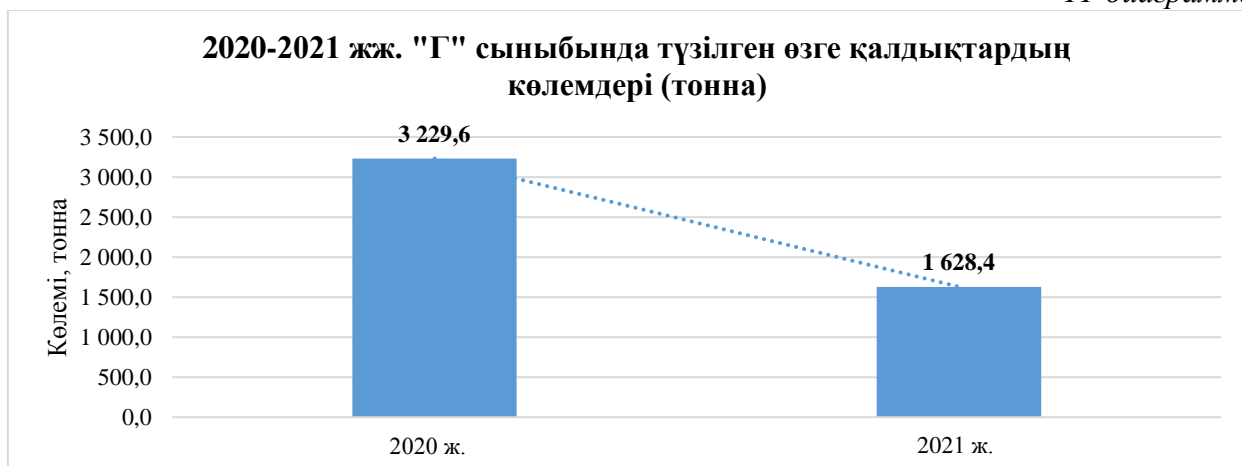
9-диаграммада 2020-2021 жылдары «Г» сыныбындағы құрамында сынап бар заттар санының динамикасы көрсетілген. Сонымен 2021 жылы құрамында сынап бар заттар көлемінің 30 мың данаға ұлғаюы байқалды.

10-диаграмма

10-диаграммада 2020-2021 жылдары «Г» сыныбында түзілген дәрілік заттар көлемінің динамикасы көрсетілген. Сонымен 2021 жылы көлемдердің 2,6 мың литрге төмендеуі байқалды.

11-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

11-диаграммада 2020-2021 жж. түзілген «Г» сыныбындағы қалдықтардың өзге түрлері көлемінің динамикасын көрсетеді. Сонымен 2021 жылы көлемнің 8 тоннадан артыққа ұлғаюы байқалды.

3.5. «Д» сыныбындағы медициналық қалдықтар

«Д» сыныбындағы медициналық қалдықтарға қауіптілік дәрежесі барынша жоғары радиоактивті қалдықтар жатады.

2021 жылы ҚР-да барлығы 1,6 мың тонна «Д» сыныбындағы қалдықтар түзілді, оның 1,6 мың тоннасы тараптық ұйымдарға залалсыздандыруға (кәдеге жаратуға) берілді.

11-кестеде денсаулық сақтау ұйымдарының есептеріне негізделген ҚР облыстары бөлінісінде «Д» сыныбындағы медициналық қалдықтардың түзілу көлемі бойынша деректер көрсетілген.

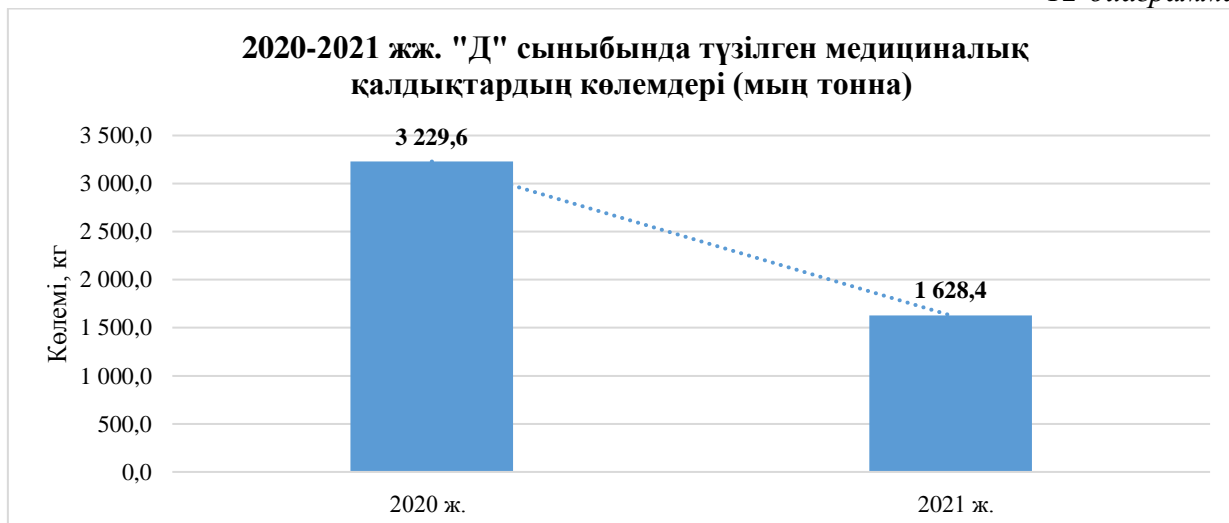
11-кесте

**2021 жылы «Д» сыныбында түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері
(<https://ecoportal.kz/>)**

Аймақ	Түзілу көлемі (кг)
Алматы облысы	280,00
Батыс Қазақстан облысы	400,00
Қарағанды облысы	2,00
Қостанай облысы	827,00
Астана қ.	30,00
Алматы қ.	0,01
Шымкент қ.	89,35
Барлығы	1 628,36

Есептерге сәйкес, 2021 жылы «Д» сыныбында түзілген медициналық қалдықтардың біршама көп саны Қостанай облысы бойынша 827 кг көрсеткішпен ұсынылған.

12-диаграмма

12-диаграммада 2020-2021 жылдары «Г» сыныбында түзілген медициналық қалдықтар көлемінің динамикасы көрсетілген. Сонымен 2021 жылы түзілу көлемінің 2 есеге дерлік төмендеуі байқалады

3-картада ҚР сыныптары мен аймақтары бөлінісінде 2021 жылы түзілген медициналық қалдықтардың көлемі бойынша ақпарат ұсынылған.

4. ПОЛИГОНДАР МЕН ҚАЛДЫҚТАРДЫ ЖИНАУ ОРЫНДАРЫН ТАЛДАУ

ҚР ЭК 348-бабына сәйкес қалдықтарды көму полигоны деп экологиялық, құрылыс және санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкес келетін қалдықтарды алып қою ниетінсіз оларды тұрақты орналастырудың арнайы жабдықталған орны түсініледі.

ҚР ЭК 349-бабына сәйкес қалдықтар полигондары мынадай сыныптарға жатқызылады:

- 1-сынып – қауіпті қалдықтар полигоны;
- 2-сынып – қауіпті емес қалдықтар полигоны;
- 3-сынып – тұрмыстық қатты қалдықтар полигоны.

Қауіпті емес қалдықтар полигондарында қауіпті қалдықтарды көмуге тыйым салынады.

Тыйым салатын полигондарға келесідей экологиялық талаптар қойылады:

- қалдықтарды қоныстану аумақтарының шегінде, орман-саябақ, курорттық, емдеу-сауықтыру, рекреациялық және су қорғау аймақтарының аумағында, ауызсумен және шаруашылық-ауызсумен жабдықтау мақсатында пайдаланылатын жерасты су объектілерінің су жинау алаңдарында, сондай-ақ тарихи-мәдени мұра объектілеріне жатқызылған аумақтарда көмуге.

- егер пайдалы қазбалар жатқан жерлердің ластануына және тау-кен жұмыстарын жүргізу қауіпсіздігіне қатер төнген жағдайларда қалдықтарды пайдалы қазбалар жатқан және тау-кен жұмыстары жүргізілетін жерге көмуге.

- тұрмыстық қатты қалдықтарды алдын ала сұрыптамай көмуге.

- қалдықтарды жинақтауға немесе көмуге арналған арнайы белгіленген орындардан тыс жинауға тыйым салынады.

ҚР ЭК 351-бабына сәйкес полигондарда көму үшін мынадай қалдықтарды:

- 1) сұйық нысандағы кез келген қалдықтарды (сұйық қалдықтарды);
- 2) полигон жағдайында жарылғыш, коррозиялық, тотығатын, өрт қауіптілігі жоғары немесе өрт қауіпті болып табылатын қауіпті қалдықтарды;
- 3) сумен реакцияға түсетін қалдықтарды;
- 4) медициналық қалдықтарды;
- 5) Қазақстан Республикасының ветеринария саласындағы заңнамасына сәйкес айқындалған биологиялық қалдықтарды;
- 6) рекультивациялау кезінде тұрақтандырушы материал ретінде қолданылуын қоспағанда, пайдаланылған тұтастай шиналар және олардың фрагменттерін;
- 7) құрамында жойылуы қиын органикалық ластағыштар бар қалдықтарды;
- 8) пестицидтерді;
- 9) қабылдау өлшемшарттарын қанағаттандырмайтын қалдықтарды;
- 10) пластмасса, пластик және полиэтилен қалдықтарын, полиэтилентерепталат қаптаманы;
- 11) макулатураны, картон мен қағаз қалдықтарын;
- 12) құрамында сынап бар шамдар мен аспаптарды;
- 13) шыны ыдысты;
- 14) шыны сынықтарын;
- 15) түсті және қара металдар сынықтарын;
- 16) литий, қорғасын-қышқылды батареяларды;
- 17) электрондық және электр жабдықтарын;
- 18) қолданыстан шыққан көлік құралдарын;
- 19) құрылыс қалдықтарын;
- 20) тамақ қалдықтарын қабылдауға тыйым салынады.

Қазақстан аумағында қалдықтардың мемлекеттік кадастрында тіркелген полигондардың үш түрі бар (12-кесте).

**2021 жылы Қалдықтардың мемлекеттік кадастрында
тіркелген полигондар саны**

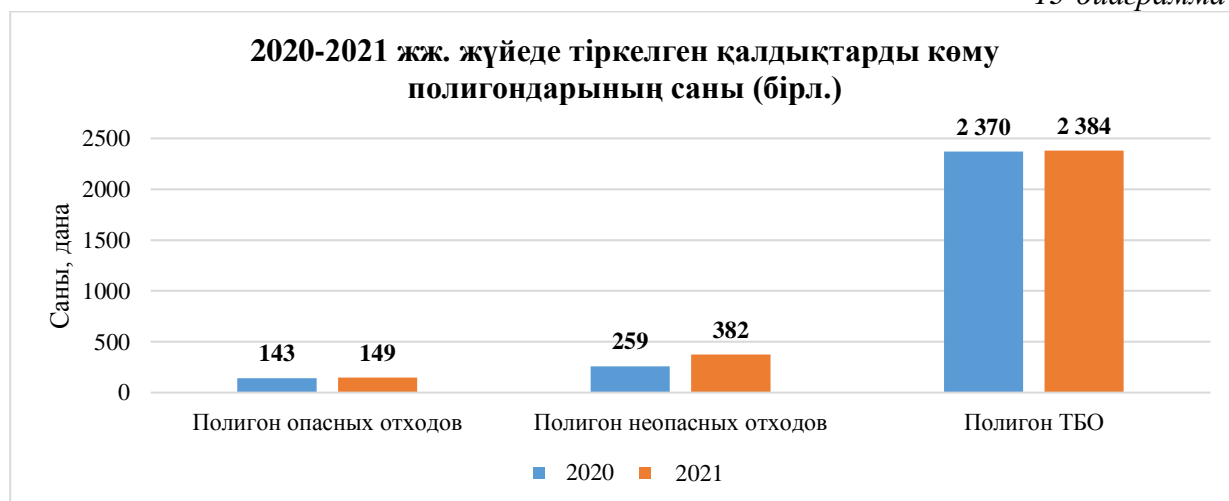
№ р/с	Аймақ	Қауіпті қалдықтар полигоны, бірл.	Қауіпті емес қалдықтар полигоны, бірл.	ТҚҚ полигоны, бірл.
1	Ақмола облысы	13	41	90
2	Ақтөбе облысы	20	15	93
3	Алматы облысы	1	8	101
4	Атырау облысы	17	5	79
5	Шығыс Қазақстан облысы	3	16	87
6	Жамбыл облысы	3	36	174
7	Батыс Қазақстан облысы	3	8	176
8	Қарағанды облысы	6	58	118
9	Қостанай облысы	2	27	283
10	Қызылорда облысы	14	18	153
11	Маңғыстау облысы	34	10	18
12	Павлодар облысы	10	32	213
13	Солтүстік Қазақстан облысы		16	325
14	Түркістан облысы	11	56	201
15	Абай облысы	6	20	59
16	Жетісу облысы	1	3	182
17	Ұлытау облысы	3	7	29
18	Алматы қ.		2	
19	Астана қ.	3	3	1
20	Шымкент қ.	2	1	2

ҚР бойынша барлығы 2 915 бірл. қалдықтар полигоны тіркелген, оның ішінде:

- қауіпті қалдықтар полигондары – 149 бірлік;
- қауіпті емес қалдықтар полигондары – 382 бірлік;
- ТҚҚ полигондары – 2 384 бірлік.

13-диаграммада мемлекеттік қалдықтар кадастрында тіркелген қалдықтарды көму полигондарының саны көрсетілген.

13-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШӨЛУ**

ТҚҚ барлық полигондары мемлекеттік қалдықтар кадастрының ішкі жүйесінде тіркелмегендігін айта кету керек. Жергілікті атқарушы органдардың деректеріне сәйкес бүгінгі таңда ҚР бойынша ТҚҚ полигондарының жалпы саны 3007 бірлікті құрайды (13-кесте) яғни, қалдықтардың мемлекеттік кадастрында тағы 623 полигонды тіркеу қажет.

4-картада Қалдықтардың мемлекеттік кадастрында тіркелген полигондар бойынша ақпарат ұсынылған.

13-кесте

2021 жылы ТҚҚ полигондары бойынша жиынтық ақпарат

Аймақ	ТҚҚ полигондарының жалпы саны, бірл.	Түзілген ТҚҚ көлемі, мың тонна	Экологиялық және санитарлық талаптар мен нормаларға сәйкес келетін ТҚҚ полигондарының саны, бірл (%)
Ақмола облысы	130	124,0	23 (17,69 %)
Ақтөбе облысы	323	299,8	12 (3,72 %)
Алматы облысы	313	694,8	14 (4,47 %)
Атырау облысы	55	190,7	8 (14,5 %)
Шығыс Қазақстан облысы	335	180,6	30 (8,96 %)
Жамбыл облысы	158	65,3	158 (100 %)
Батыс Қазақстан облысы	147	80,4	2 (1,36 %)
Қарағанды облысы	202	465,3	24 (11,88 %)
Қостанай облысы	239	190,7	139 (58,2 %)
Қызылорда облысы	145	116,0	7 (4,83 %)
Маңғыстау облысы	23	102,1	7 (30,43 %)
Павлодар облысы	321	648,0	4 (1,25 %)
Солтүстік Қазақстан облысы	456	76,4	16 (3,51 %)
Түркістан облысы	158	110,0	158 (100 %)
Шымкент қ.	1	230,5	1 (100 %)
Алматы қ.	0	335,0	0 (0 %)
Астана қ.	1	304,4	1 (100 %)
Барлығы	3 007	4 214,0	603 (20 %)

13 кестеде 2021 жылғы ТҚҚ қалдықтарының түзілу көлемдері бойынша деректер көрсетілген. Сонымен ҚР бойынша ТҚҚ түзілу көлемі 4 214,1 мың тонна қалдықты құрады.

Қазақстанда бірнеше жыл бұрын жасыл экономикаға көшу бойынша экологиялық тұжырымдама әзірленді. Бұл істе негізгі мәселе қоқысты қайта өңдеу мәселесі болды. Сонымен 2030 жылға қарай қайта өңдеу үлесі 30%-ға, ал 2050 жылға қарай 50%-ға жетуі тиіс. Сол себепті Экологиялық кодекске өзгерістер енгізілді. Мысалы, полигондарда тұрмыстық қатты қалдықтарды алдын ала сұрыптамай көмуге тыйым салынады.

ҚР ЭК 351-бабының 3-тармағына сәйкес ТҚҚ полигондарында қалдықтарды түрлері бойынша міндетті сұрыптау көзделуі тиіс. Тұрмыстық қатты қалдықтарды сұрыптау қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган бекіткен тізбеге енгізілген ұлттық стандарттарды сақтай отырып жүзеге асырылады. Осылайша, ТҚҚ-ның кейбір полигондарында сұрыптау іріктеу жүргізіледі, олардың өңдеу үлесі республика бойынша жалпы 21%-ды немесе 985,2 мың тоннаны құрады.

ТҚҚ полигондары санитариялық талаптар мен нормаларға сәйкес болуы тиіс, алайда полигондардың санитариялық талаптарға сәйкестігі үлесі 3007 бірліктің небәрі 20%-ын немесе 603 бірлігін құрайды.

Сондай-ақ, бүгінгі таңда республикада «иесіздер» санатына жататын полигондар бар.

ҚР ЭК 340-бабында иесіз қалдықтарды басқару, меншік иесі жоқ немесе меншік иесі анықталмаған қалдықтар сот шешімімен иесіз деп танылады және тұлғаның өтініші бойынша осы тұлғаның меншігіне түседі делінген.

Иесіз қауіпті қалдықтар сот шешімі бойынша республикалық немесе коммуналдық меншікке өтеді.

Иесіз қауіпті қалдықтарды республикалық меншікке беру иесіз қауіпті қалдықтарды республикалық меншікке қабылдауға қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның келісімі болған кезде сот шешімімен жүзеге асырылады.

ҚР ЭК 340-бабының 3-тармағына сәйкес облыстың (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) жергілікті атқарушы органы өз аумағында иесіз қалдықтарды анықтауға жауапты болады және осындай қалдықтардың болуы туралы хабарды алған кезден бастап алты ай ішінде қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органды хабардар етуге және осындай қалдықтарды республикалық немесе коммуналдық меншікке түсті деп тану туралы талаппен сотқа жүгінуге міндетті.

Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі «Иесіз қауіпті қалдықтарды басқару қағидаларын бекіту туралы» №373 бұйрығына сәйкес қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган иесіз қалдықтар, оның ішінде иесіз қауіпті қалдықтар табылған жағдайда да осы қалдықтарды республикалық немесе коммуналдық меншікке түсті деп тану туралы талаппен сотқа жүгінеді.

5. ЖОЙЫЛУЫ ҚИЫН ОРГАНИКАЛЫҚ ЛАСТАҒЫШТАР

Жойылуы қиын органикалық ластағыштар (ЖҚОЛ) – бұл адамдардың денсаулығы мен қоршаған ортаға теріс әсер ететін улы химикаттар. Ауа мен су арқылы таралатын олар адамдар мен тірі табиғатқа олар пайдаланылған және атмосфераға шығарылған жерден едәуір қашықтықта әсер ете алады. Олар ұзақ уақыт бойы ыдырамайды және тамақ тізбегі арқылы жиналып, берілуі мүмкін.

ТҚҚ мәселесін шешу үшін 2001 жылдың мамыр айында Орнықты органикалық ластағыштар туралы Стокгольм конвенциясын ратификациялау туралы конвенцияға қол қойылды. Бұл 12 негізгі ЖҚОЛ өндірісін, пайдалануын және атмосфераға шығарылуын қысқарту немесе тоқтату туралы шарт. Сонымен қатар, Конвенция басқа ЖҚОЛ-ды қауіпті заттардың қатарына жатқызуға мүмкіндік беретін ғылыми талдау әдісін анықтады.

Елде ЖҚОЛ өндірісі тоқтатылған жағдайда да, тұрғындар осы заттарға ұшырауы мүмкін, өйткені атмосферада байқаусызда өндірілген ТҚҚ болуы мүмкін немесе бұл заттар жел немесе басқа жерден су арқылы тасымалдануы мүмкін. Елдер бойынша жағдай әр түрлі: дамыған елдердің көпшілігі ТҚҚ-ны қатаң бақылайтын болса, көптеген дамушы елдер оларды өндіруді, пайдалануды және атмосфераға шығарындыларды шектей бастады.

Қазақстанның ауыл шаруашылығында пестицидтерден босаған ыдыстарды кәдеге жарату мәселесі жыл сайын айқын бола түсуде. Аграршылар канистрлерді өздерінің білімдері мен мүмкіндіктері бойынша кәдеге жаратады. Контейнерлерді жоюдың кейбір әдістері экологияға зиян келтіреді және заңдылық тұрғысынан күмән тудырады.

ҚР ЭК 379-бабына сәйкес құрамында жойылуы қиын органикалық ластағыштары бар қалдықтарды сақтау пункттері жойылуы қиын органикалық ластағыштардың қоршаған ортаға және адамдардың денсаулығына әсерін болдырмауды қамтамасыз ететін қорғау құралдарымен жабдықталуы тиіс.

Құрамында жойылуы қиын органикалық ластағыштары бар қалдықтарды есепке алу қатаң есептілік журналдарда жүргізіледі.

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органды хабардар етпей, құрамында жойылуы қиын органикалық ластағыштары бар қалдықтардың меншік иесі мен иесін ауыстыруға тыйым салынады.

Құрамында жойылуы қиын органикалық ластағыштары бар қалдықтар кадастры Қалдықтардың мемлекеттік кадастры шеңберінде жеке бөліммен жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының жойылуы қиын органикалық ластағыштар туралы халықаралық шарттарда көзделген құрамында жойылуы қиын органикалық ластағыштары бар қалдықтарды көмуге тыйым салынады. Мұндай қалдықтарды экспорттауға және импорттауға оларды жою мақсатында ғана рұқсат етіледі.

Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 7 маусымдағы «Орнықты органикалық ластағыштар туралы Стокгольм конвенциясын ратификациялау туралы» №259 заңын (бұдан әрі – Стокгольм конвенциясы), Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 10 ақпандағы «Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды және оларды аулаққа шығаруды бақылау туралы Базель конвенциясына Қазақстан Республикасының қосылуы туралы» № 389-II заңын (бұдан әрі - Базель конвенциясы) шығара отырып қоршаған ортаға полихлорланған дифенилдердің (бұдан әрі – ПХД) түсуін және онда таралуын болдырмау мақсатында Қазақстан 2007 жылы Стокгольм конвенциясын ратификациялады.

Стокгольм конвенциясы бойынша ЖҚОЛ 22 затты қамтиды: алдрин; дилдрин; эндрин; гептахлор; ДДТ; мирекс; токсафен; хлордан; гексахлорбензол; ПХД; ПХДД; пхдф; альфа-гексахлорциклогексан; тетра - және пента-бромдифенил эфирлері; гекса - және гептабромдифенил эфирлері; хлордекон; гексабромдифенил; линдан; перфтороктан сульфон қышқылы және оның тұздары; альфа және бета-гексахлорциклогексан; пентахлорбензол; эндосульфан.

ПХД қамтитын жабдық-құрамында ПХД концентрациясы 0,005 пайыздан асатын (>50 мг/кг) немесе ішкі беттері 1 мг/м² және одан жоғары концентрацияда ПХД-мен

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

ластанған (трансформаторлар, конденсаторлар, ажыратқыштар, резервуарлар, сорғылар, гидравликалық және басқа жабдықтар) заттар бар жабдық. Маймен немесе синтетикалық сұйықтықтармен толтырылған кез келген жабдық, егер жоғарыда көрсетілген шектерде ПХД құрамының немесе оның ластануының болмауының объективті дәлелі ұсынылмаса, құрамында ПХД бар деп есептеледі.

ПХД қамтитын қалдықтар-пайдалануға жарамсыз ПХД бар жабдық, сондай-ақ ПХД-мен ластанған топырақ, түптік шөгінділер және басқа материалдар (май, құрылыс қалдықтары, шүберек, арнайы киім, ыдыс, сорбенттер, еріткіштер, құралдар, шлангтер, сорғылар);

Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2012 жылғы 24 ақпандағы «Жойылуы қиын органикалық ластауыштармен және олар құрамында бар қалдықтармен жұмыс істеу қағидаларына» сәйкес № 40-ө бұйрығы.

ЖҚОЛ және құрамында қалдықтары бар қалдықтармен жұмыс істеу тәртібі карастырылған, оған мыналар кіреді:

- 1) электр жабдықтарын түгендеу;
- 2) ПХД қамтитын жабдықтарды пайдалану;
- 3) ПХД қамтитын жабдықтарды қолданыстан шығару;
- 4) ПХД қамтитын қалдықтарды қаптау;
- 5) ПХД қамтитын қалдықтарды таңбалау;
- 6) ПХД қамтитын қалдықтарды сақтауды ұйымдастыру;
- 7) ПХД қамтитын қалдықтарды тасымалдау.

14-кесте

2021 жылы аймақтар бөлінісінде ЖҚОЛ бойынша ақпарат

№ р/с	Аймақ	Трансфор маторлар (дана)	Ажыратқ ыштар (дана)	Конденса торлар (дана)	Өзге жабдықтар (дана)
1	Алматы қ.	80	11		436
2	Ақмола облысы	33			1 270
3	Ақтөбе облысы	558	91	800	457
4	Алматы облысы	856	66	447	94
5	Атырау облысы	177	391	32	14
6	Шығыс Қазақстан облысы	37	39		
7	Жамбыл облысы	47		106	
8	Қарағанды облысы	55	5	25	
9	Қостанай облысы	5 177		512	2 288
10	Павлодар облысы	43	28	14 684	
	Барлығы	7 063	631	16 606	4 559

14-кестеде ҚР аймақтары бөлінісінде құрамдас жабдықтардың саны бойынша деректер көрсетілген. Деректер ҚР ЭГТРМ ЭРБК Аумақтық экология департаменттерімен түгендеу негізінде ұсынылған, ПХД қамтитын жабдықтар мен қалдықтардың меншік иесінде бар немесе оның аумағында орналасқан барлық электр жабдықтары, оның ішінде басқа ұйымның аумағында уақытша орналасқан жабдықтар жатады. Жабдықты түгендеу өз күшімен немесе тараптық ұйымдардың қатысуымен жүргізілуі мүмкін.

Электр жабдықтарына түгендеу жүргізілгеннен кейін ПХД қамтитын жабдықтар мен қалдықтардың меншік иесі уәкілетті органға немесе оның аумақтық органдарына ПХД қамтитын жабдықтарды есепке алу тізілімін және меншік иесі туралы ақпараттық парақты ұсынады.

Жыл сайын, есептілік жылдан кейінгі 31 наурызға дейінгі мерзімде ПХД қамтитын жабдықтар мен қалдықтардың меншік иесі ПХД қамтитын жабдықтарды есепке алудың жаңартылған тізілімін уәкілетті органға немесе оның аумақтық органдарына береді.

Пайдалану процесінде ПХД қамтитын жабдықтарға техникалық қызмет көрсету дайындаушы зауыттың талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

ПХД қамтитын жабдықтарды пайдалану процесінде жабдықтың иесі келесі параметрлерді бақылайды:

- 1) трансформатордағы жұмыс сұйықтығының қысымы;
- 2) трансформатордағы жұмыс сұйықтығының температурасы;
- 3) трансформатордағы жұмыс сұйықтығының деңгейі;
- 4) дайындаушы зауыт белгілеген электротехникалық жабдыққа арналған электротехникалық параметрлер.

ПХД қамтитын жабдықтарды тексерулер ай сайын жүргізіледі және мынадай рәсімдерді қамтиды:

- 1) ПХД ағып кету белгісін визуалды тексеру;
- 2) жабдықтардың пайдалану сипаттамаларының деректерін жинау.

Тексеру кезінде келесі белгілердің болуына назар аударылады:

- 1) ПХД қамтитын жабдықтар корпусының механикалық зақымдануы;
- 2) ПХД қамтитын бар жабдықтар корпусының металл коррозия орындары;
- 3) ПХД қамтитын бар жабдықтар корпусының және оған жататын құбырлардың дәнекерленген тігістерінің зақымдануы немесе деформациясы;
- 4) ПХД қамтитын бар жабдықтар тығыздағыштарының бұзылуы

ЖҚОЛ қамтитын қалдықтарға пестицидтерден босаған қаптауыштар мен ыдыстар да жатады.

ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 08.06.2020 жылғы №197 бұйрығымен бекітілген өсімдіктерді қорғау құралдарының (пестицидтердің) қауіпсіздігі туралы техникалық регламентке сәйкес пестицидтерге арналған қаптама мен ыдыстар оларды сақтау, тасымалдау және өнімді өткізу кезінде қауіпсіздікті қамтамасыз етуі тиіс.

Қаптауыштар мен ыдыстар үшін адамды, қоршаған ортаны пестицидтердің қауіпті қасиеттерінен қорғау үшін арнайы бейімделген материалдар пайдаланылады.

Қаптауыштар мен ыдыстар үшін пестицидтердің құрамдас заттарының деструктивті немесе өзге де зиянды әсеріне төзімді және олармен өзара әрекеттеспейтін материалдар пайдаланылады:

- 1) жану және (немесе) жылудың едәуір мөлшерін бөлу;
- 2) тез тұтанатын, уытты немесе тұншықтыратын газдардың бөлінуі;
- 3) басқа химиялық белсенді және қауіпті заттардың түзілуі.

Пестицидтерді залалсыздандыру- тыйым салынған немесе жарамсыз болып қалған пестицидтер мен олардың ыдыстарын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес пайдаланылған пестицидтердің ыдыстарын кәдеге жаратуға, жоюға бағытталған іс-шаралар.

Ары қарай мақсаты бойынша пайдалануға жарамсыз пестицидтер залалсыздандыруға жатады. Оларға адамның, жануарлардың және (немесе) өсімдіктердің денсаулығына анықталған жағымсыз әсерлеріне байланысты пайдалануға тыйым салынған, физика-химиялық және тұтынушылық қасиеттері өзгерген, анықталмайтын қоспалар түрінде сақталатын пестицидтер жатады.

Бюджет қаражаты есебінен сатып алынған пестицидтерді залалсыздандыру өсімдіктерді қорғау туралы заңның 20-бабы, 1-тармағының, 5) тармақшасына сәйкес бюджет қаражаты есебінен жүргізіледі.

Өсімдіктерді қорғау жөніндегі мемлекеттік инспекторлардың нұсқамасы бойынша жеке және заңды тұлғалардың қаражаты есебінен сатып алынған пестицидтерді

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

залалсыздандыру өсімдіктерді қорғау туралы заңның 20-бабы 3-тармағының 1) тармақшасына сәйкес жеке және заңды тұлғалардың қаражаты есебінен жүргізіледі.

Жарамсыз пестицидтерді және олардан босаған ыдыстарды, сондай-ақ пайдаланылған пестицидтерден босаған ыдыстарды залалсыздандыру (кәдеге жарату, жою) әдістері мен технологияларын пестицидтерді өндірушілер әзірлейді, санитариялық-эпидемиологиялық және экологиялық сараптамадан өтеді және пестицидтерді жеткізушілер (өндірушілер, импорттаушылар, сатушылар) тұтынушыға ұсынатын препараттарға арналған нормативтік немесе техникалық құжаттамаға, қауіпсіздік паспорттарына, сондай-ақ ыдыстың жапсырмасына және пайдалану жөніндегі ұсынымдарға енгізіледі.

15-кестеде пайдаланылған пестицидтерден босаған залалсыздандырылған ыдыстардың саны туралы ақпарат көрсетіледі.

15-кесте

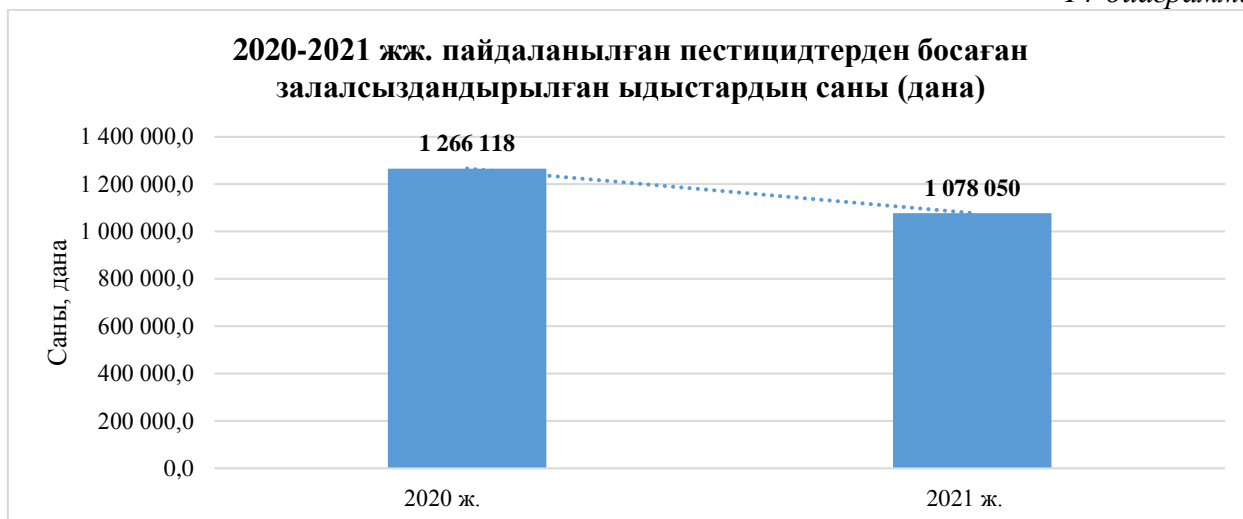
**2021 жылы пайдаланылған пестицидтерден босаған залалсыздандырылған
ыдыстардың саны**

№ р/с	Аймақ	Саны	
		дана	кг
1	Ақмола облысы	522 534	-
2	Ақтөбе облысы	21 210	-
3	Алматы облысы	9 649	-
4	Атырау облысы	-	265
5	Шығыс Қазақстан облысы	10 423	-
6	Жамбыл облысы	1 941	-
7	Батыс Қазақстан облысы	5 341	-
8	Қарағанды облысы	322 986	-
9	Қостанай облысы	4 159	298 205
10	Қызылорда облысы	29 077	-
11	Павлодар облысы	-	3
12	Солтүстік Қазақстан облысы	148 149	-
13	Түркістан облысы	2 492	-
14	Шымкент қ.	89	-
	Барлығы	1 078 050	298 473

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі Агроөнеркәсіптік кешендегі мемлекеттік инспекция комитетінің деректеріне сәйкес 2021 жылы пайдаланылған пестицидтерден босаған залалсыздандырылған ыдыстардың ең көп саны Ақмола облысы бойынша байқалады-522 534 бірлік. Аталған фактіде Ақмола облысында топырақтағы гумустың мөлшері 2,9%-ды құрайды, нәтижесінде оның өнімділік деңгейін арттыру үшін топырақты пайдалы минералдармен байыту қажет.

14-диаграммада пайдаланылған пестицидтерден босаған залалсыздандырылған ыдыстар санының динамикасы көрсетілген. 2021 жылы республикада барлығы 1 078 мың дана ыдыс залалсыздандырылды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 188 мың данаға аз.

14-диаграмма

Пестицидтерді уақытша және тұрақты орналастыру үшін Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 29.09.2015 ж. №15-05/864 бұйрығымен бекітілген тыйым салынған, жарамсыз пестицидтерді (ұлы химикаттарды) көмуге арналған арнайы қоймалар (қорымдар) қолданылады, олар пестицидтерді залалсыздандыру қағидаларына, сондай-ақ арнайы қоймаларды (қорымдарды) тиісті жағдайда ұстау шарттарына сәйкес келуі тиіс.

Бүгінгі таңда ҚР аумағында Алматы және Қостанай облыстарының аумағында орналасқан 2 мамандандырылған пестицидтер қорымы жұмыс істейді (16-кесте).

16-кесте

Пестицидтер қорымдарын орналастыру орындары

№ р/с	Арнайы қойманың (қорымның) орналасқан жері	Арнайы қойманың (қорымның) жай-күйі	
		қолданыстағы (енгізу жылы)	жабылған (жабылу жылы)
1	Ақмола облысы, Зеренді ауданы, Симферополь ауылдық округі, Озерное а.	-	2021 ж.
2	Ақмола облысы, Біржан сал ауданы, Краснофлотский ауылдық округі, Дальний а.	-	2005 ж.
3	Ақмола облысы, Степногорск қ.	-	2014 ж.
4	Алматы облысы, Іле ауданы, Ақши а.	2009 ж.	-
5	Алматы облысы, Көксу ауданы, Мұқыры а.	-	2018 ж.
6	Қостанай облысы Наурызым ауданы Дәмді ауылдық округі	2005 ж.	-
7	Қарағанды облысы Абай ауданы, Есенгелді ауылдық округі	-	1988 ж.
8	Қарағанды облысы, Бұқар жырау ауданы, Үштөбе ауылдық округі	-	1974 ж.
9	Қарағанды облысы, Жаңаарқа ауданы, Мұқажан Жұмажанов атындағы ауыл	-	1988 ж.

6. АЙМАҚТАРДАҒЫ ЖАҒДАЙ

АҚМОЛА ОБЛЫСЫ

17-кесте

Ақмола облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	25 762,9	21 016,3
Түзілгені	9 595,3	5 192,2
Басқа тұлғалардан түскені	193,6	38,5
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	1 381,3	161,1
Залалсыздандырылғаны	21,0	0,2
Көмілгені	7 519,4	0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	303,4	30,8
Жыл соңында болғаны	33 867,1	26 054,8

Ақмола облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 4 746,6 мың тоннаға азайды.

18-кестеде Ақмола облысы бойынша 2021 жылы біршама көп түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер келтірілген.

18-кесте

**Ақмола облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
11 02 07*	Сүзгілердегі шламдар мен тұнбалар. Құрамында қауіпті заттар бар басқа қалдықтар	4 992,6
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	69,5
06 10 99	Ауыр металлдар. Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	42,2
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	42,0
18 01 03*	Өткір аспаптар. Жұқтырудың алдын алу мақсатында жинаудың және орналастырудың ерекше талаптарына бағынатын қалдықтар	19,1

15-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 4 403 мың тоннаға жуыққа азайды.

16-диаграмма

2021 жылы Ақмола облысы бойынша қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 1 220 мың тоннаға төмендеді.

5-картада 2021 жылы Ақмола облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Ақмола облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 19-кестеде ұсынылған.

19-кесте

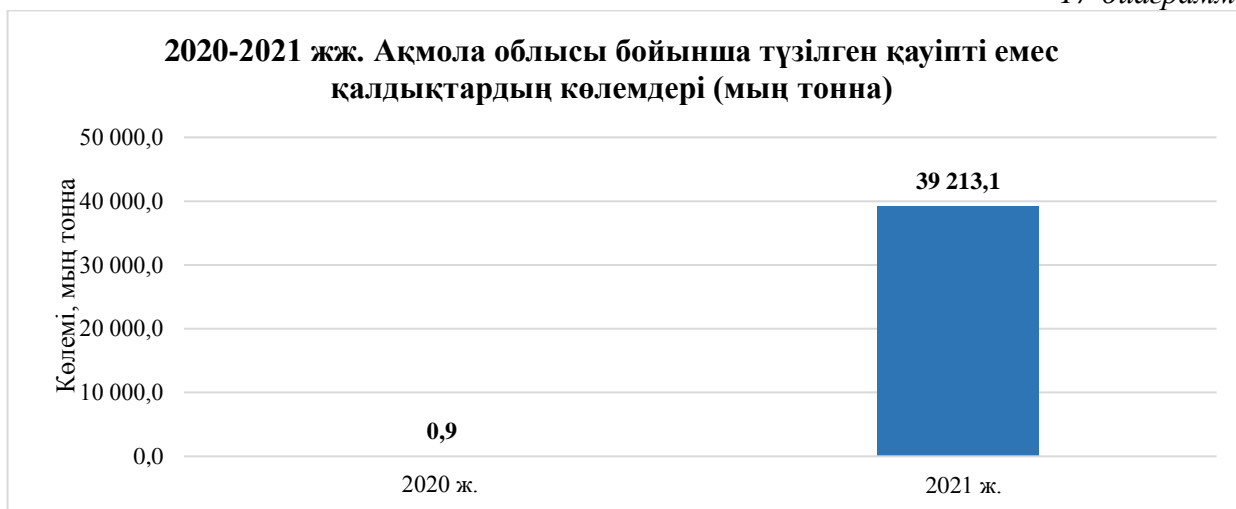
Ақмола облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	47 827,1	56 106,8
Түзілгені	0,9	39 213,1
Басқа тұлғалардан түскені	5,21	184,0

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

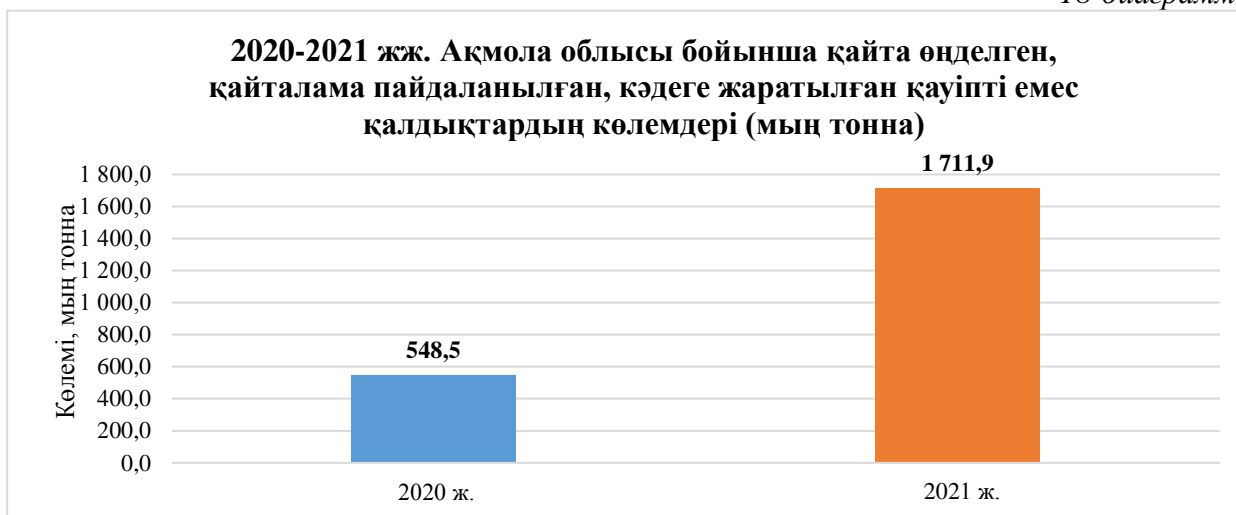
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	548,5	1 711,9
Көмілгені	83,5	2 483,4
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	66,1	236,4
Жылдың соңында болғаны	47 899,6	69 481,8

17-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 40 000 мың тоннаға жуыққа ұлғайды.

18-диаграмма

Қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2021 жылы 1 711,9 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 3 есеге көп.

20-кестеде Ақмола облысы бойынша 2021 жылы ең көп түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

20-кесте

**Ақмола облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	34 790,6
01 03 06	01 03 04 және 01 03 05 көрсетілмеген өзге шламдар	2456,4
01 03 99	Өзге шламдар. Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	624,3
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	417,1
10 01 15	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	430,0

6-картада 2021 жылы Ақмола облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

21-кесте

**2021 жылы Ақмола облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың
көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	22 463,6
«Б» сыныбы (тонна)	28 704,8
«В» сыныбы (тонна)	58 188,5
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	1 548
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,04
- Өзгелер (кг)	82,3
«Д» сыныбы (тонна)	0,0

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ

22-кесте

Ақтөбе облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	6 139,9	55 236,3
Түзілгені	1 434,6	5 423,4
Басқа тұлғалардан түскені	309,4	208,4
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	1 217,4	498,7
Залалсыздандырылғаны	8,8	66,7
Көмілгені	114,6	185,1

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	401,9	177,0
Жылдың соңында болғаны	6212,9	59 930,7

23-кестеде Ақтөбе облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

23-кесте

**Ақтөбе облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 03 04	Сульфидті кендерді өңдеудің қышқыл тұзуші шламдары	4 719,2
01 03 05	Құрамында қауіпті заттар бар өзге шламдар	450,8
05 01 03	Аталған шламдар	102,8
10 02 07	Құрамында қауіпті заттар бар газ тазартудан түскен қатты қалдықтар	10,4
16 01 07	Май сүзгілері	0,1

19-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 4000,0 мың тоннаға жуыққа өсті.

20-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану көлемі 2021 жылы 498,7 мың тоннаға дейін төмендеді, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 718,7 мың тоннаға аз.

7-картада 2021 жылғы Ақтөбе облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Ақтөбе облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 24-кестеде ұсынылған.

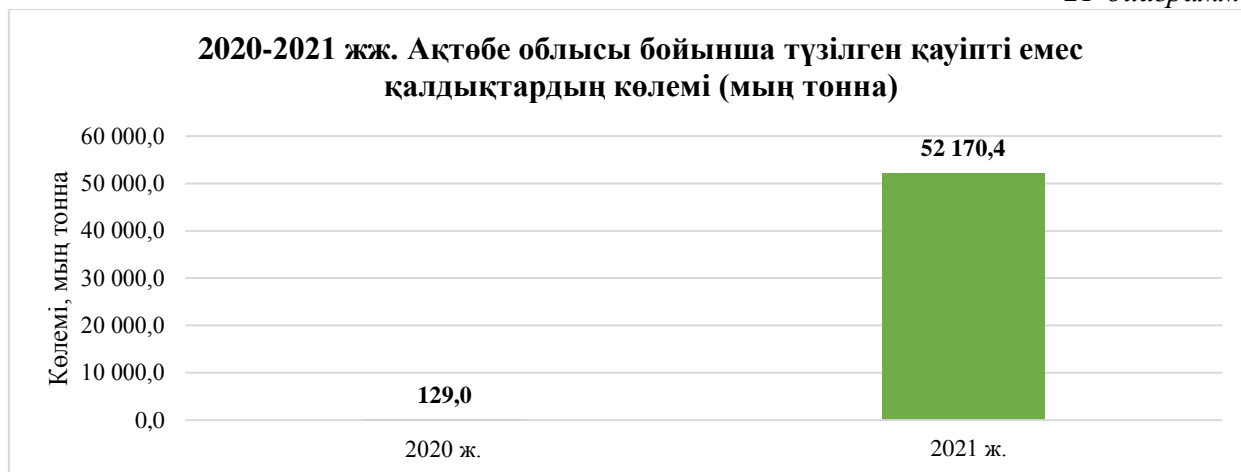
24-кесте

Ақтөбе облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	18,4	403 188,3
Түзілгені	129,0	52 170,4
Басқа тұлғалардан түскені	1,2	91,9
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	95,9	891,8
Көмілгені	0,0	0,9
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	7,0	161,8
Жыл соңында болғаны	45,6	454 340,9

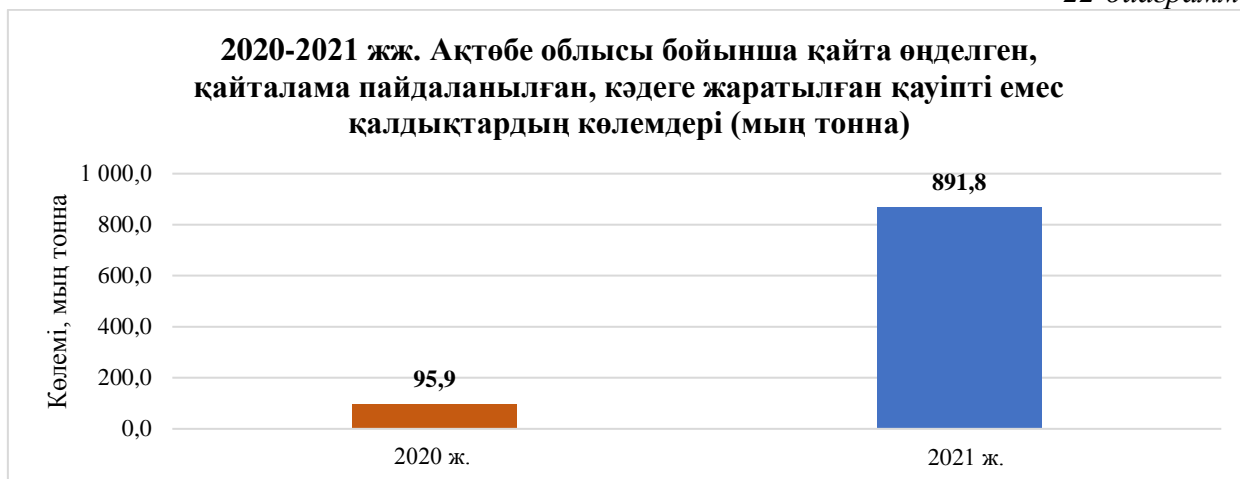
Ақтөбе облысы бойынша 2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылғы көлемнен 52 041,4 мың тоннаға артық.

21-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 52 170,4 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 52 000,0 мыңнан астамға артық.

22-диаграмма

Қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану көлемі 2021 жылы 891,8 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 9 есеге ұлғайды.

25-кестеде Ақтөбе облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

25-кесте

Ақтөбе облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	50 362,0
10 02 02	Қайта өңделмеген шлак	925,0
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	186,8
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	107,5
16 01 17	Қара металдар	20,8

8-картада 2021 жылы Ақтөбе облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

26-кесте

2021 жылы Ақтөбе облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	1 406,2
«Б» сыныбы (тонна)	4 822,3
«В» сыныбы (тонна)	0
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	57
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,01
- Өзгелер (кг)	0
«Д» сыныбы (тонна)	0

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ

27-кесте

Алматы облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	5 541,2	34,1
Түзілгені	657,2	37,3
Басқа тұлғалардан түскені	50,9	33,0
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	43,2	35,4
Залалсыздандырылғаны	5,0	0,5
Көмілгені	4 563,4	0,0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	202,9	23,3
Жылдың соңында болғаны	6 001,2	38,6

28-кестеде Алматы облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемінде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер көрсетілген.

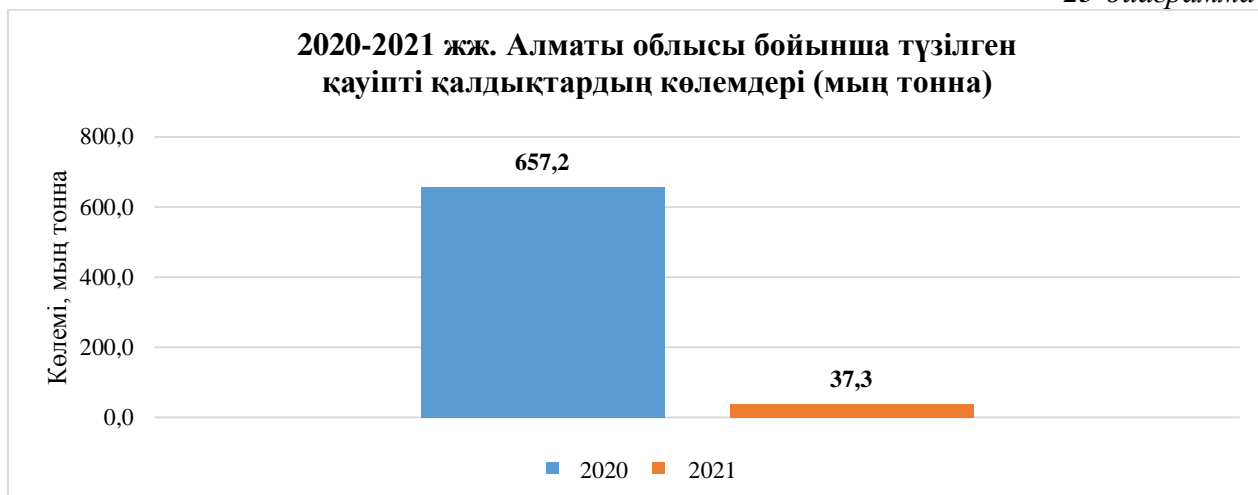
28-кесте

**Алматы облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

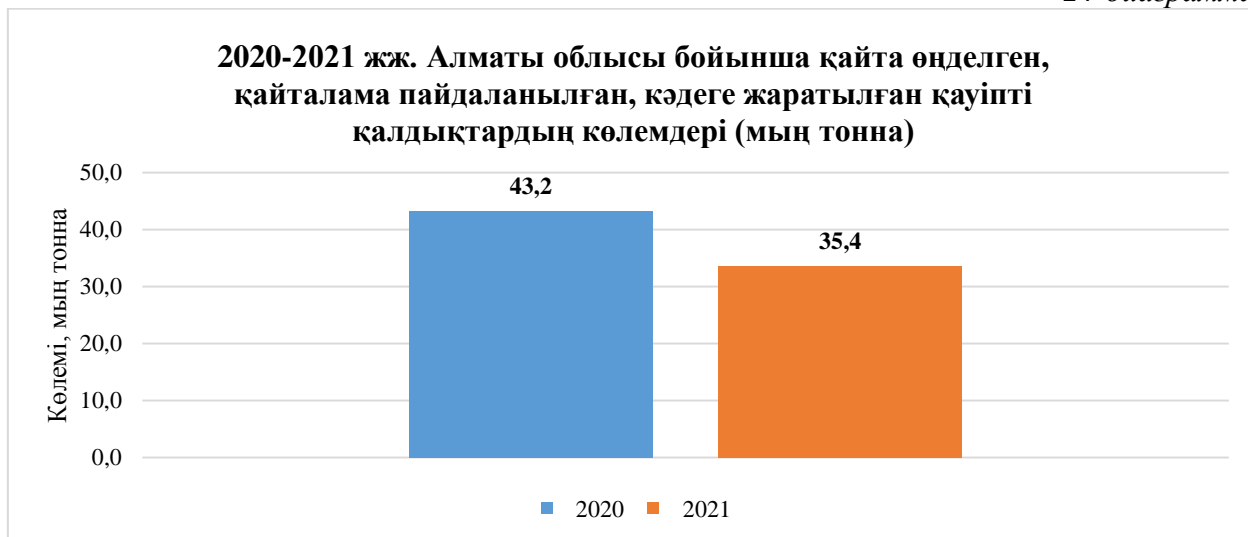
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
02 03 04	Тұтынуға немесе өндеуге жарамсыз материалдар	757,7
13 02 06	Синтетикалық моторлы, трансмиссиялық және майлау майлары	185,1
10 01 14	Күл қалдығы, қазандық шлактары және бірлесіп жағу процестерінен түскен құрамында қауіпті заттар бар күл шаңы	84,8
20 01 21	Люминесцентті шамдар және құрамында сынап бар басқа қалдықтар	43,9
15 02 02	Абсорбенттер, сүзгі материалдары (май сүзгілерін қоса алғанда, басқаша анықталмаған), сүртуге арналған маталар, қауіпті материалдармен ластанған қорғаныс киімдері	36,8

Алматы облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 630,0 мың тоннаға азайды.

23-диаграмма

24-диаграмма

2021 жылы Алматы облысы бойынша қайта өңделген, қайталама пайдаланылған қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 7,8 мың тоннаға төмендеді.

9-картада 2021 жылы Алматы облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Алматы облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 29-кестеде ұсынылған.

29-кесте

Алматы облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	17,2	5 775,5
Түзілгені	31,8	731,8
Басқа тұлғалардан түскені	124,5	540,1
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	63,6	94,9
Көмілгені	76,2	269,2
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға	32,7	3 038,1

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

берілгені		
Жылдың соңында болғаны	32,7	3 38,1

25-диаграмма

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылдың көлемінен 700 мың тоннаға артық.

26-диаграмма

Қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану көлемі 2021 жылы 94,9 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 31,3 мың тоннаға артық.

30-кестеде 2021 жылы Алматы облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

30-кесте

Алматы облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (күл шаңын қоспағанда)	428 846,8

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	158 387,8
20 01 39	Пластмассалар	8 614,9
15 01 01	Қағаз және картон қаптауыш	1 086,6
12 01 13	Дәнекерлеу қалдықтары	19,1

10-картада 2021 жылы Алматы облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

31-кесте

**2021 жылы Алматы облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың
көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	479 310,7
«Б» сыныбы (тонна)	2 951 344,8
«В» сыныбы (тонна)	1 574 715 424,5
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	772
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,5
- Өзгелер (кг)	
«Д» сыныбы (тонна)	0,3

АТЫРАУ ОБЛЫСЫ

32-кесте

Атырау облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	643,1	18,1
Түзілгені	296,3	274,5
Басқа тұлғалардан түскені	261,2	212,9
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	154,7	98,4
Залалсыздандырылғаны	93,7	220,7
Көмілгені	26,0	46,7
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	208,6	200,5
Жылдың соңында болғаны	826,8	22,5

33-кестеде Атырау облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

**Атырау облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
05 01 03	Түптік шламдар	93 639,2
13 02 08	Басқа моторлы, трансмиссионды және майлау майлары	798,9
15 02 02	Абсорбенттер, сүзгі материалдары (май сүзгілерін қоса алғанда, басқаша анықталмаған), сүртуге арналған маталар, қауіпті материалдармен ластанған қорғаныс киімдері	561,4
15 01 10	Қалдықтармен немесе қауіпті заттармен ластанған қаптауыш	470,2
20 01 21	Люминесцентті шамдар және құрамында сынап бар басқа қалдықтар	155,8

27-диаграмма

28-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 21,8 мың тоннаға төмендеді. 2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 56,3 мың тоннаға төмендеді.

11-картада 2021 жылғы Атырау облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

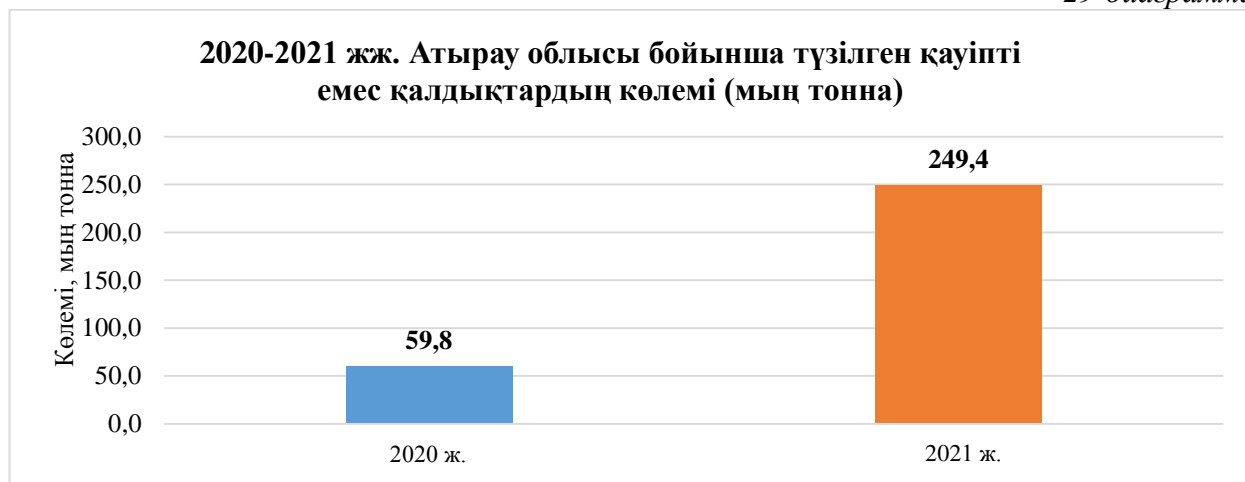
Атырау облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 34-кестеде ұсынылған.

34-кесте

Атырау облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	456,7	541,1
Түзілгені	59,8	249,4
Басқа тұлғалардан түскені	117,2	135,2
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	43,4	136,4
Көмілгені	0	140,8
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	49,8	102,9
Жылдың соңында болғаны	531,8	545,4

29-диаграмма

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы қалдықтар көлемінен 4 еседен астамға асып түсті.

Қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану көлемі 2021 жылы 136,4 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 93,0 мың тоннаға артық.

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

30-диаграмма

35-кестеде 2021 жылы Атырау облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

35-кесте

**Атырау облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	67 757,8
17 04 07	Аралас металдар	14 132,1
20 01 01	Қағаз және картон	2 581,8
16 08 03	Басқаша анықталмаған құрамында өтпелі металдар немесе өтпелі металдардың құрамдас бөліктері бар қалдық катализаторлары	1 753,5
05 07 02	Құрамында күкірт бар қалдықтар	1 371,7

12-картада 2021 жылғы Атырау облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

36-кесте

2021 жылы Атырау облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемі

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	3 037,3
«Б» сыныбы (тонна)	2 620,2
«В» сыныбы (тонна)	26 847,7
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	117
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,49
- Өзгелер (кг)	0,11
«Д» сыныбы (тонна)	

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ

37-кесте

Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	18 075,7	31 555,3
Түзілгені	2 399,0	7 738,4
Басқа тұлғалардан түскені	76,7	10,2
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	622,4	369,0
Залалсыздандырылғаны	1,0	0,0
Көмілгені	39,8	2 957,5
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	356,9	157,0
Жылдың соңында болғаны	19 535,2	32 155,3

38-кестеде Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер келтірілген.

38-кесте

Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	3 394 479,5
01 03 04	Сульфидті кендерді өңдеудің қышқыл түзуші шламдары	820 093,9
10 01 14	Күл қалдығы, қазандық шлактары және бірлесіп жағу процестерінен түскен құрамында қауіпті заттар бар күл шаңы	53 527,2
19 01 11	Құрамында қауіпті заттар бар күл қалдығы, қазандық шлактары	1 095,1
20 01 21	Люминесцентті шамдар және құрамында сынап бар басқа қалдықтар	36,7

31-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылғы қалдықтардың көлемінен 5 000,0 мың тоннадан астамға асты.

32-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 365,9 мың тоннаға дейін азайды, бұл 2021 жылмен салыстырғанда 256,5 мың тоннаға аз (32-диаграмма).

13-картада 2021 жылғы ШҚО бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Шығыс Қазақстан облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 39-кестеде ұсынылған.

39-кесте

Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

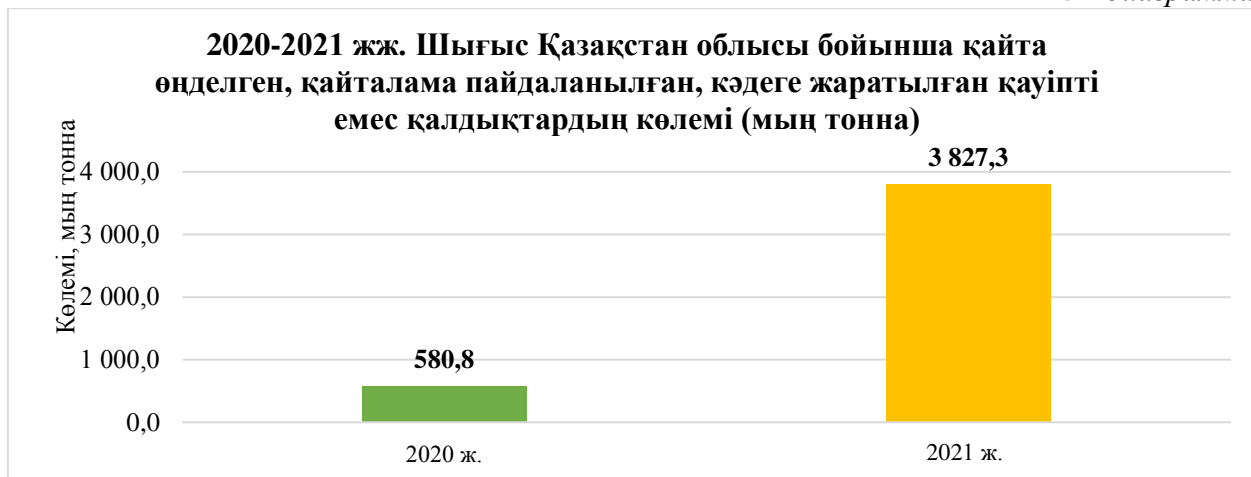
Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	5 694,7	326 092,7
Түзілгені	2 624,9	14 738,2
Басқа тұлғалардан түскені	78,7	93,3
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	580,8	3 827,3
Көмілгені	159,5	7206,4
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	6,7	469,2
Жылдың соңында болғаны	7 810,8	329 421,3

33-диаграмма

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы қалдықтардың көлемінен 5 еседен астамға асып түсті.

34-диаграмма

Қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2021 жылы 3 827,3 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 6 есеге артық.

40-кестеде Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылды.

40-кесте

Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 01 15	Күл қалдығы, қазандық шлактары және бірлесіп жағу процестерінен түскен күл шаңы	258 875,8
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	55 921,3
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (күл шаңын қоспағанда)	32 328,2

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

17 04 05	Темір және болат	21 304,9
12 01 13	Дәнекерлеу қалдықтары	17,1

14-картада 2021 жылғы ШҚО бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

41-кесте

**2021 жылы ШҚО бойынша түзілген медициналық қалдықтардың
көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	2 322,9
«Б» сыныбы (тонна)	6 138 805,3
«В» сыныбы (тонна)	60 890,9
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	78 872
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,08
- Өзгелер (кг)	0
«Д» сыныбы (тонна)	0

ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ

42-кесте

Жамбыл облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	375,3	5 327,7
Түзілгені	129,2	143,3
Басқа тұлғалардан түскені	2 171,9	0
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	2 187,6	132,1
Залалсыздандырылғаны	0,1	0
Көмілгені	29,0	0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	79,8	114,4
Жылдың соңында болғаны	409,0	5 224,5

43-кестеде Жамбыл облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

43-кесте

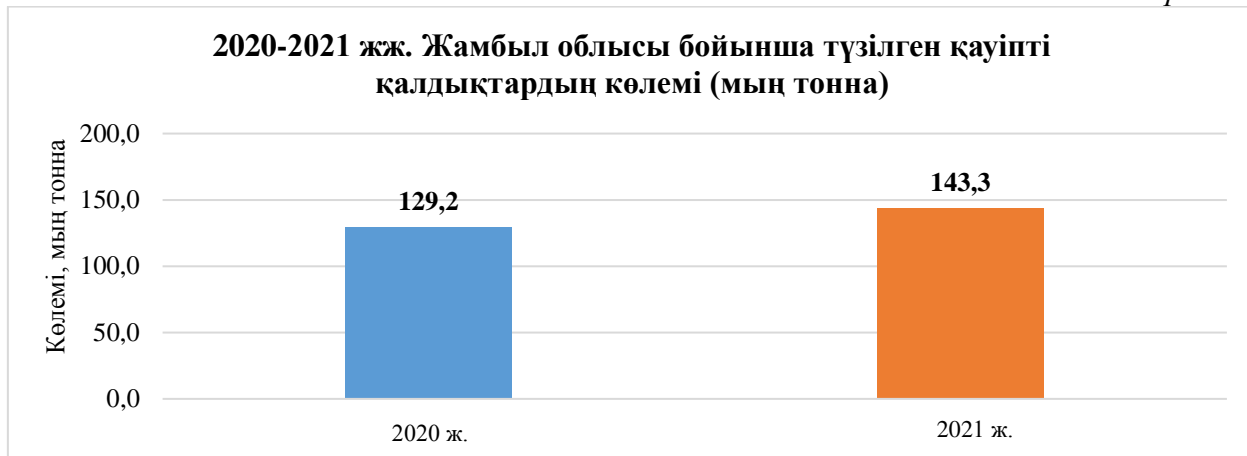
**Жамбыл облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 04 10	Ұнтақ тәрізді қалдықтар мен шаң	110,0
01 05 06*	Құрамында қауіпті заттар бар бұрғылау ерітіндісі және	5,2

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

	өзге бұрғылау қалдықтары (шлам)	
20 03 99	Басқаша анықталмаған коммуналдық қалдықтар	3,5
16 01 17	Қара металдар	1,9
10 01 02	Көмірдің ұшпа күлі	0,4

35-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2020 жылғы қалдықтардың көлемінен 14,1 мың тоннаға артық.

36-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 132,1 мың тоннаға дейін азайды, бұл 2021 жылмен салыстырғанда 2055,5 мың тоннаға аз.

15-картада 2021 жылғы Жамбыл облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Жамбыл облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 44-кестеде ұсынылған.

Жамбыл облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

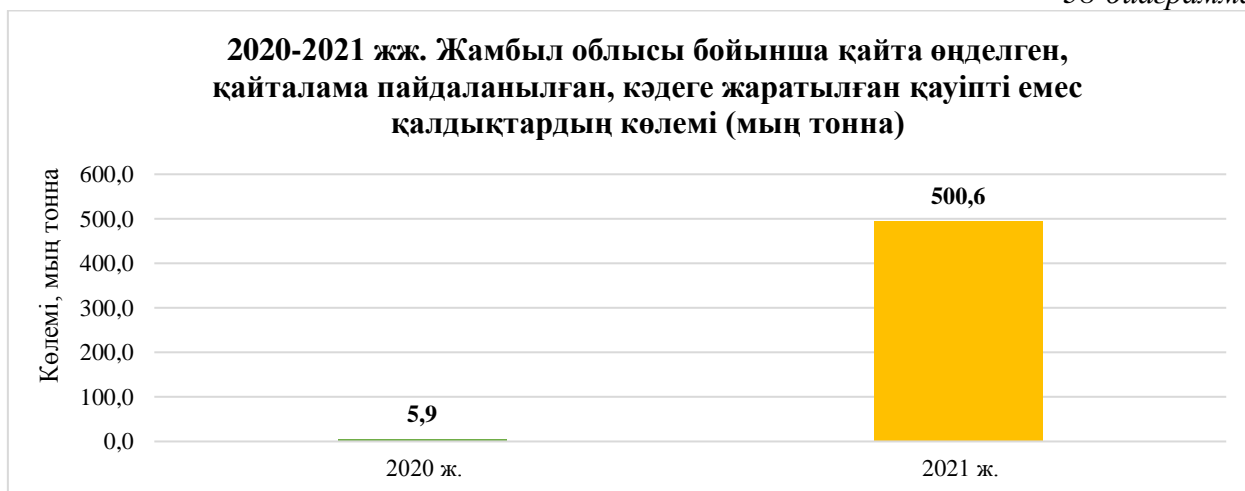
Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	2,8	155 719,8
Түзілгені	764,1	20 945,6
Басқа тұлғалардан түскені	11,7	9,8
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	5,9	500,6
Көмілгені	0	1,0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	768,5	952,6
Жылдың соңында болғаны	4,2	175 221

37-диаграмма

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы қалдықтар көлемінен 20 181,5 мың тоннаға асып түсті.

38-диаграмма

Қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2021 жылы 495,1 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 489,2 мың тоннаға артық.

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

45-кестеде Жамбыл облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

45-кесте

**Жамбыл облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	13 566,0
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	4 318,9
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	14,6
17 01 01	Бетон	2,4
20 01 08	Биологиялық ыдырауға ұшырайтын ас үй мен асхана қалдықтары	2,1

16-картада Жамбыл облысы бойынша 2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

46-кесте

**2021 жылы Жамбыл облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың
көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	1 382,0
«Б» сыныбы (тонна)	2 101,4
«В» сыныбы (тонна)	247,3
«Г» сыныбы	0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	2 325
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	112,4
«Д» сыныбы (тонна)	00

БАТЫС-ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ

47-кесте

**Батыс Қазақстан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың
қозғалысы**

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	12 662,7	368,0
Түзілгені	325,6	94,6
Басқа тұлғалардан түскені	45,6	43,0
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	235,1	18,3
Залалсыздандырылғаны	0,0	0

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Көмілгені	0,0	277,0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	25,1	123,2
Жылдың соңында болғаны	12 773,5	87,1

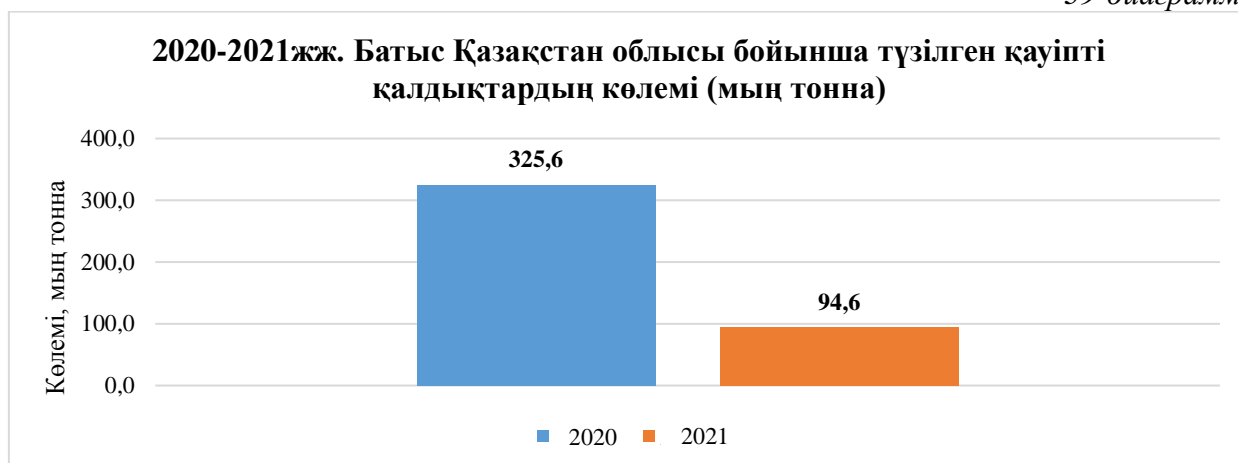
48-кестеде Батыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

48-кесте

**Батыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

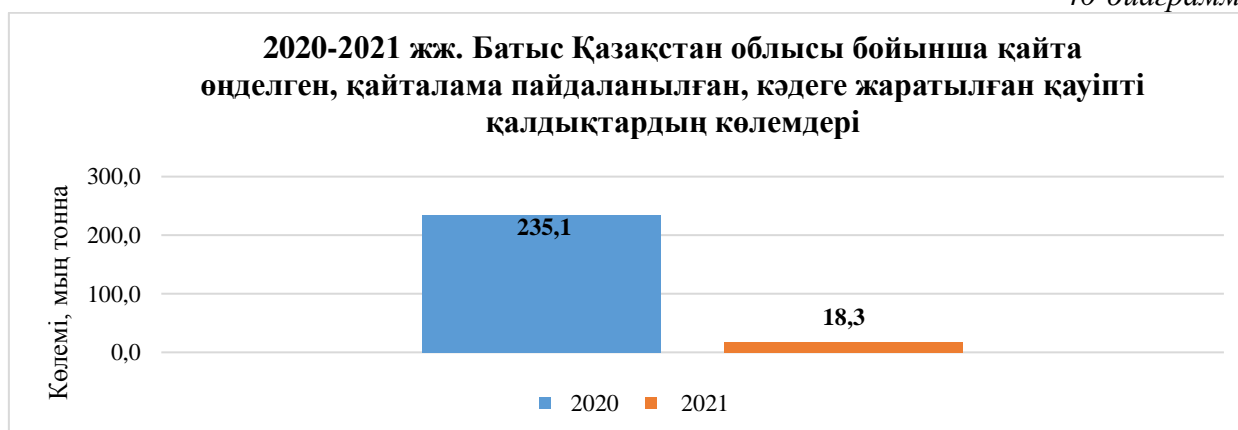
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
17 05 03*	Құрамында қауіпті заттар бар топырақ пен тастар	65,8
01 05 06*	Құрамында қауіпті заттар бар бұрғылау ерітіндісі және өзге бұрғылау қалдықтары (шлам)	9,2
01 05 05*	Құрамында мұнай бар бұрғылау қалдықтары (шлам) және бұрғылау ерітіндісі	5,0
16 10 01*	Құрамында қауіпті заттар бар сулы сұйық қалдықтар	1,8
19 08 05	Қалалық сарқынды суларды тазарту шламдары	1,2

39-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 231 мың тоннаға аз.

40-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 216,9 мың тоннаға төмендеді.

17-картада 2021 жылғы Батыс Қазақстан облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

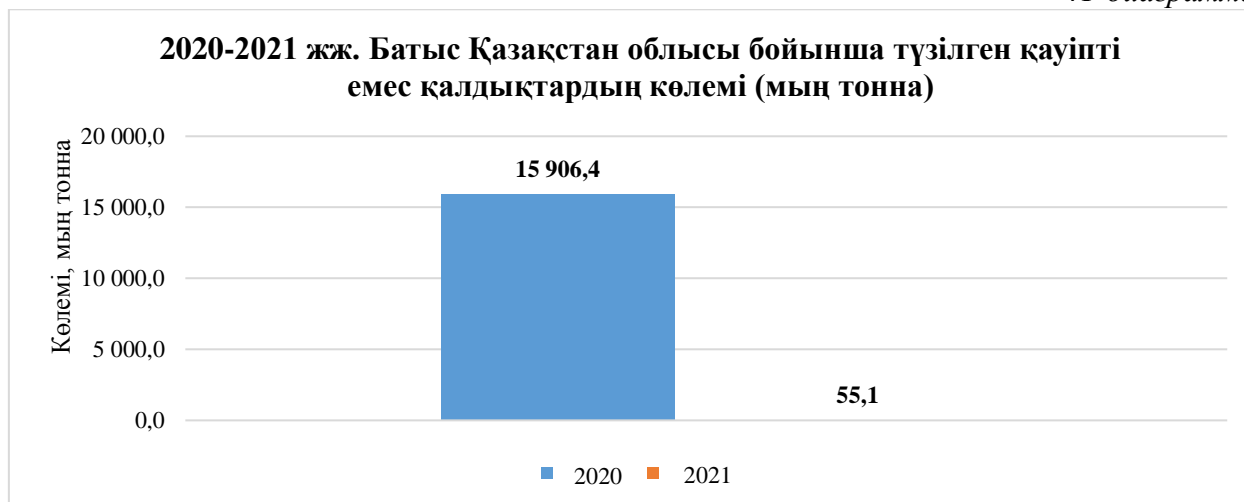
Батыс Қазақстан облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 49-кестеде ұсынылған.

49-кесте

Батыс Қазақстан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	135 163,5	21,8
Түзілгені	15 906,4	55,1
Басқа тұлғалардан түскені	6,9	116,2
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	528,7	23,0
Көмілгені	0,01	55,0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	0	91,0
Жылдың соңында болғаны	720,2	23,0

41-диаграмма

Түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 15 851,3 мың тоннаға азайды.

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 504,8 мың тоннаға азайды.

50-кестеде Батыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

42-диаграмма

50-кесте

Батыс Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	20,0
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	10,1
20 01 25	Тағамдық майлар мен майлар	4,6
17 09 04	17 09 01, 17 09 02 және 17 09 03-те айтылғандарды қоспағанда, құрылыс пен бұзудың аралас қалдықтары	4,2
02 02 02	Жануарлардың өлексе қалдықтары (жануарлардың тіндері)	3,3

18-картада 2021 жылғы Батыс Қазақстан облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

51-кесте

2021 жылы Батыс Қазақстан облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	338,0
«Б» сыныбы (тонна)	14 702,7
«В» сыныбы (тонна)	1 100,0
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	666
- Сұйық дәрілік заттар (л)	1,5
- Өзгелер (кг)	600,0
«Д» сыныбы (тонна)	0,4

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ

52-кесте

Қарағанды облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	739 480,8	44 788,8
Түзілгені	11 836,5	11 498,5
Басқа тұлғалардан түскені	1 872,1	9,0
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	3 977,2	649,0
Залалсыздандырылғаны	4,6	0,1
Көмілгені	5 973,1	16,8
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	3 481,91	735,8
Жылдың соңында болғаны	745 730,4	54 894,2

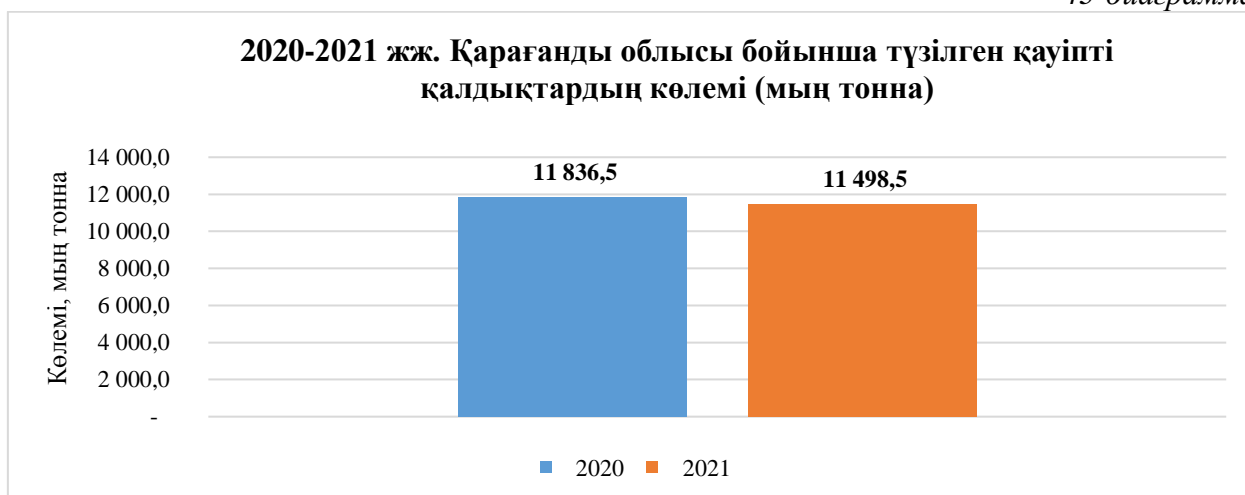
53-кестеде Қарағанды облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

53-кесте

Қарағанды облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Металлды пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	9 177,4
01 03 06	01 03 04 және 01 03 05 көрсетілмеген өзге де шламдар	1 350,2
10 06 01	Мыстың бастапқы және қайталама өндірісінен алынатын шлактар	656,6
10 06 06*	Газ тазалаудан түскен қатты қалдықтар	105,9
01 04 12	01 04 07 және 01 04 11-де аталғандарды қоспағанда, қалдықтарды (шламдарды) және минералдарды жуу мен тазалаудан қалған басқа да қалдықтар	78,5

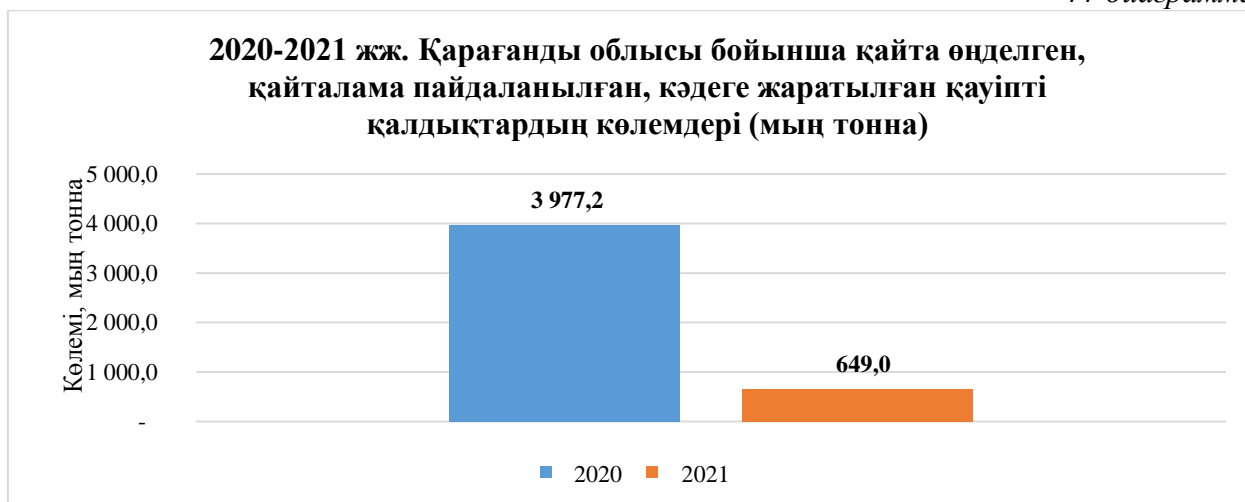
43-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 338,0 мың тоннаға аз.

44-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 3 328,2 мың тоннаға төмендеді.

19-картада 2021 жылғы Қарағанды облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Қарағанды облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 54-кестеде ұсынылған.

54-кесте

**Қарағанды облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес
қалдықтардың қозғалысы**

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	387,3	419 183,3
Түзілгені	677,2	112 245,0
Басқа тұлғалардан түскені	61,0	96,8
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	50,8	14 841,1
Көмілгені	52,1	27 883,0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	669,8	463,9
Жылдың соңында болғаны	404,9	487 896,7

45-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 111 567,7 мың тоннаға ұлғайды.

46-диаграмма

2021 жылы қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 14 790,3 мың тоннаға ұлғайды.

55-кестеде Қарағанды облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

55-кесте

Қарағанды облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	51 714,4
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	49 750,7

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

01 03 99	Өзге шламдар. Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	2 543,2
10 01 01	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	1 914,3
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	64,6

20-картада 2021 жылы Қарағанды облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемдері бойынша деректер ұсынылған.

56-кесте

**2021 жылы Қарағанды облысы бойынша түзілген медициналық
қалдықтардың көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	179 357,0
«Б» сыныбы (тонна)	7 508,2
«В» сыныбы (тонна)	3 434,8
«Г» сыныбы	0,0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	1 263
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,08
- Өзгелер (кг)	589,21
«Д» сыныбы (тонна)	0,002

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ

57-кесте

Қостанай облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	1 156 184,0	187 484,6
Түзілгені	76 408,3	4 043,0
Басқа тұлғалардан түскені	34,0	1,9
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	13 254,5	324,1
Залалсыздандырылғаны	0,0	0,3
Көмілгені	376,7	15,2
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	217,8	83,6
Жылдың соңында болғаны	1 219 154,0	191 106,5

58-кестеде Қостанай облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

**Қостанай облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	99,2
10 02 13*	Құрамында қауіпті заттар бар газ тазарту сүзгілеріндегі шламдар мен тұнбалар	23,2
16 11 02	16 11 01-де айтылғандарды қоспағанда, металлургиялық процестерде қолданылатын көміртекті отқа төзімді материалдар мен қаптама	14,8
13 02 08*	Басқа моторлы, трансмиссиялы және майлау майлары	1,9
19 12 02	Қара металдар	1,5

47-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 72 365,3 мың тоннаға аз.

48-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 12 930,4 мың тоннаға төмендеді.

21-картада 2021 жылғы Қостанай облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

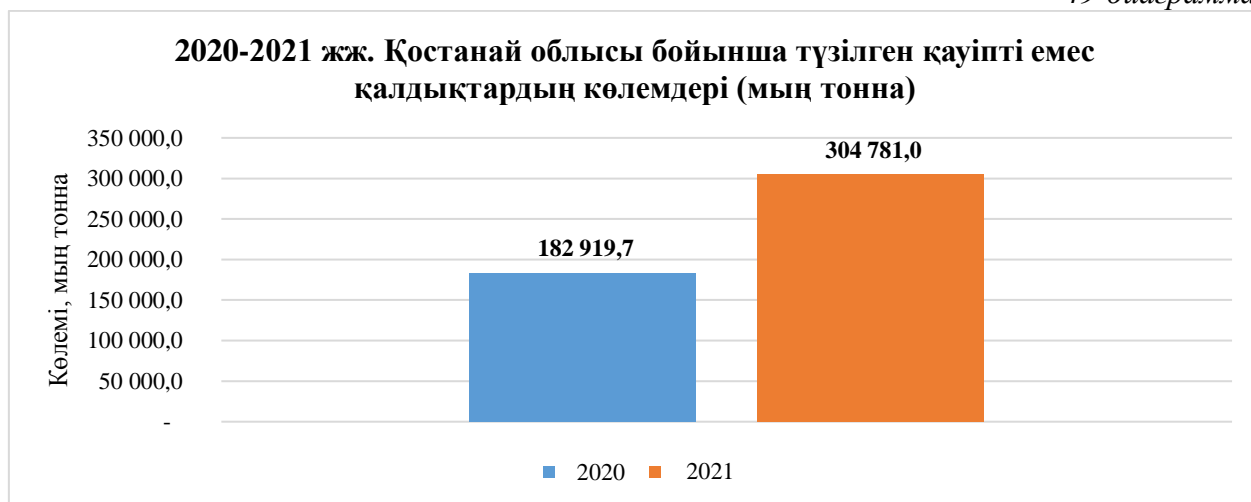
Қостанай облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 59-кестеде ұсынылған.

59-кесте

Қостанай облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

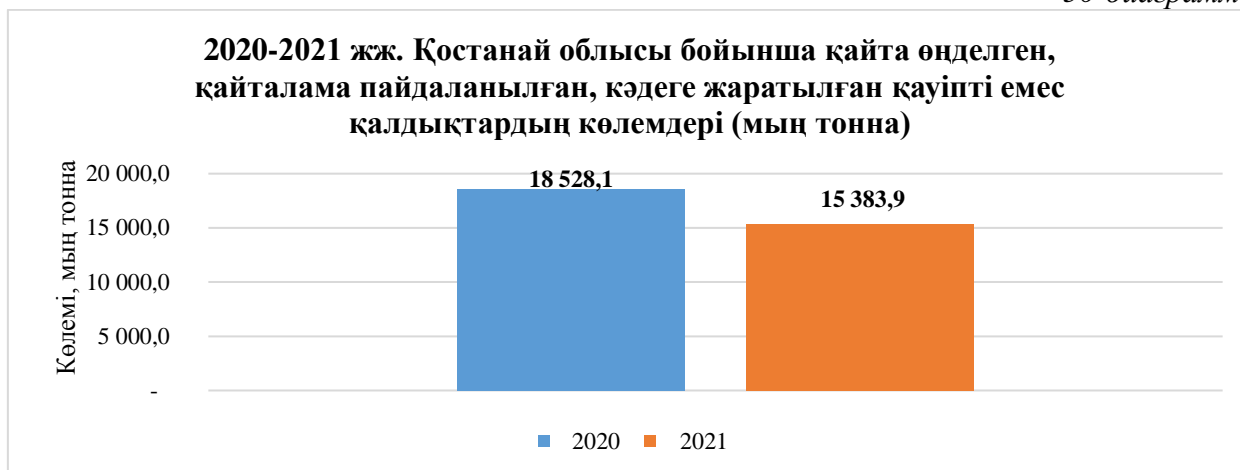
Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	8 771 380,1	2 142 145,9
Түзілгені	182 919,7	304 781,0
Басқа тұлғалардан түскені	206,8	118,2
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	18 528,1	15 383,9
Көмілгені	123 606,2	149 895,1
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	58,6	1 006,1
Жылдың соңында болғаны	8 935 931,6	2 258 010,4

49-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 121 861,3 мың тоннаға ұлғайды.

50-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 3 144,2 мың тоннаға азайды.

60-кестеде Қостанай облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

60-кесте

Қостанай облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	276 415,2
01 04 12	01 04 07 және 01 04 11-де айтылғандарды қоспағанда, минералдарды жуудан және тазартудан қалған үйінділер (шламдар) және басқа да қалдықтар	15 655,7
10 01 01	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	360,9
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	194,6
17 04 05	Темір және болат	42,7

22-картада 2021 жылы Қостанай облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

61-кесте

2021 жылы Қостанай облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	21 412 263,9
«Б» сыныбы (тонна)	191 217,6
«В» сыныбы (тонна)	1 265,1

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

«Г» сыныбы	0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	964
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	0
«Д» сыныбы (тонна)	0,827

ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ

62-кесте

**Қызылорда облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы
(мың тонна)**

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	85,8	4,6
Түзілгені	163,2	54,4
Басқа тұлғалардан түскені	33,8	41,3
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	54,7	27,2
Залалсыздандырылғаны	7,1	37,7
Көмілгені	0,3	36,1
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	110,1	32,9
Жылдың соңында болғаны	117,9	3,5

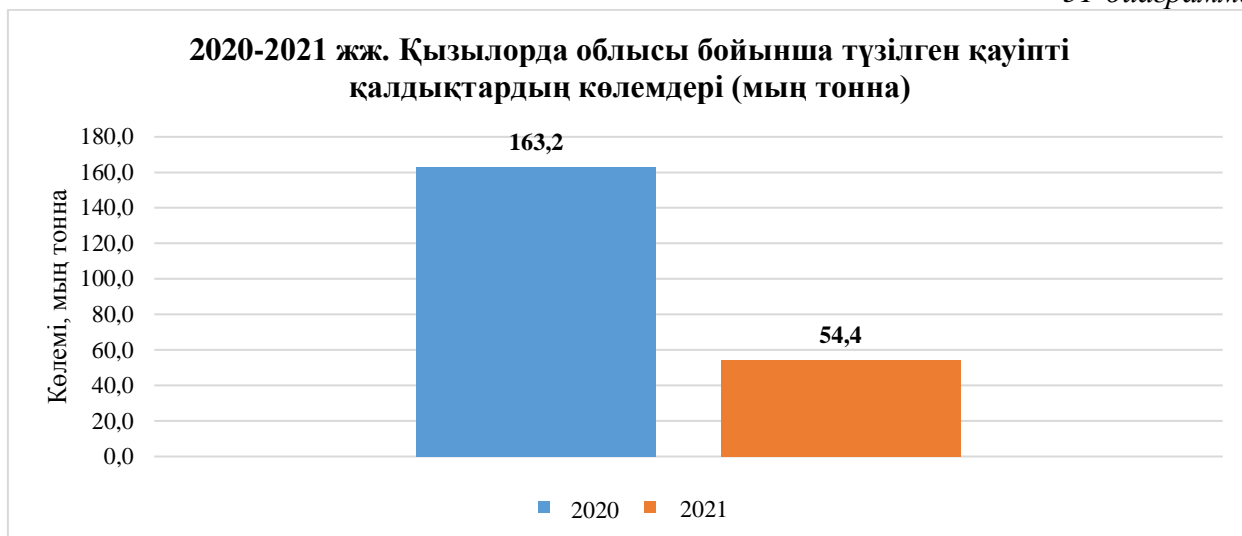
63-кестеде Қызылорда облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері ұсынылған.

63-кесте

**Қызылорда облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері (мың тонна)**

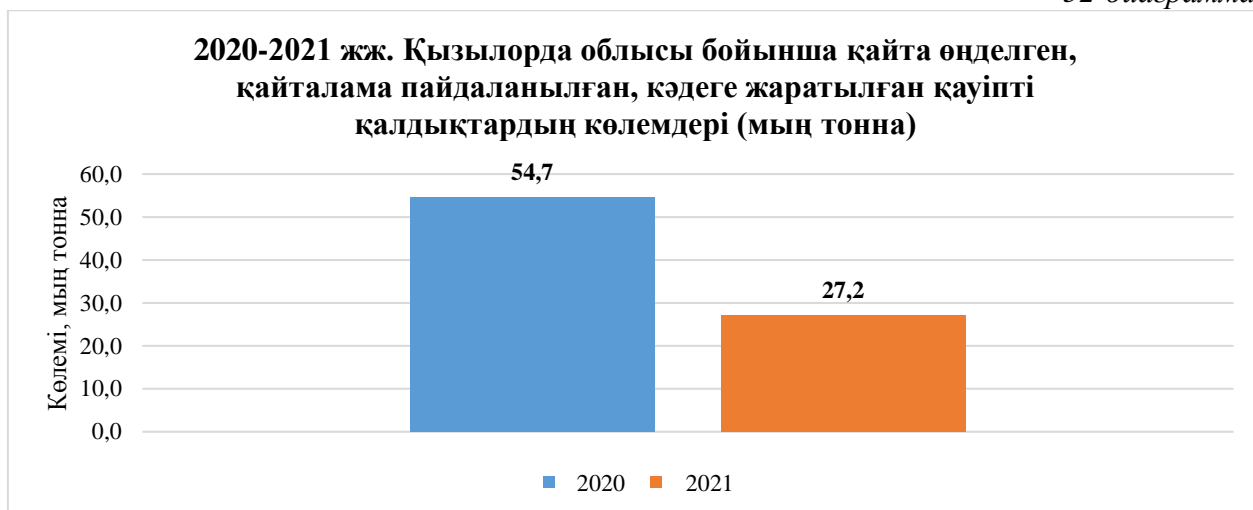
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 05 05*	Құрамында мұнай бар бұрғылау қалдықтары (шлам) және бұрғылау ерітіндісі	26,4
01 05 06*	Құрамында қауіпті заттар бар бұрғылау ерітіндісі және өзге бұрғылау қалдықтары (шлам)	11,5
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	10,6
20 03 99	Басқаша анықталмаған коммуналдық қалдықтар	2,2
17 05 03*	Құрамында қауіпті заттар бар топырақ пен тастар	1,0

51-диаграмма

2021 жылғы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 108,8 мың тоннаға аз.

52-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 27,5 мың тоннаға төмендеді.

23-картада 2021 жылғы Қызылорда облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Қызылорда облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 64-кестеде ұсынылған.

64-кесте

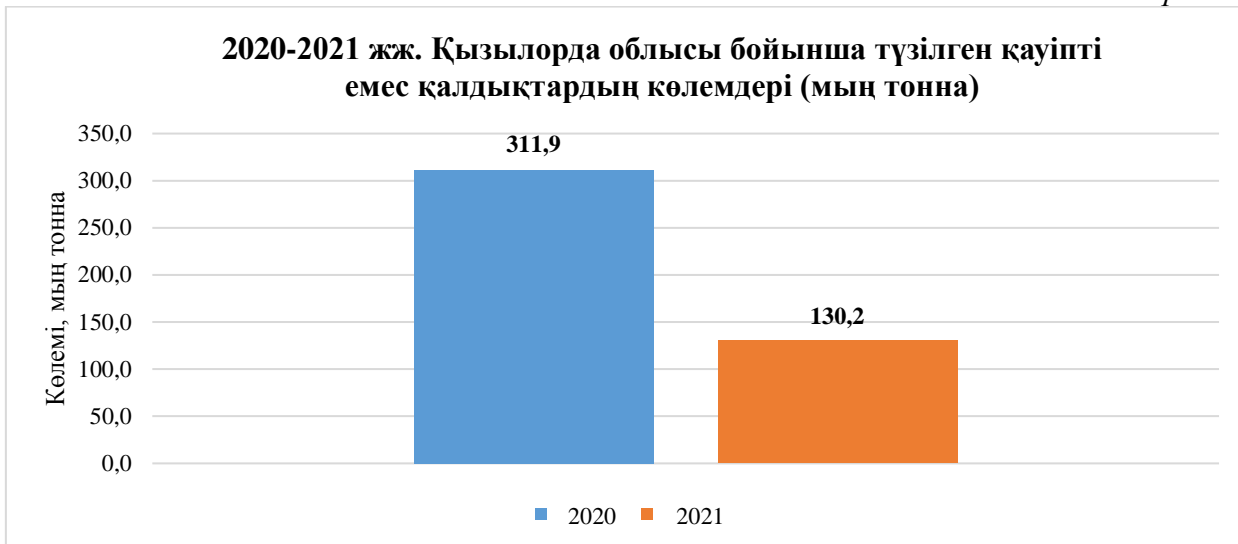
Қызылорда облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	359,5	43,7
Түзілгені	311,9	130,2
Басқа тұлғалардан түскені	28,67	0,5
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны,	189,7	54,9

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

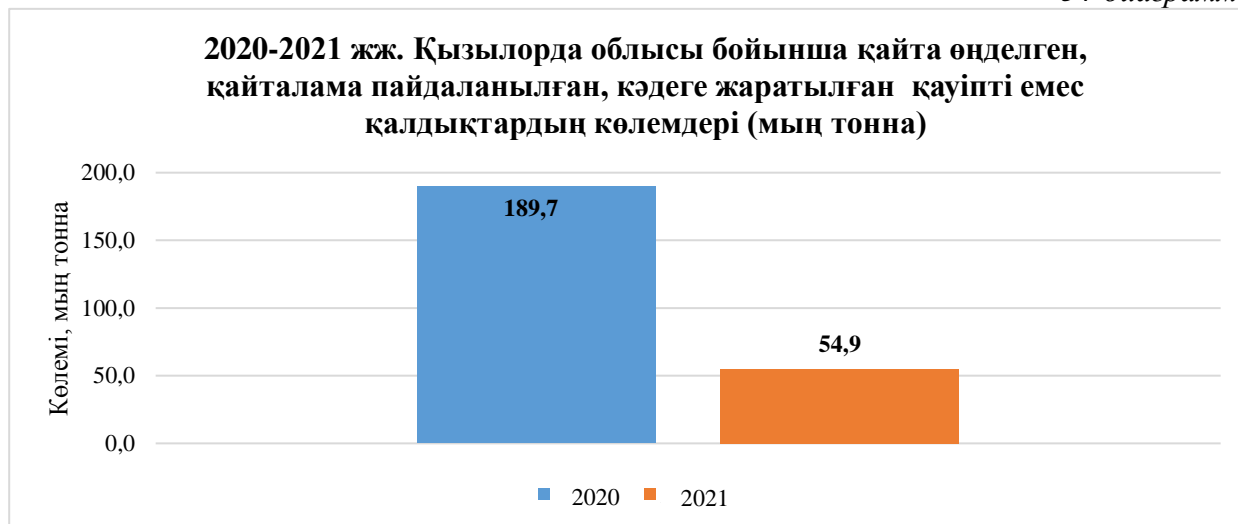
кәдеге жаратылғаны		
Көмілгені	0	0,8
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	53,3	32,3
Жылдың соңында болғаны	457,0	78,0

53-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 181,7 мың тоннаға азайды.

54-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 134,8 мың тоннаға азайды.

65-кестеде Қызылорда облысы бойынша 2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

65-кесте

**Қызылорда облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	44,8
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	24,9
01 05 99	Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	18,2
10 01 01	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	11,3
10 12 08	Керамика, кірпіш, жабынқыш және құрылыс материалдарының қалдықтары (термиялық өңдеуден кейін)	1,1

24-картада 2021 жылғы Қызылорда облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

66-кесте

**2021 жылы Қызылорда облысы бойынша түзілген медициналық
қалдықтардың көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м³)	7 781,6
«Б» сыныбы (тонна)	53 932,7
«В» сыныбы (тонна)	2 746,2
«Г» сыныбы	0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	137
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	434,73
«Д» сыныбы (тонна)	0

МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫ

67-кесте

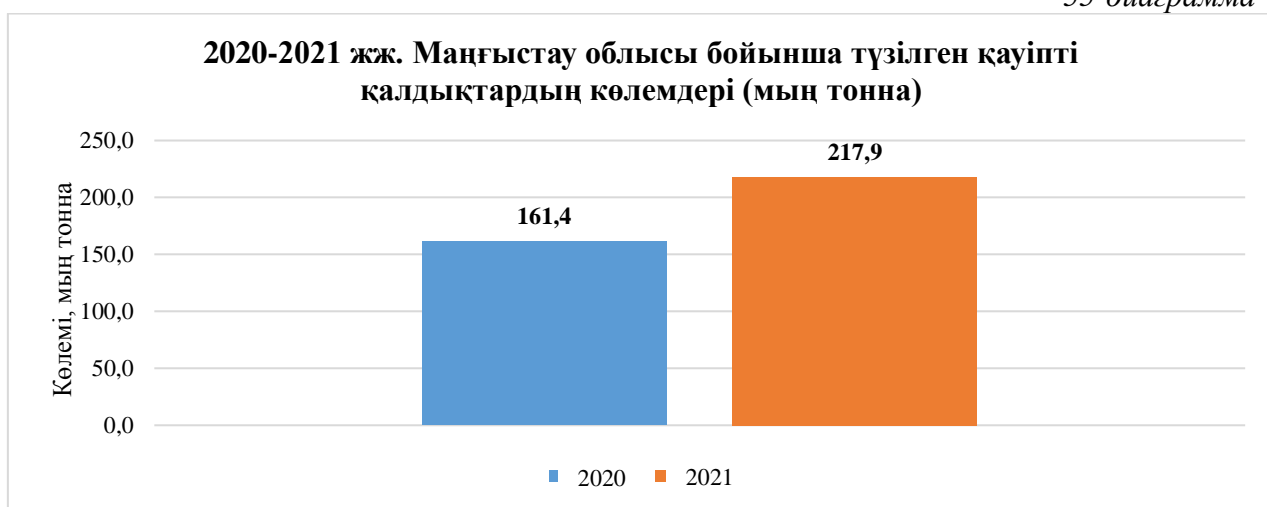
Маңғыстау облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	76,5	63,8
Түзілгені	161,4	217,9
Басқа тұлғалардан түскені	33,5	309,4
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	54,7	303,4
Залалсыздандырылғаны	7,1	50,6
Көмілгені	0,3	42,8
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	109,0	174,9
Жылдың соңында болғаны	107,6	23,4

**Маңғыстау облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

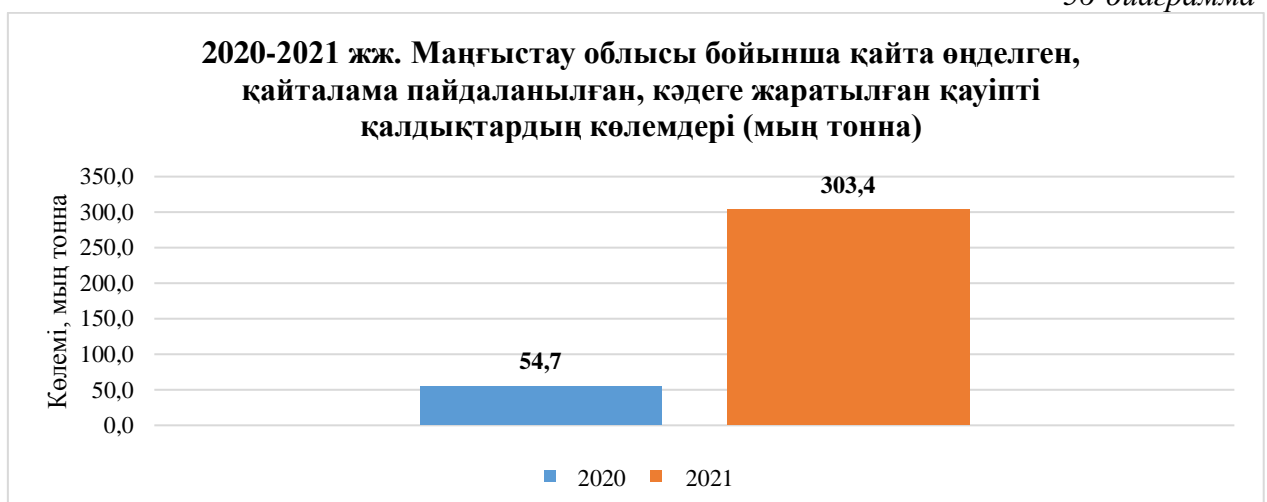
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 05 06*	Құрамында қауіпті заттар бар бұрғылау ерітіндісі және өзге бұрғылау қалдықтары (шлам)	95,6
01 05 05*	Құрамында мұнай бар бұрғылау қалдықтары (шлам) және бұрғылау ерітіндісі	79,0
05 01 03*	Төменгі шламдар	12,7
16 07 09*	Құрамында басқа да қауіпті заттар бар қалдықтар	7,0
01 05 99	Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	3,1

55-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 56,5 мың тоннаға артық.

56-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 248,7 мың тоннаға азайды.

25-картада Маңғыстау облысы бойынша 2021 жылы түзілген қауіпті қалдықтардың

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

көлемі бойынша деректер ұсынылған.

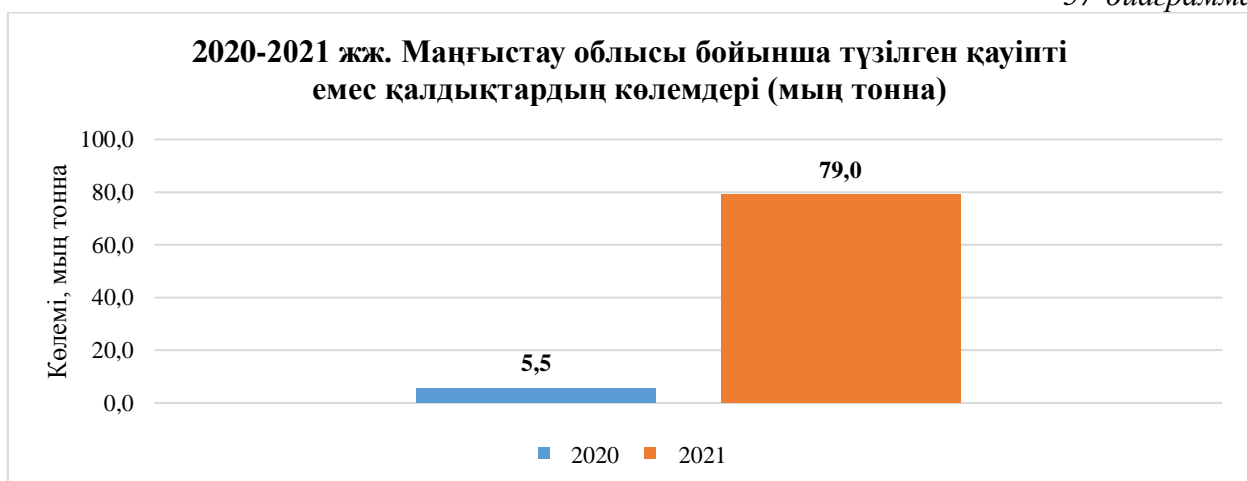
Маңғыстау облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 69-кестеде ұсынылған.

69-кесте

Маңғыстау облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

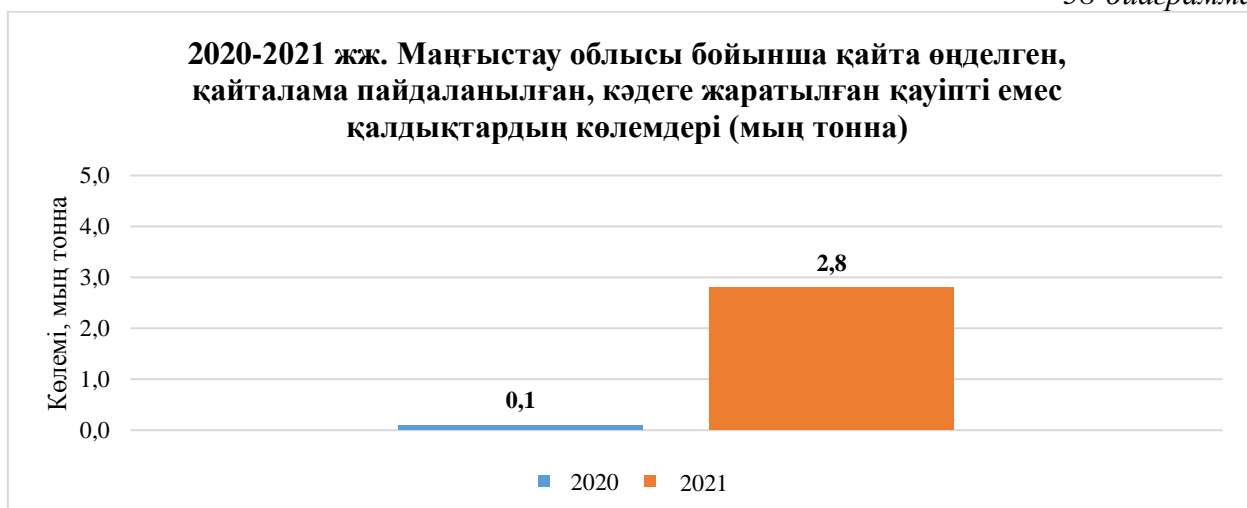
Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	12,2	127,3
Түзілгені	5,5	79,0
Басқа тұлғалардан түскені	54,4	25,1
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	0,1	2,8
Көмілгені	2,8	3,0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	57,5	69,6
Жылдың соңында болғаны	14,6	153,7

57-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 73,5 мың тоннаға ұлғайды.

58-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 2,7 мың тоннаға ұлғайды.

70-кестеде Маңғыстау облысы бойынша 2021 жылы ең көп түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша деректер ұсынылған.

70-кесте

**Маңғыстау облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	34,7
16 01 17	Қара металдар	17,5
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	12,6
17 09 04	17 09 01, 17 09 02 және 17 09 03-те айтылғандарды қоспағанда, құрылыс пен бұзудың аралас қалдықтары	4,3
20 03 99	Басқаша анықталмаған коммуналдық қалдықтар	4,1

26-картада Маңғыстау облысы бойынша 2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемдері бойынша деректер ұсынылған.

71-кесте

**2021 жылы Маңғыстау облысы бойынша түзілген медициналық
қалдықтардың көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	8,7
«Б» сыныбы (тонна)	1,6
«В» сыныбы (тонна)	0
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	150
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	0
«Д» сыныбы (тонна)	0

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ

72-кесте

Павлодар облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	608 401,9	100 889,4
Түзілгені	29 102,7	4 122,2
Басқа тұлғалардан түскені	8 657,8	31,7
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	4 734,7	1 879,8
Залалсыздандырылғаны	12,0	0,1
Көмілгені	8 086,9	27 661,4

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	8 664,9	51,7
Жылдың соңында болғаны	632 762,9	75 450,2

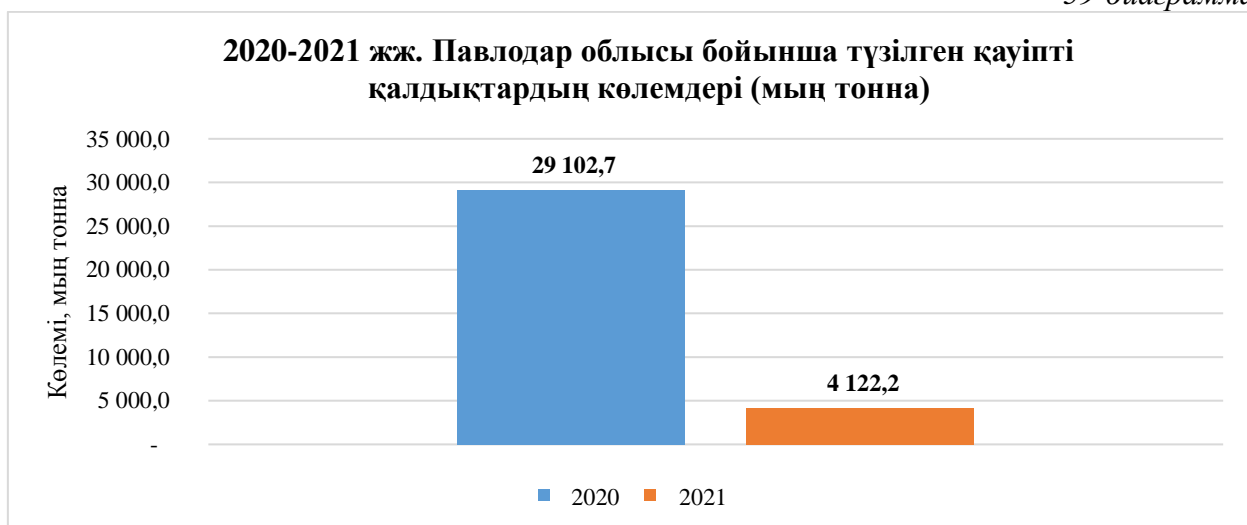
73-кестеде Павлодар облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер келтірілген.

73-кесте

**Павлодар облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

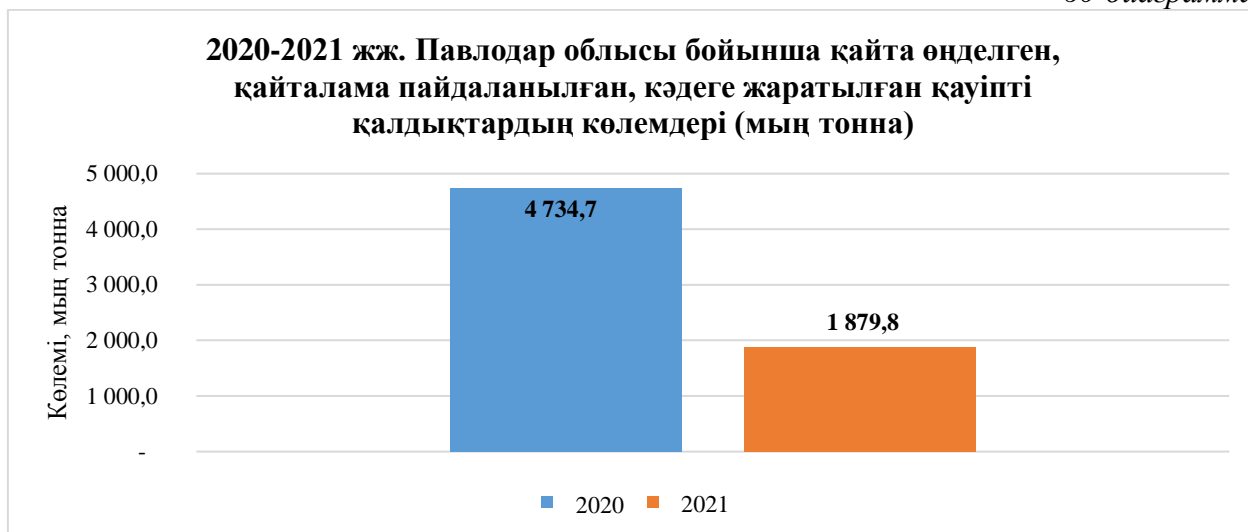
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 02	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	2 267,7
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	1 658,1
10 02 13*	Құрамында қауіпті заттар бар газ тазарту сүзгілеріндегі шламдар мен тұнбалар	118,3
05 01 09*	Құрамында қауіпті заттар бар пайдалану орнындағы саркынды суларды өңдеуден түсетін шламдар	29,8
10 02 07*	Құрамында қауіпті заттар бар газ тазартудың қатты қалдықтары	17,9

59-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 24 980,5 мың тоннаға аз.

60-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 2 854,9 мың тоннаға төмендеді.

27-картада 2021 жылғы Павлодар облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

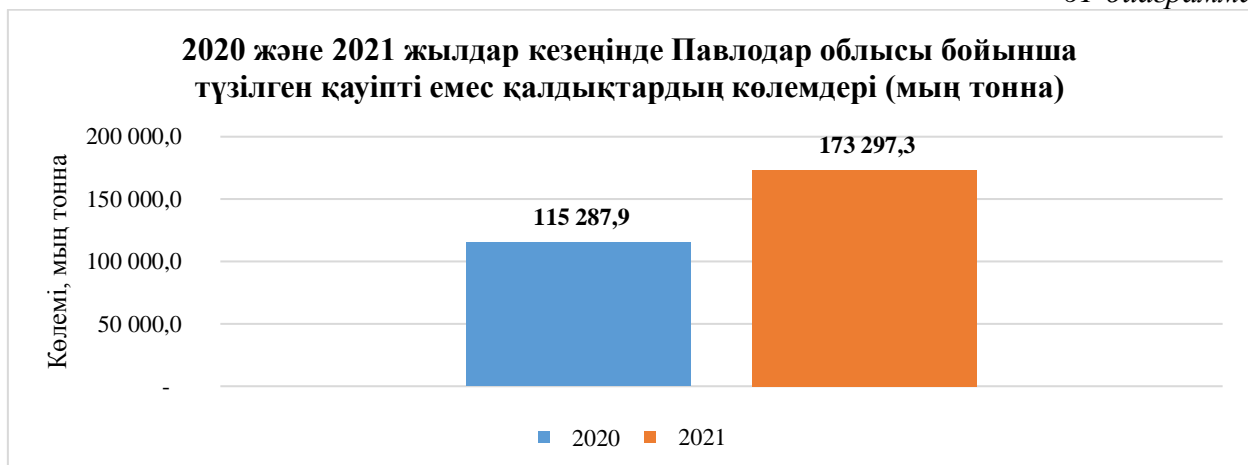
Павлодар облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 74-кестеде ұсынылған.

74-кесте

Павлодар облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	4 333 018,5	4 906 628,8
Түзілгені	115 287,9	173 297,3
Басқа тұлғалардан түскені	17,7	331,5
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	73 309,6	67 509,2
Көмілгені	3 876,5	136 435,2
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	138,0	452,2
Жылдың соңында болғаны	4 374 876,5	4 875 860,7

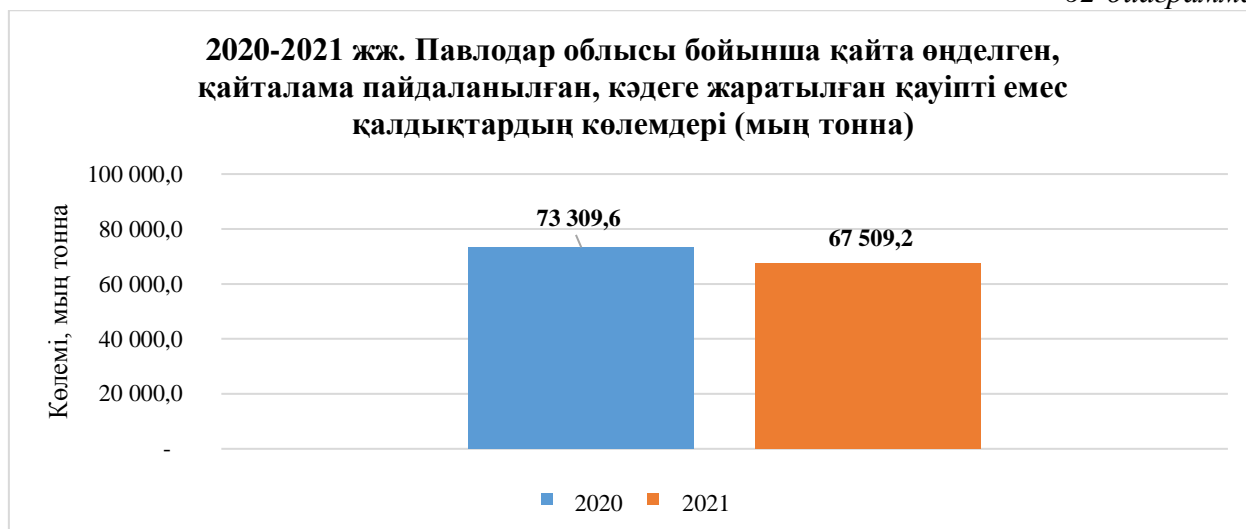
61-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 58 009,4 мың тоннаға ұлғайды.

62-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 5800,4 мың тоннаға азайды.

75-кестеде Павлодар облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

75-кесте

Павлодар облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	106 371,2
01 04 12	01 04 07 және 01 04 11-де айтылғандарды қоспағанда, минералдарды жуудан және тазартудан қалған қалдықтар (шламдар) және басқа да қалдықтар	34 822,7
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	16 327,5
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	5 856,7
10 01 15	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, күл қалдығы, қазандық қождары және бірлесіп жағу процестерінен күл шаңы	4 625,3

28-картада 2021 жылғы Павлодар облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

76-кесте

**2021 жылы Павлодар облысы бойынша түзілген медициналық
қалдықтардың көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	2 638,1
«Б» сыныбы (тонна)	38 903,3
«В» сыныбы (тонна)	56,2
«Г» сыныбы	0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	445
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	0
«Д» сыныбы (тонна)	0

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ

77-кесте

**Солтүстік Қазақстан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың
қозғалысы**

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	38 317,9	1 243,8
Түзілгені	2 108,4	949,4
Басқа тұлғалардан түскені	14,8	4,3
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	516,8	4,4
Залалсыздандырылғаны	0,2	0,1
Көмілгені	0	0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	338,2	2,5
Жылдың соңында болғаны	39 586,05	2 188,1

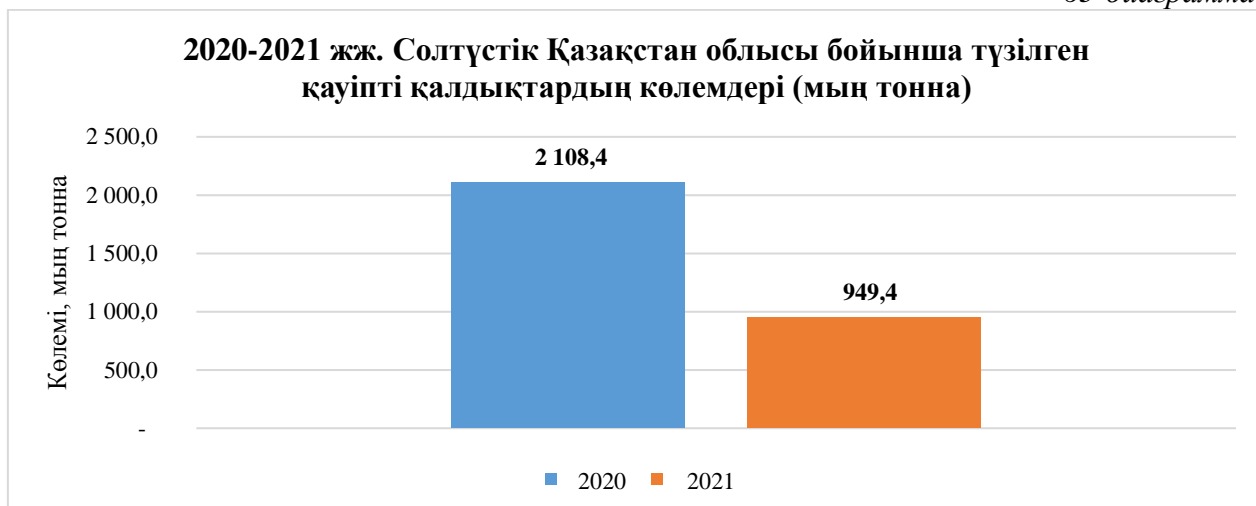
78-кестеде Солтүстік Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

78-кесте

**Солтүстік Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген
қауіпті қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	942,5
16 10 01*	Құрамында қауіпті заттар бар сулы сұйық қалдықтар	2,3
02 01 03	Өсімдік қалдықтары (тіндер)	0,8
06 05 02*	Құрамында қауіпті заттар бар пайдалану орнындағы сарқынды суларды өңдеуден түскен шламдар	0,6
12 01 01	Қара металдардың үгінділері мен жоңқалары	0,3

63-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 1 159,0 мың тоннаға аз.

64-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 512,4 мың тоннаға төмендеді.

29-картада 2021 жылғы Солтүстік Қазақстан облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

Солтүстік Қазақстан облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 79-кестеде келтірілген.

79-кесте

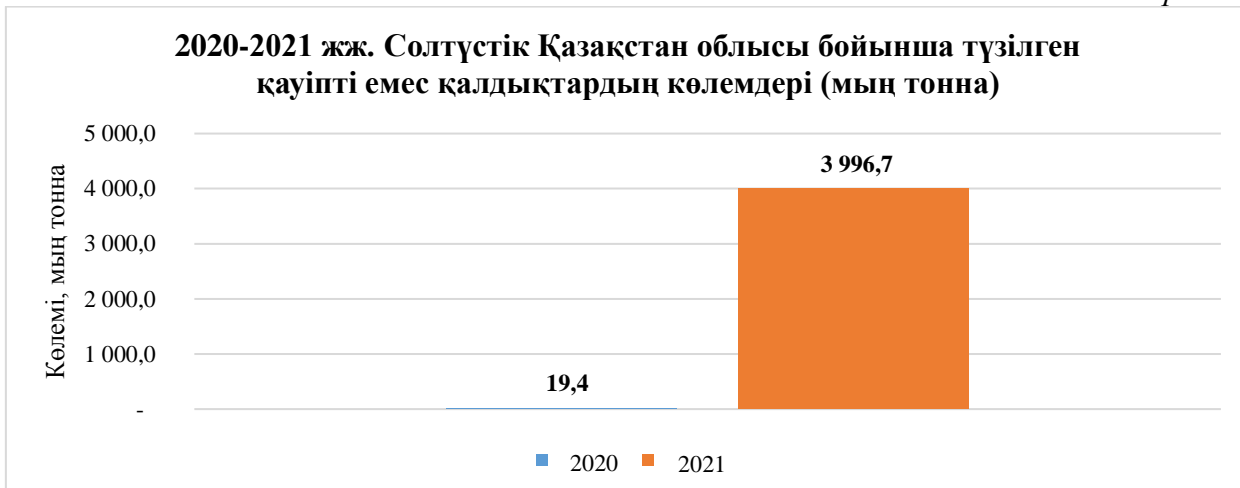
Солтүстік Қазақстан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	148,5	798,2
Түзілгені	19,4	3 996,7
Басқа тұлғалардан түскені	2,3	100,6
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны,	13,2	3 276,0

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

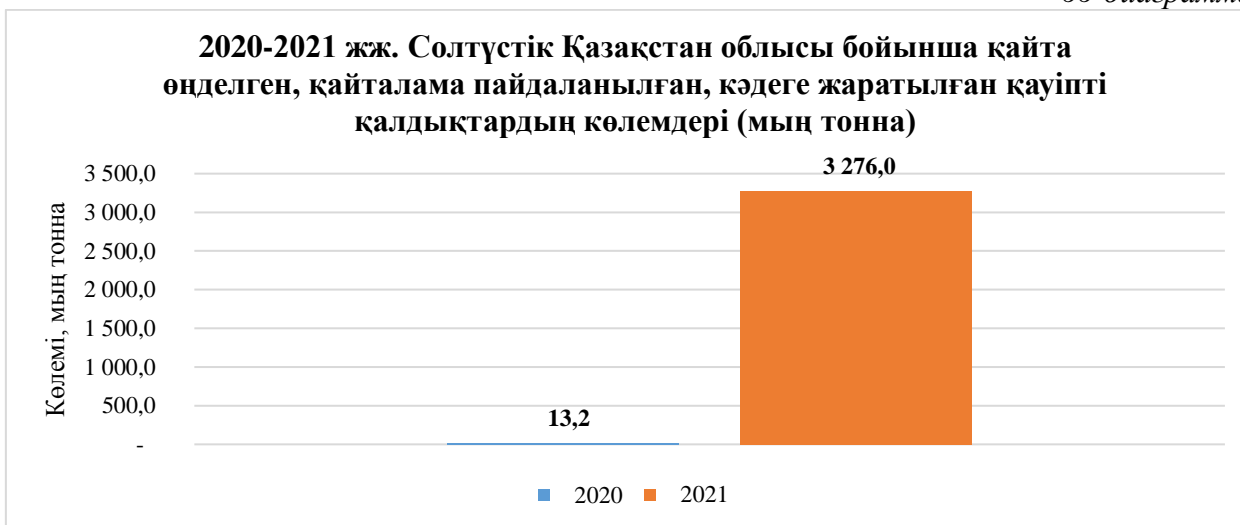
кәдеге жаратылғаны		
Көмілгені	0	58,5
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	7,0	65,5
Жылдың соңында болғаны	149,9	1 495,3

65-диаграмма

Түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 3 977,3 мың тоннаға ұлғайды.

66-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 3 262,8 мың тоннаға ұлғайды.

80-кестеде Солтүстік Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

80-кесте

**Солтүстік Қазақстан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген
қауіпті емес қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	3 098,4
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	675,0
01 04 09	Құм және саз	60,1
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	56,7
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	23,3

30-картада 2021 жылы Солтүстік Қазақстан облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемдері бойынша деректер ұсынылған.

81-кесте

**2021 жылы Солтүстік Қазақстан облысы бойынша түзілген медициналық
қалдықтардың көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	322 660 312,1
«Б» сыныбы (тонна)	6 250 100,0
«В» сыныбы (тонна)	346 072,1
«Г» сыныбы	0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	5 762
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,99
- Өзгелер (кг)	46,51
«Д» сыныбы (тонна)	0

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ

82-кесте

Түркістан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	1 278,4	643,6
Түзілгені	140,0	10,1
Басқа тұлғалардан түскені	64,2	0,8
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	37,4	5,7
Залалсыздандырылғаны	4,7	0
Көмілгені	349,2	0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	101,8	2,4
Жылдың соңында болғаны	1 343,3	644,1

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

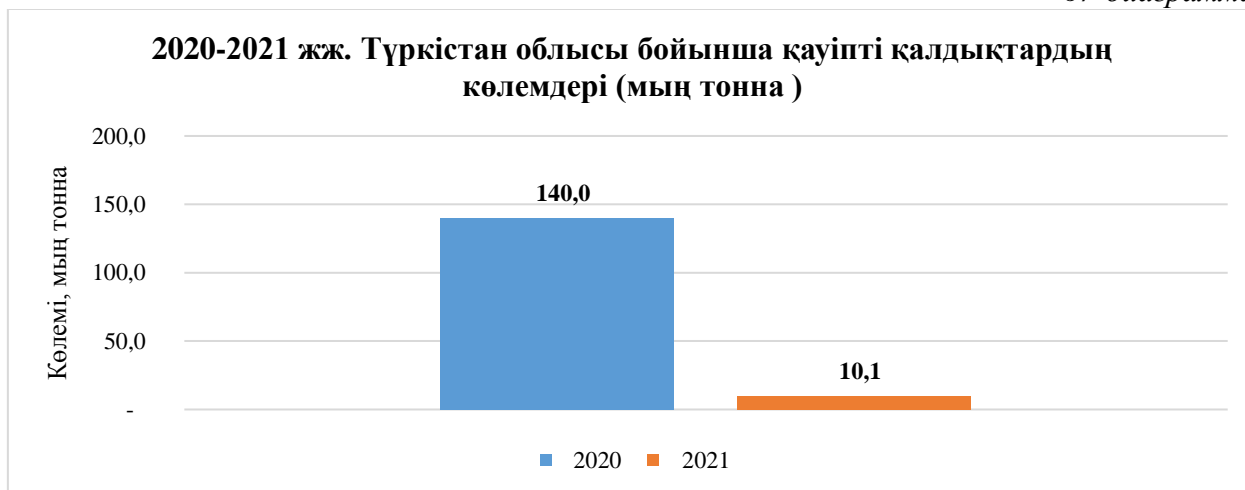
83-кестеде Түркістан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

83-кесте

**Түркістан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

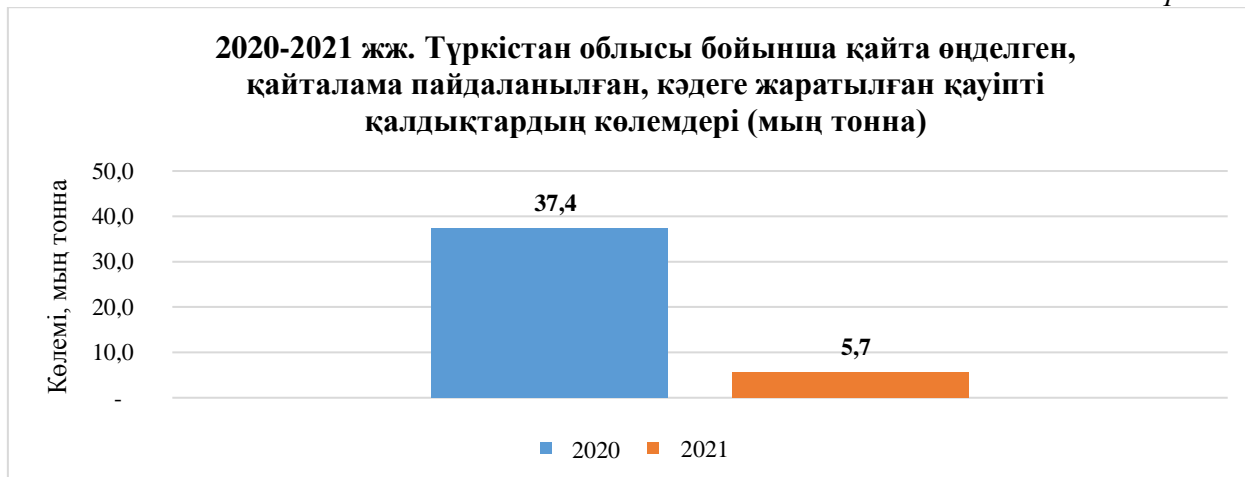
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 04 күл шаңын қоспағанда)	4,9
07 01 99	Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	2,2
01 05 06*	Құрамында қауіпті заттар бар бұрғылау ерітіндісі және өзге бұрғылау қалдықтары (шлам)	0,8
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	0,6
17 05 03*	Құрамында қауіпті заттар бар топырақ пен тастар	0,2

67-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 129,9 мың тоннаға аз.

68-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 31,7 мың тоннаға төмендеді.

31-картада 2021 жылғы Түркістан облысы бойынша түзілген қауіпті қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

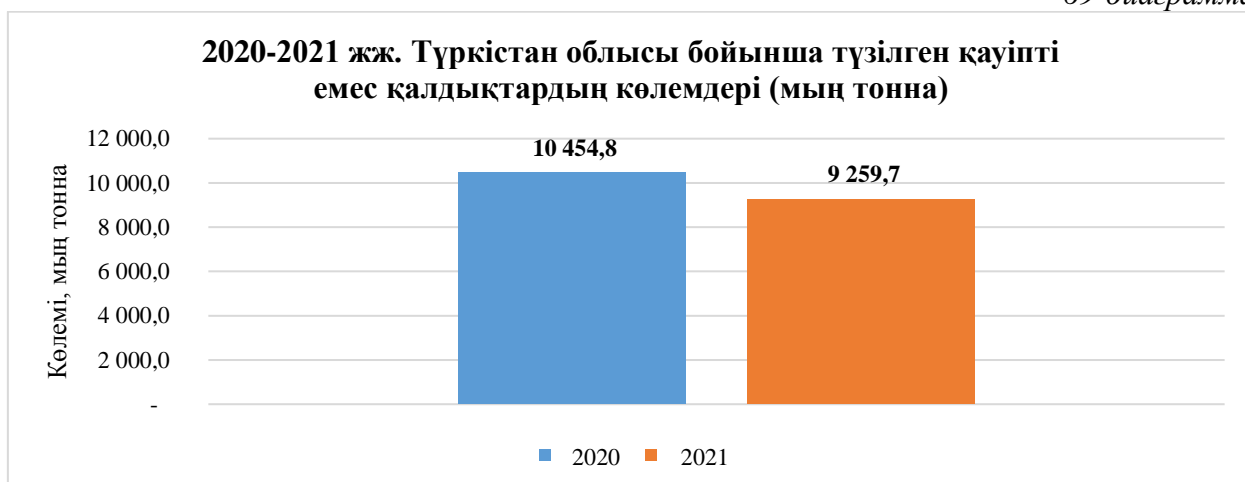
Түркістан облысы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 84-кестеде ұсынылған.

84-кесте

Түркістан облысы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

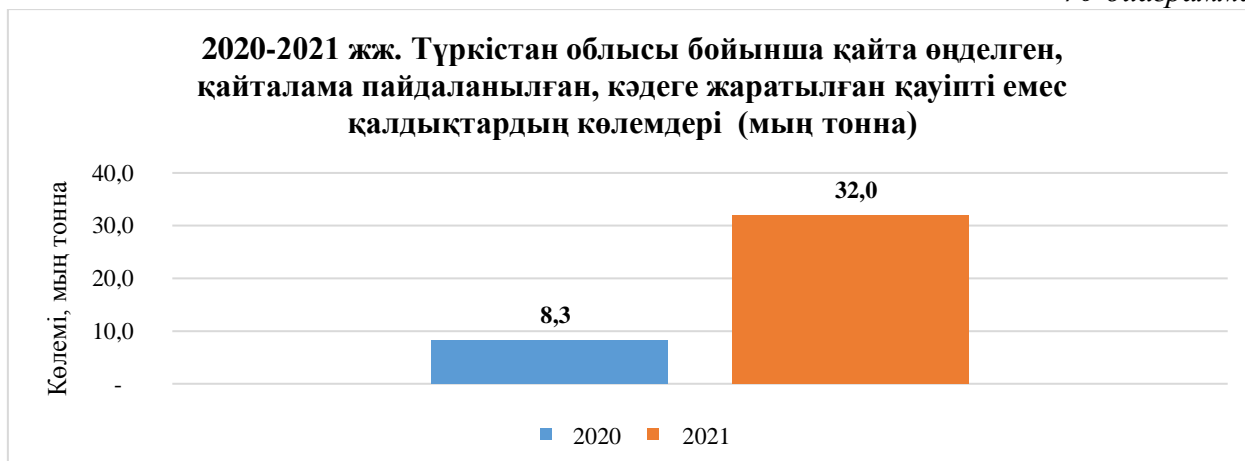
Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	23 852,0	34 300,9
Түзілгені	10 454,8	9 259,7
Басқа тұлғалардан түскені	0,2	2,7
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, өртелгені	8,3	32,0
Көмілгені	17,0	77,8
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	8,7	22,3
Жылдың соңында болғаны	34 290,0	43 309,6

69-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 1 195,1 мың тоннаға азайды.

70-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 23,7 мың тоннаға ұлғайды.

85-кестеде Түркістан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

85-кесте

**Түркістан облысы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 01 02	Құрамында металл жоқ пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	9 007,2
01 05 07	01 05 05 және 01 05 06-да аталғандарды қоспағанда, құрамында барит бар бұрғылау шламдары мен бұрғылау ерітіндісі	30,3
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	19,7
01 01 01	Құрамында металл бар пайдалы қазбаларды игеруден қалған қалдықтар	14,0
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	8,8

32-картада 2021 жылғы Түркістан облысы бойынша түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі бойынша деректер ұсынылған.

86-кесте

**2021 жылы Түркістан облысы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың
көлемдері**

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	4 288,0
«Б» сыныбы (тонна)	25 048,4
«В» сыныбы (тонна)	414,1
«Г» сыныбы	0,0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	3 606
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	3 844,00
«Д» сыныбы (тонна)	0

АСТАНА ҚАЛАСЫ

87-кесте

Астана қаласы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	29 080,3	30 570,9
Түзілгені	1 699,0	1 818,8

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

Басқа тұлғалардан түскені	827,8	10,2
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	826,6	9,3
Залалсыздандырылғаны	0,0	0
Көмілгені	1 615,9	0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	59,8	27,3
Жылдың соңында болғаны	30 720,7	32 363,1

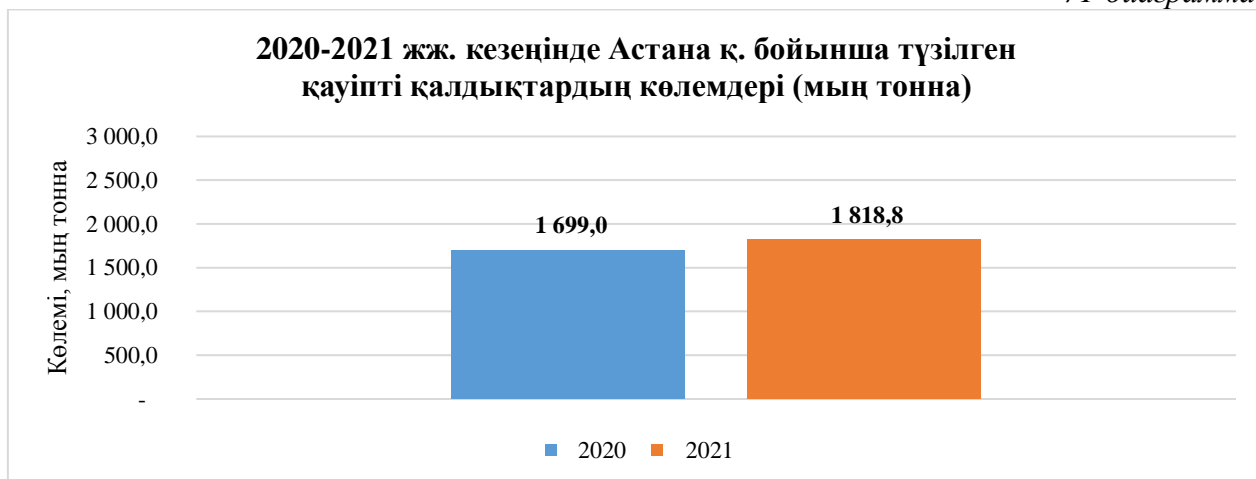
88-кестеде Астана қаласы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

88-кесте

**Астана қаласы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 01 15	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	1 787,7
17 01 07	17 01 06-да айтылғандарды қоспағанда, бетон, кірпіш, жабынқыш және керамика қоспалары	6,9
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	5,0
16 01 03	Пайдаланылған шиналар	4,8
16 06 01*	Қорғасын аккумуляторлар	2,0

71-диаграмма

2021 жылға қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 119,8 мың тоннаға артық.

72-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 817,3 мың тоннаға азайды.

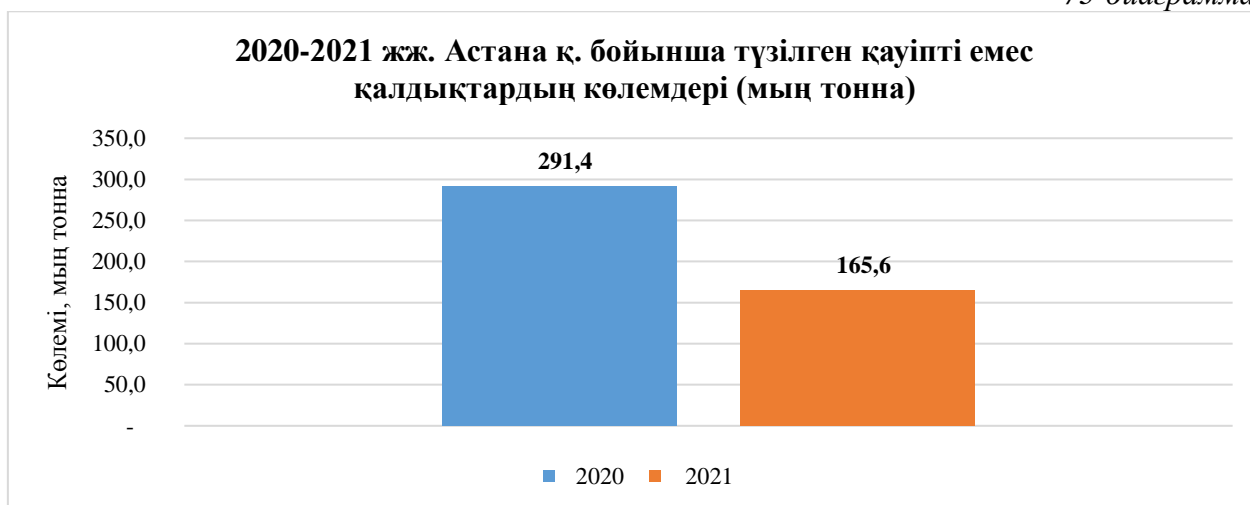
89-кестеде Астана қ. бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы ұсынылған.

89-кесте

Астана қаласы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	799,9	1 149,8
Түзілгені	291,4	165,6
Басқа тұлғалардан түскені	433,9	763,3
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	0,2	62,5
Көмілгені	47,0	1 579,3
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	278,4	435,0
Жылдың соңында болғаны	1 246,7	1,8

73-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 125,8 мың тоннаға азайды.

74-диаграмма

Қайта өңделген, қайталама пайдаланылған, кәдеге жаратылған қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда 62,3 мың тоннаға ұлғайды.

90-кестеде Астана қ. бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер ұсынылған.

90-кесте

Астана қаласы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	36,0
19 08 16	Сарқынды суларды тазарту қалдықтары	32,1
20 01 40	Металдар	28,8
17 09 04	17 09 01, 17 09 02 және 17 09 03-те айтылғандарды қоспағанда, құрылыс пен бұзудың аралас қалдықтары	19,0
10 01 15	10 01 14-те аталғандарды қоспағанда, бірлесіп жағу процестерінен түскен күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы	1,9

91-кесте

2021 жылы Астана қаласы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	10 888,7
«Б» сыныбы (тонна)	7 640,7
«В» сыныбы (тонна)	1 105,1
«Г» сыныбы	0,0
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	1 445
- Сұйық дәрілік заттар (л)	292,0
- Өзгелер (кг)	6,42
«Д» сыныбы (тонна)	0,03

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ

92-кесте

Алматы қ. бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	7 085,6	36,5
Түзілгені	1 095,6	454,0
Басқа тұлғалардан түскені	291,6	6,4
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	290,1	368,4
Залалсыздандырылғаны	0,1	0
Көмілгені	0	0
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	125,3	103,4
Жылдың соңында болғаны	8 057,5	25,0

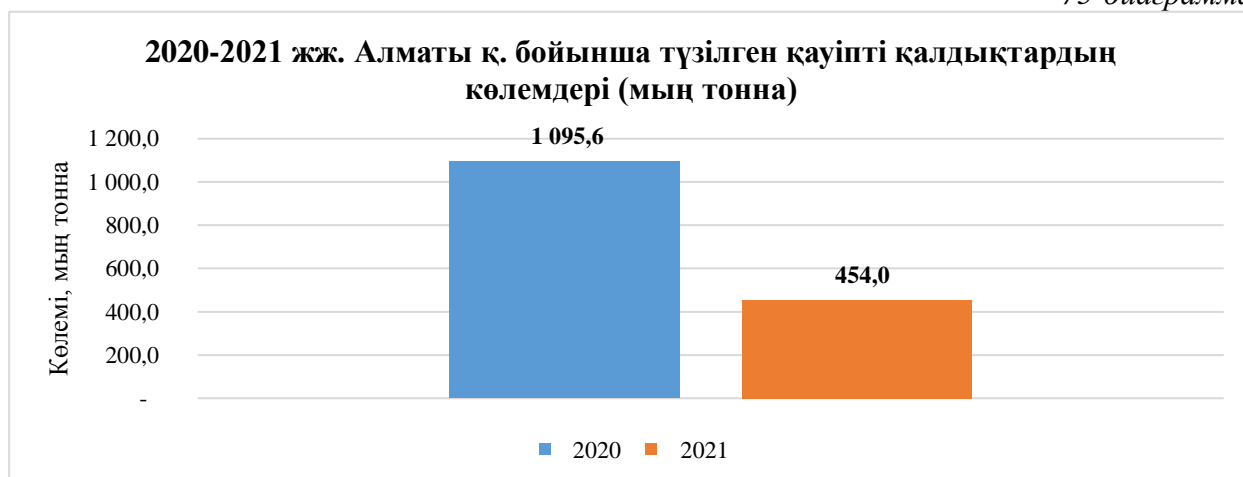
87-кестеде Алматы қаласы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтар туралы мәліметтер ұсынылған.

93-кесте

**Алматы қ. бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті
қалдықтардың түрлері**

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
16 01 17	Қара металдар	310 705,6
18 01 03	Ластанудың алдын алу мақсатында жинау мен орналастырудың ерекше талаптарына бағынатын қалдықтар	51 526,3
10 02 01	Шлакты қайта өңдеуден түскен қалдықтар	36 049,1
02 01 06	Жануарлардың нәжісі, зәрі мен көңі (пайдаланылған сабанды қоса алғанда), бөлек жиналған және пайдалану орнынан тыс өңделген сұйық ағындар	756,3
17 05 03	Құрамында қауіпті заттар бар топырақ пен тастар	236,3

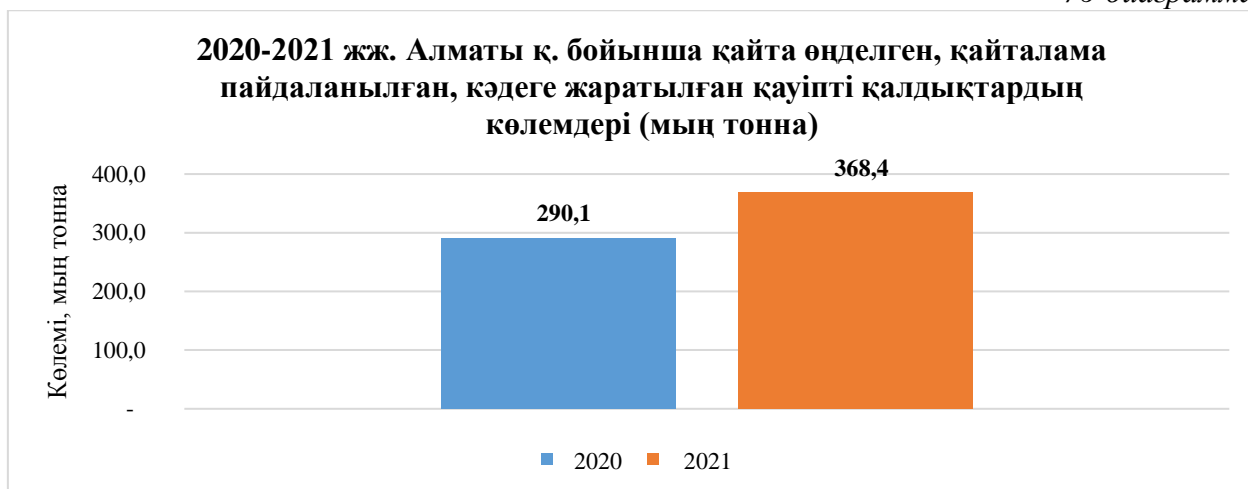
75-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 641,6 мың тоннаға аз.

76-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 78,3 мың тоннаға ұлғайды.

Алматы қ. бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы 94-кестеде келтірілген.

94-кесте

Алматы қ. бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	12,7	2 196,5
Түзілгені	104,3	3 546,9
Басқа тұлғалардан түскені	123,9	418,8
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	8,0	65,9
Көмілгені	0	2 640,2
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	229,2	584,9
Жылдың соңында болғаны	3,7	2 871,1

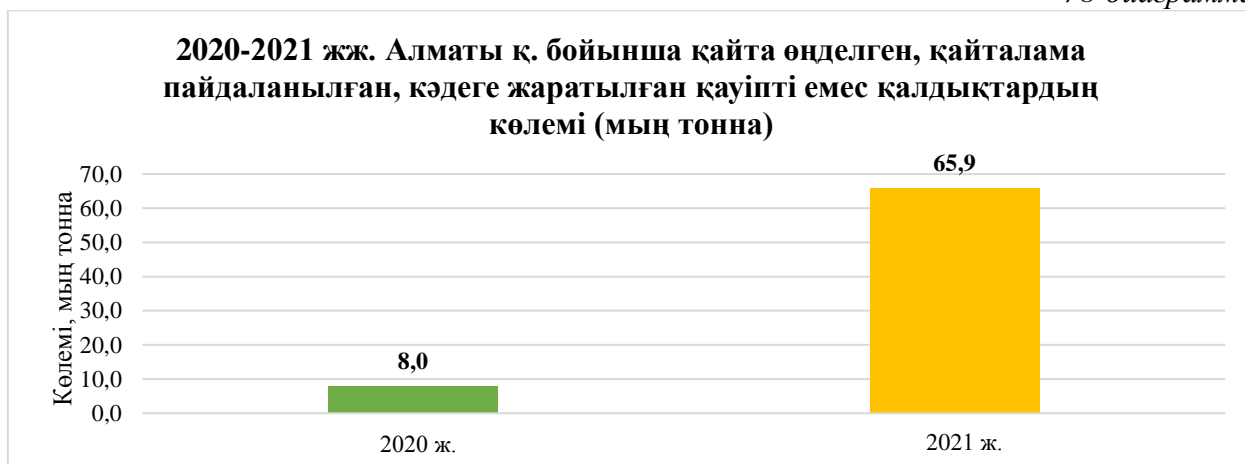
77-диаграмма

**2021 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК КАДАСТРЫН
ЖҮРГІЗУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ**

2021 жылы қауіпті емес қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 3 442,6 мың тоннаға аз.

78-диаграмма

Қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2021 жылы 65,9 мың тоннаға дейін ұлғайды, бұл 2020 жылмен салыстырғанда 57,9 мың тоннаға көп.

95-кестеде Алматы қаласы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер келтірілген.

95-кесте

Алматы қ. бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 01 01	Күл қалдығы, қазандық шлактары және күл шаңы (10 01 күл шаңын қоспағанда)	3 315 745,3
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	50 213,7
15 01 04	Металл қаптауыш	3 126, 2
20 01 01	Қағаз және картон	2 857,5
16 01 17	Қара металдар	199,9

96-кесте

2021 жылы Алматы қ. бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м³)	24 383,2
«Б» сыныбы (тонна)	105 618,0
«В» сыныбы (тонна)	6565,8
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	2385
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0,77
- Өзгелер (кг)	3 307,84
«Д» сыныбы (тонна)	0

ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫ

97-кесте

Шымкент қаласы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті қалдықтардың қозғалысы

Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	492,6	17,1
Түзілгені	26,8	18,4
Басқа тұлғалардан түскені	408,1	45,1
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	248,4	39,5
Залалсыздандырылғаны	0,0	16,1
Көмілгені	203,7	7,1
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	50,7	10,5
Жылдың соңында болғаны	628,4	23,1

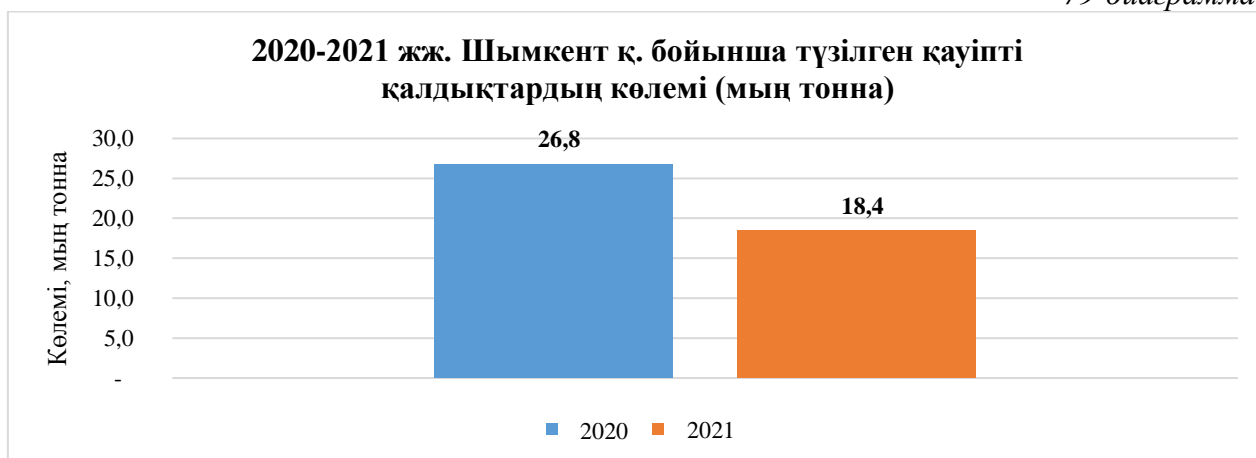
98-кестеде Шымкент қ. бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті қалдықтардың түрлері бойынша мәліметтер келтірілген.

98-кесте

Шымкент қ. бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

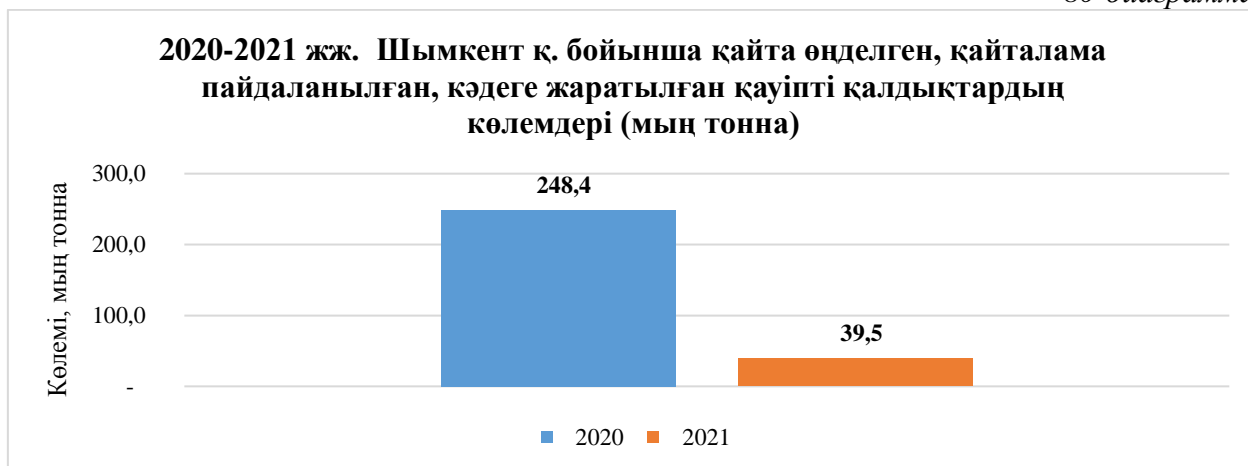
Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
10 04 03*	Кальций арсенаты	7,1
18 01 03*	Ластанудың алдын алу мақсатында жинау және орналастыру ерекше талаптарға бағынатын қалдықтар	4,6
05 01 15*	Пайдаланылған саз сүзгілер	1,7
18 01 01	Өткір аспаптар (18 01 03 қоспағанда)	1,1
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	1,1

79-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтардың түзілу көлемі 2020 жылғы көлемнен 8,4 мың тоннаға аз.

80-диаграмма

2021 жылы қауіпті қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 208,9 мың тоннаға төмендеді.

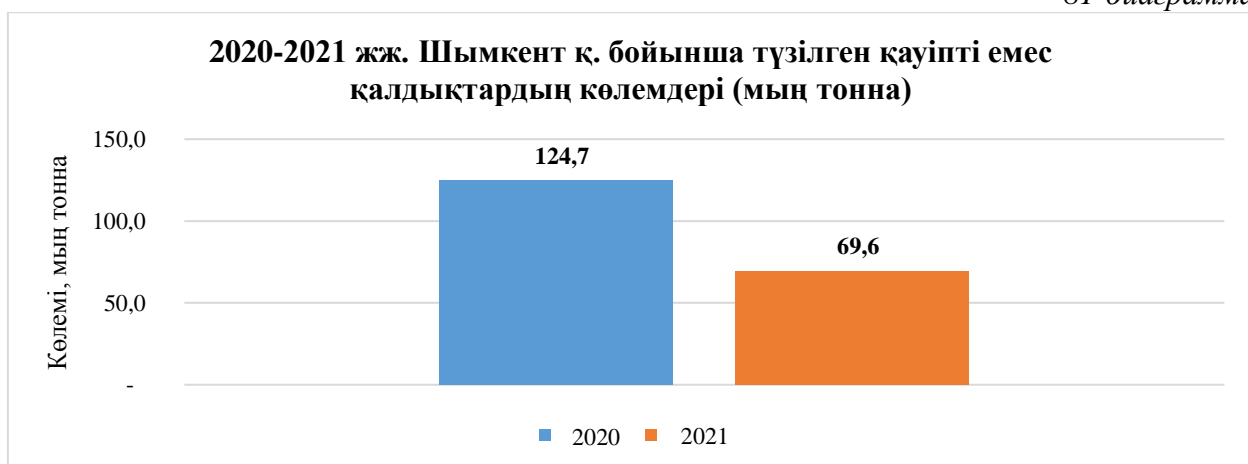
99-кестеде Шымкент қаласы бойынша қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы ұсынылған.

99-кесте

Шымкент қаласы бойынша 2020-2021 жж. қауіпті емес қалдықтардың қозғалысы

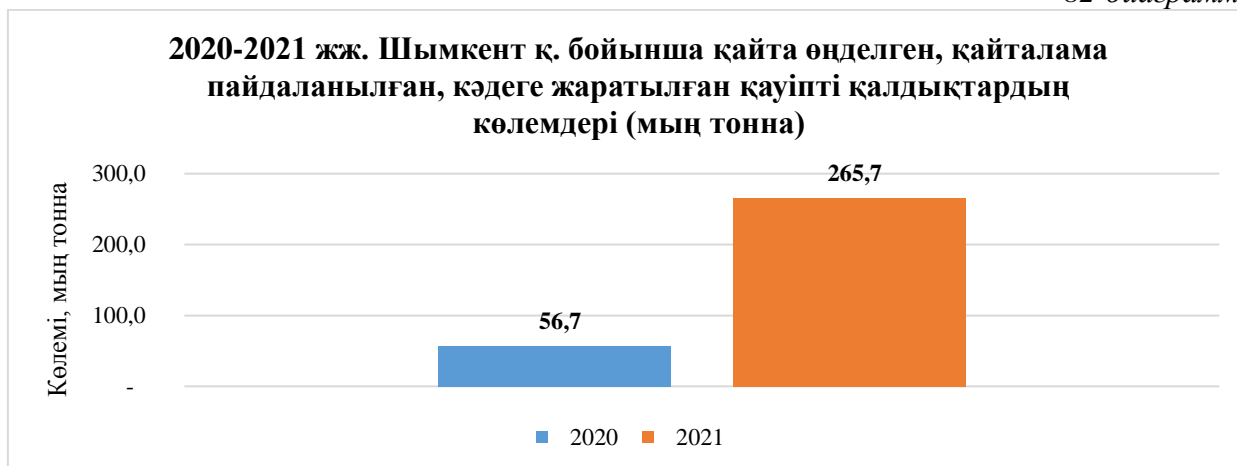
Операцияның түрі	2020 ж. (мың тонна)	2021 ж. (мың тонна)
Жылдың басында болғаны	1 196,3	610,7
Түзілгені	124,7	69,6
Басқа тұлғалардан түскені	60,5	486,3
Қайта өңделгені, қайталама пайдаланылғаны, кәдеге жаратылғаны	56,7	265,7
Залалсыздандырылғаны	0,0	0
Көмілгені	0,0	203,5
Тараптық ұйымдарға, кәсіпорындарға берілгені	2,9	37,3
Жыл соңында болғаны	1321,8	646,6

81-диаграмма

2021 жылы түзілген қауіпті емес қалдықтардың көлемі 2020 жылмен салыстырғанда 55,1 мың тоннадан астамға төмендеді.

82-диаграмма

2021 жылы қауіпті емес қалдықтарды қайта өңдеу, қайталама пайдалану, кәдеге жарату көлемі 2020 жылдың көлемімен салыстырғанда 209,0 мың тоннаға төмендеді.

100-кестеде Шымкент қ. бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері ұсынылған.

100-кесте

Шымкент қаласы бойынша 2021 жылы ең көп көлемде түзілген қауіпті емес қалдықтардың түрлері

Қалдықтың коды	Қалдықтың атауы	Түзілу көлемі (мың тонна)
01 04 99	Басқаша көрсетілмеген қалдықтар	36,9
20 01 99	Басқаша анықталмаған өзге фракциялар	10,9
20 03 01	Аралас коммуналдық қалдықтар	9,6
17 01 07	17 01 06-да айтылғандарды қоспағанда, бетон, кірпіш, жабынқыш және керамика қоспалары	2,7
20 03 99	Басқаша анықталмаған коммуналдық қалдықтар	1,7

101-кесте

2021 жылы Шымкент қаласы бойынша түзілген медициналық қалдықтардың көлемдері

Қалдық сыныбының атауы	Түзілу көлемі
«А» сыныбы (м ³)	144 885,2
«Б» сыныбы (тонна)	172 612,9
«В» сыныбы (тонна)	33 163,2
«Г» сыныбы	
- Құрамында сынап бар заттар (дана)	1275
- Сұйық дәрілік заттар (л)	0
- Өзгелер (кг)	2 662,0
«Д» сыныбы (тонна)	0,089

7. ОБЪЕКТІЛЕР ОПЕРАТОРЛАРЫНЫҢ САНЫН ТАЛДАУ

102-кесте

2020-2021 жылдарға арналған қалдықтарды түгендеу бойынша есептерді
ұсынған объектілер операторларының саны (бірл.)

№ р/с	Аймақ	2020 ж.	2021 ж.
1	Ақмола облысы	1 308	996
2	Ақтөбе облысы	751	350
3	Алматы облысы	1 065	740
4	Атырау облысы	356	269
5	Шығыс Қазақстан облысы	577	426
6	Жамбыл облысы	414	383
7	Батыс Қазақстан облысы	609	400
8	Қарағанды облысы	694	570
9	Қостанай облысы	1 515	1 064
10	Қызылорда облысы	535	375
11	Павлодар облысы	269	227
12	Солтүстік Қазақстан облысы	611	505
13	Түркістан облысы	1 451	1 173
14	Ақмола облысы	437	224
15	Алматы қ.	678	656
16	Астана қ.	468	392
17	Шымкент қ.	262	216

103-кесте

2020-2021 жылдары ұсынылған қалдықтарды түгендеу
бойынша есептер саны (бірл.)

№ р/с	Аймақ	2020 ж.	2021 ж.
1	Ақмола облысы	1 410	1 158
2	Ақтөбе облысы	805	461
3	Алматы облысы	1 237	531
4	Атырау облысы	412	381
5	Батыс Қазақстан облысы	719	366
6	Жамбыл облысы	446	467
7	Жетісу облысы	627	427
8	Батыс Қазақстан облысы	895	687
9	Қарағанды облысы	1 598	1 158
10	Қостанай облысы	580	445
11	Қызылорда облысы	294	292
12	Маңғыстау облысы	739	664
13	Павлодар облысы	1 937	1 785
14	Солтүстік Қазақстан облысы	498	275
15	Алматы қ.	753	812
16	Астана қ.	548	508
17	Шымкент қ.	275	245

104-кесте

**Қалдықтардың мемлекеттік кадастрында тіркелген объектілер
операторларының саны (бірл.)**

№ р/с	Жыл	Саны
1	2020	23 160
2	2021	24 179

33-картада 2021 жылы қалдықтарды түгендеуге қатысты есептерді ұсынған объектілер операторларының саны бойынша ақпарат ұсынылған.

105-кесте

**2020-2021 жж. медициналық қалдықтармен жұмыс істеу бойынша есептерді
ұсынған Денсаулық сақтау субъектілерінің саны (бірл.)**

№ р/с	Аймақ	2020 ж.	2021 ж.
1	Ақмола облысы	82	53
2	Ақтөбе облысы	45	8
3	Алматы облысы	104	17
4	Атырау облысы	34	14
5	Батыс Қазақстан облысы	132	20
6	Жамбыл облысы	18	13
7	Жетісу облысы	38	13
8	Батыс Қазақстан облысы	78	38
9	Қарағанды облысы	57	29
10	Қостанай облысы	32	14
11	Қызылорда облысы	30	8
12	Маңғыстау облысы	46	12
13	Павлодар облысы	63	51
14	Солтүстік Қазақстан облысы	11	10
15	Алматы қ.	105	63
16	Астана қ.	64	47
17	Шымкент қ.	87	147

Қалдықтарды түгендеу бойынша ең көп көлемдегі есеп Солтүстік Қазақстан, Ақмола, Алматы және Қостанай облыстары бойынша, ең аз көлемдегі есеп Түркістан, Маңғыстау облыстары және Шымкент қаласы бойынша ұсынылды.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрында тіркелген объектілер операторларының санының ұлғаю үрдісі байқалады. 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда олардың саны 1019 бірлікке өсті.

2021 жылы қалдықтарды түгендеу бойынша есептерді ұсынған объектілер операторларының саны 2020 жылмен салыстырғанда 3 034 бірлікке (аймақтар бойынша жиынтық) азайды.

98-кестеде ҚР аймақтар бөлінісінде 2020 және 2021 жылдардағы медициналық қалдықтармен жұмыс істеу бойынша ұсынылған есептердің саны бойынша деректер көрсетілген. Келтірілген статистика 2020 жылмен салыстырғанда 2021 жылғы медициналық қалдықтармен жұмыс істеу бойынша есептердің 469 бірлікке төмендегенін көрсетеді.

8. ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жетілдіру жөніндегі ұсынымдар

Жаңа Экологиялық кодекстің мақсаты Қазақстан Республикасында бірыңғай мемлекеттік экологиялық саясатты іске асырудың құқықтық негіздерін, міндеттері мен қағидаттарын, сондай-ақ механизмдерін айқындау болып табылатын жалпы экологиялық заңнамаға деген көзқарасты өзгертті.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 12.10.2021 ж. №731 қаулысымен «Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасы қабылданды, оның мақсаты халық үшін қолайлы өмір сүру ортасын құру және экологиялық жағдайды жақсарту болып табылады, оның ішінде: атмосфералық ауаның сапасын жақсарту, өндіріс және тұтыну қалдықтарын тиімді басқару, суды тиімді және үнемді пайдалану және экожүйелерді сақтау.

Ұлттық жобаның басты міндеттерінің бірі қалдықтарды тұрақты басқару болып табылады. Қалдықтардың мемлекеттік кадастрының деректері Ұлттық жобаның міндеттеріне қол жеткізу бойынша қосымша функционал ретінде қолданылуы мүмкін.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрының жұмысын жақсарту және жетілдіру үшін мынадай талаптарды енгізу ұсынылады:

- қалдықтарды түгендеу бойынша есептерді ұсынған кезде уәкілетті органдарға есептерді тексеру рәсімін күшейту, атап айтқанда, алдыңғы есепті жылдың соңындағы қалдықтардың болуы және ағымдағы есепті кезеңнің басындағы қалдықтардың болуы бойынша деректерді салыстыру ұсынылады. Жүйеде есепті толтыру кезінде мұндай қателіктердің орын алуына жол бермейтін арифметикалық-логикалық бақылау орнатылды, алайда, есептерді қағаз түрінде тапсырған кезде мәліметтер сәйкес келмейтін жағдайлар бар;

- аумақтардағы қалдықтар бойынша нақты шындықты көрсету үшін, объектілер санаттары бөлінісінде түзілген қалдықтардың көлемі бойынша ҚР аймақтарына талдау жүргізу ұсынылады;

- одан әрі тиісті іс-шараларды жүргізу үшін ұсынылған есептердің саны және жүйеде тіркелген объектілердің жалпы саны тұрғысынан санаттар бөлінісінде объектілер операторларына талдау жүргізу ұсынылады;

- жүйеде көмілген қалдықтардың жалпы көлемі бойынша мәліметтермен полигондар бойынша көмілген қалдықтардың ақпаратты жалпы көлемі, жеткілікті сыйымдылығы, алдын ала сұрыптаудың болуы, қайта өңдеу және көму пайызы туралы мәліметтер; толықтыру ұсынылады;

- жүйеде көмілген қалдықтардың жалпы көлемі, жеткілікті сыйымдылық, алдын ала сұрыптаудың болуы, қайта өңдеу және көму пайызындағы мәліметтермен полигондар бойынша ақпаратты толықтыру ұсынылады;

- экономикалық қызмет түрлері бөлінісінде қалдықтардың көлемдері бойынша деректерді іріктеу жөніндегі функционал объекті операторлары бөлінісінде көрсетілген деректерді таңдау функциясымен толықтыру ұсынылады.

Ұсынылған ұсыныстар қалдықтардың мемлекеттік кадастрымен жұмыс істеу мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Сонымен қатар, ҚР ЭГТРМ, аумақтық ЭД, ЖАО жұртшылыққа экологиялық акциялар, бұқаралық ақпарат құралдары арқылы қалдықтарды бөлек жинау бойынша түсіндіру ақпаратын жариялауды ұсынады.

Қалалардың, аудандардың және ауылдық аумақтардың әкімдеріне рұқсат етілмеген полигондарды анықтау және жою мақсатында жергілікті жерге тұрақты мониторинг жүргізу ұсынылады.

Білім беру мекемелерінде қалдықтарды бөлек жинаудың артықшылықтары, қоршаған ортаның ластануы және оның халық денсаулығына әсері туралы дәрістер өткізу ұсынылады. Осылайша, оқушылар мектеп жасынан бастап табиғатқа ұқыпты және қоршаған ортаны қорғауға саналы түрде қарайтын болады.

9. ҚОРЫТЫНДЫ

Аталған ақпараттық шолуда елдегі қалдықтар бойынша ағымдағы экологиялық жағдай көрсетілген. Құжатта айтылған барлық мәселелер маңызды және ерекше назар аударуды қажет етеді.

Соңғы жылдары елдің қарқынды экономикалық дамуы ҚР аумағында қауіпті және қауіпті емес қалдықтардың пайда болуына ықпал етті. Бұл мәселені реттеу үшін мемлекет көптеген тетіктерді енгізуде, олардың бірі өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге санитарлық-эпидемиологиялық талаптар қою болып табылады.

Негізгі экологиялық қағидаттарға мән бермеу табиғи ортаның деградациясына, қолда бар табиғи ресурстардың азаюына әкеледі, адамның денсаулығы мен өміріне қауіп төндіреді. Ең маңызды және жиі қолданылатын экологиялық қағидаттардың бірі кез-келген табиғи шикізатты мүмкіндігінше терең және жан-жақты өңдеуді көздейді, бұл қоршаған ортаға келтірілген зиянды азайтуға және пайдаланылған шикізат бірлігінің қайтарымын барынша арттыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта ресурсты жоғалтудың негізгі себептерінің бірі дайын өнімдер мен жартылай фабрикаттардың қаптауыш материалдарын пайдаланудың ойластырылмаған саясаты болды. Соңғы бірнеше онжылдықта қаптауыш экономиканың маңызды буынына, бірақ, сонымен бірге ресурстарды бақылаусыз жоюдың қауіпті кең ағынына айналды. Ғылыми-техникалық прогресс, сондай-ақ өндіріс көлемінің кеңеюі дамыған елдердің ыдыс қаптауыш шаруашылығын экономиканың жетекші салаларының деңгейіне жеткізді.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрының деректерін қалдықтар бойынша ағымдағы жағдай туралы деректерді меңгеру және тиісті басқару шешімдерін қабылдау құралы ретінде ҚР ЭГТРМ, Аумақтық экология департаменттері, басқа да мемлекеттік органдар, ЖАО пайдалануы мүмкін.

Қалдықтардың мемлекеттік кадастрының деректер базасында объектілер операторларының 2016 жылдан бергі ақпараты бар.

Жыл сайын қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жетілдіру бойынша жұмыстар жүргізілуде, келесі іс-шаралар іске асырылды:

- Қалдықтарды түгендеу бойынша есептерді ұсыну туралы ақпаратты тарату мақсатында объектілердің операторларына жыл сайын хабарлама-хаттар жіберіледі; ҚР ЭГТРМ, «ҚОҚ АТО» ШЖҚ РМК, ҚР облыстары мен республикалық маңызы бар қалалар әкімдіктерінің интернет-ресурстарында ҚОҚ БАЖ-да тиісті хабарландырулар орналастырылады;

- Қалдықтардың мемлекеттік кадастрын жүргізу туралы халықты хабардар ету мақсатында «Қазақстан экологиясы» газетінде баспасөз ақпараттары басып шығарылады;

- Қазақстанның Орхус конвенциясы бойынша міндеттемелерді орындауы шеңберінде экологтар, ҮЕҰ, БАҚ, сарапшылар және т. б. үшін объектінің нақты операторының талдап тексеруін қоспағанда, өндіріс және тұтыну қалдықтары, медициналық қалдықтар жөніндегі ақпаратты, кестелер мен кестелерде ұсынылған талдамалық ақпаратты ашуға мүмкіндік беретін ҚОҚ БАЖ-да қолжетімділік ашылды;

- жүйеде нысан операторларына онлайн режимінде кеңес беруге мүмкіндік беретін пайдаланушылармен чат жұмыс істейді;

- пайдаланушыларға ыңғайлы болу және деректерді іс жүзінде қолдану үшін жүйеге картада орналасқан жерін көрсете отырып, қайталама шикізатты қабылдау пункттері бойынша ақпарат енгізілген.